

Matiyo

Ketə nē Matiyo a kyor  e bo lee asen timaa-o si-o

*Yeesuu Kristoo m   nana-ana anyare
(Lukas 3.23-38)*

- 1** K  e Yeesuu Kristoo m   nana-ana anyare, na anej n     o lee Deefid a k  nana-  -r  -  , na anej n   Deefid m   a lee Abraham a k  nana-  -r  -  . Abraham m   gy   Isireelii awuye bam   nana.
- 2** To, Abraham m   gyi    gy   Isak,
n   Isak m   m   gyi    gy   Yakubu,
n   Yakubu m   m   gyi-ana    gy   Yudaa na m   daa-ana na m   tire-ana.
- 3** N   Yudaa na   ky  e ko n   ba te   m      Tamaa-   a k  w   P  res na Sera,
n   P  res m   m   gyi    gy   Hisir  n  ,
n   Hisir  n   m   m   gyi    gy   Aram.
- 4** N   Aram m   m   gyi    gy   Aminadabi,
n   Aminadabi m   m   gyi    gy   Naas  n  ,
n   Naas  n   m   m   gyi    gy   Salam  n  .
- 5** N   Salam  n   m   na m   ka Rahab a k  w   Bowas,
n   Bowas m   na m   ka Rut a k  w   Obid,
n   Obid m   m   gyi    gy   Yes  e.
- 6** N   Yes  e m   m   gyi    gy   Owure Deefid.

Né Owure Deefid na ɔkyee kó ne o dεε o gyé ɔnyare kó ne ba tée mò ε Oriya mò ka-o a kowé Solomən.*

⁷ Né Solomən mə mò gyi e gyé Rekabowam, ne Rekabowam mə mò gyi e gyé Abiya, ne Abiya mə mò gyi e gyé Asa.

⁸ Né Asa mə mò gyi e gyé Yehəsafat, ne Yehəsafat mə mò gyi e gyé Yehəram, ne Yehəram mə mò gyi e gyé Osiya.

⁹ Né Osiya mə mò gyi e gyé Yotam, ne Yotam mə mò gyi e gyé Ahas, ne Ahas mə mò gyi e gyé Hisikiya.

¹⁰ Né Hisikiya mə mò gyi e gyé Manasee, ne Manasee mə mò gyi e gyé Amən, ne Amən mə mò gyi e gyé Yosiya.

¹¹ Né Yosiya mə mò gyi-ana e gyé Yikoniya na mò tire-ana.

San amo-rə né Isireelii awuye adoŋ a yaa bamə anya kusun-no Babilən sweere se.

¹² Bamə adoŋ a yaa bamə Babilən-o, amo kaməe né Yikoniya a kowé Salatiyel, ne Salatiyel mə a kowé Sirubabel.

¹³ Né Sirubabel mə a kowé Abiyud, ne Abiyud mə a kowé Iliyakim, ne Iliyakim mə a kowé Asəo.

¹⁴ Né Asəo mə a kowé Sadukii, ne Sadukii mə a kowé Akim, ne Akim mə a kowé Iliyud.

¹⁵ Né Iliyud mə a kowé Iliyasa, ne Iliyasa mə a kowé Mataŋ,

* ^{1:6} ɔkyee-o kenyare e gyé Batesiba. 2 Samuwel 12.24.

ne Mataŋ mə a kowę Yakubu.

16 Nę Yakubu mə a kowę Yosęf,
ne Yosęf mə a waareę Mariya.

Mariya ya kowę Yeesuu ne ba tęe mὸ ε Kristoo
ne Wuribwareę yε o suŋ a ὁ bo kyonwę kayę mə-rɔ-ɔ.

17 Nkowękyasę ne እ ya lee Abraham sę ya bo fo Deefid si-o gye kudu nna, ne lee Deefid si ya bo fo saŋ ne bamo adon a yaa bamo anya kusunę-no Babilon sweere sę-ɔ mə gyę kudu nna. Bo lee saŋ amo ya bo fo Kristoo-o kakowę sę mə gyę nkowękyasę anęŋ kudu nna.

*Aneŋ ne baa kowę Yeesuu-o
(Lukas 2.1-7)*

18 Mfaanęe ne baa kowę Yeesuu Kristoo. Kabreyii kə ya kyęna ne ba tęe mὸ ε Mariya. Nę baa kéré mὸ sa Yosęf. Yosęf na Mariya moŋ tεs di, amaa Mariya a እ fεyε Wuribwareę a kufwiinę timaa-o a sa ne ወ nya kame.

19 ὁ Yosęf feraa, ወ fa fεyε mὸ kérékyę Mariya moŋ de kaseňtiŋ. Nę ወ kpa a o kine mὸ. Amaa mὸ a gyę sęsę timaa-o si-o, ὁ moŋ kpa fεyε ὁ nyęra Mariya kenyare, ne ወ waa mὸ mfεerę fεyε o kine mὸ na ዝko moŋ nu.

20 Anęŋ a aseŋ-ɔ a saŋ a bo mὸ mfεerę-rɔ-ɔ, ne kanye ko Wuribware kabɔɔ ko a lee mὸ se dee-ro, ne ὁ yε, “Yosęf, Deefid mὸ kęnanagyı, fo ma sa a Mariya kętaa baa fo ayę waa fo kufu, a lee fεyε Wuribwareę a kufwiinę timaa-o ya sa mὸ kame-o.

21 ὁ kowę ɔnyare, na fo sa mὸ kenyare fεyε Yeesuu, kaaseę kaapo fεyε Wuribwareę-ε-morowę,

a lee feyε mò e gye ne o lee mò asesε na o bo lee bamø ebøye-rø.”

22 Amo-o pεee a waa nee na ketø ne Wuribware a sa ne mò akyamεε-ø øko a kyoree waa abwareseñ wore-ø-rø-ø nya waa kaseñtiñ feyε,

23 “Kabregyii ne o moñ nyi anyare-ø e nya kame, na o kowε ɔnyare, na bo tøe mò ε Imanuwel, kaase e kaapo feyε Wuribware-bo-ane-ase.”*

24 Amosε se-ø Yøsef a koso-ø, ne oo gya Wuribware kabø a kanø-ø se, ne oo waaree Mariya taa mò yaa mò aye.

25 Amaa mò aa mò moñ di ne oo bo kowε. Ne oo kowε ɔnyare, ne Yøsef a sa kayaagyi-o kenyare ε Yeesuu.

2

Anyiasenpo-ø keba

1 Mañ ko ne ba tøe mò ε Betelahem ne o bo Yudeyat sweere se-ø-rø ne Mariya a kowε Yeesuu. Sanj amo-ø Herød e gye owure.† A moñ kyee ne afø ko a lee kyowε lækpa a këbegya-ø ba Yerøsaløm. Afø moñ gyε anyiasenpo ko ne ba deere akyee-e-kpa-agyi ba pini amo aseñ-ø.

2 Ne baa bise Owure Herød feyε, “Nkeε kayaagyi ne baa kowε mò na o bo gyi Yudaa awuye kuwure-o. Bo lee feyε ane a nju këkyee-e-kpa-agyi ko a lee kyowε lækpa, ne kε e kaapo ane feyε baa kowε owure. Ne ane a ba a ane bo suñ mò.”

3 Owure Herød a nu amo-ø, ne mò aa Yerøsaløm awuye pεee iduñ a tøñ bamø.

* 1:23 Isaya 7.14 (LXX).

4 Né oo tēe Wuribware aləŋŋəro abrəsə na Wuribware mbraa akaaporo pəee bō gyaŋŋe. Bamō a gyaŋŋe-o, né oo bise bamō feyε mfənə nē ba ba a bō kōwē əkō nē ba tēe mō ε Kristoo nē Wuribware yε o suŋ a ḡō kyoŋŋwē Yudaa awuye-o.

5-6 Né baa lee kanj fεyε, “Bətelahəm nē ḡō bō Yudaa sweere mō se-ɔ-rə nē ba kōwē mō. A lēe fεyε Wuribware kyaamεε kō a kyorεε waa abwareṣen wore-ɔ-rə fεyε,

‘Wuribware yε, Bətelahəm maŋ,
 haree fo a gye Yudaa sweere se
 a eman-ɔ-rə kagyingyii-o gbaa ooo,
 Wuribware i lee mōne asesε-ɔ-rə əkō
 na o kii mō asesε Isireelii awuye pεee
 ɔyaaleŋpo na ɔdeerεsəpə-ɔ.’ ”*

7 Owure-o a nu amo-ɔ, né oo tēe anyiasəŋpo-ɔ lee keri si, né oo bise bamō saŋ kōŋkō nē kekyee-e-kpa-agyi amo a lēe-ɔ.

8 Né baa təwē saŋ-ɔ gywii mō. Mō a nu bō leə bamō ase-ɔ, né oo təwē gywii bamō fεyε, “Mōn' ya buwi kpa kayaagyi-o Bətelahəm maŋ-nə. Mōne ya dəŋ እn mō, na mōn' sa a n nu, na mō-ɔ mō እnya ya suŋ mō.” Né oo sa bamō kpa a bō yə.

9-10 Bamō a məraa sə ba yo-ɔ, puri-ro nē baa beeŋ እn kekyee-e-kpa-agyi nē baa dəe እn kyowē leekpa a kebegya-ɔ, nē bamō akatə a gyi bwəetə. Né kekyee-e-kpa-agyi-o a gye bamō እkpεε aneŋ-aaa ya fo ləŋ nē kayaagyi-o bō mō-rə-ɔ, nē kaa sii yere awore-ɔ ləŋ amo soso kyεεkyεε.

* 2:5-6 Miika 5.2.

11 Bamo a lwee lənə-rə-o, nə baa nu kayaagyi-o na mə nyi Mariya. Nə baa kpuni aŋurii suŋ kayaagyi-o, nə baa buŋji bamo adakaa se, nə baa lee atə damenanjse nə amo yawo boo lənə-o boo ke mə. Amo e gye atanne pipee, na nyonku, na kakyanne-o.

12 Nə Wuribwareə a təwə gywii bamo dee-ro feye boo ma ləes kiŋnji yo Owure Herod ase ya təwə kətə nə baa nu-o gywii mə. Amose se-o, nə baa kiŋnji borə kpa banəban se yo bamo aye.

Igyipiti sweere se koyə-o

13 Anyiasenpo-o a yii-o, kamee-rə nə Wuribwareə kabə kə a leə Yosef se dee-ro, nə o ye, “Koso, taa kayaagyi-o na mə nyi na fo sere yo Igyipiti sweere se. Mon' kyena mfenə anenə-aaa bo fo san nə m beə mo e təwə mo i gywii monə feye mon' leə mfenə-o, a leə feye Owure Herod e ba a o boo buwi kpa kayaagyi-o na o məo mə.”

14 Amose-o, Yosef a koso kanye amo, nə mə aa kayaagyi-o na mə nyi a yo Igyipiti sweere se ya kyena.

15 Nə baa kyena mfenə nə Herod a boo wu, na anen nə Wuribwareə a borə mə akyaamee-o okə se təwə-o nya waa kaseŋtiŋ feye,

“Igyipiti sweere se nə mo a təee mo gyi-o leə.”*

Aneŋ nə baa məo ŋnyassee Betelahem maŋ-nə-o

16 Amo Yosef na kayaagyi-o na mə nyi a yo Igyipiti pwee nə Owure Herod a dee nu feye anyiasenpo-o a pəenna mə. Amose-o nə mə duŋ a fwii bwəetə, nə o sa kanə feye mə asoogyaawuye

* **2:15** Hoseya 11.1.

17 Ne kētō ne Wuribware kyaamēē Yeremeya a kyōrēē waa abwareṣen wōrē-ō-rō-ō a waa kaseṇṭin feyē,

18 “Baa nu bore kó a lee Rama maŋ-nó,
bore-o de elawó bweetó.
Rakyéł i su o sa mò gyi-ana.
O kine kepopore,
a lee feyε bo mon lee bo bo-ró.”*

Aneŋ nę baa kinŋji lee Igyipiti sweere se-ɔ

19 Ne Owure Herōd a wu. Mò a wu-o, ne Wuribware kaboo ko a bee lee Yosef se dee-ro Igyipiti sweere se.

20 Ne oo tawé feyé, "Koso, taa kayaagyi-o na mònyi, na mon' kinjji yó moné aye Isireelii sweére se, a lee feyé mò ne oo kpa kayaagyi-o kemoo-ó a wu."

21 Ne Yosef a koso taa kayaagyi-o na mò nyi, ne baa kinjñi yɔ Isireelii sweere se.

22 Bamo a fo mfeñ-o, nē Yoséf a nya feyε Aakilayus a gyi mò se Hérôd a kuwure-o mfeñ. Amose se-o kufu a nya mò mfeñ kekyena. Nē Wuribware a yii mò se dee-ro feyε bo ma kyena Yudeya mfeñ. Amose-o nē baa kinjì ya boro toŋ ko ya fo Galileya sweere se.

²³ Nē baa ya kyena manj ko nē ba tēe ε
Nasaret-ɔ-rɔ, na anej nē Wuribware kyaamee
ko a tɔwe-ɔ nya waa kasentin feyε,

* 2:18 Yeremeya 31.15.

“Ba ba a bo tee mò ε Nasarətənyi.”

3

*Yohanee Osuubəpo-ɔ abwareṣəŋ kətəwə
(Maak 1.1-8; Lukas 3.1-18; Yohanee 1.19-28)*

¹ Né እንያረ ክ ው-ሮ. Ba tee mò ε Yohanee, nē bo bę ba tee mò ε Osuubəpo-ɔ. Né ጽዴያ Yudeya kimukee-ro, nē ጽዴያ lę təwę Wuribware aseŋ o gywii ወጪ እና በርሃን ሚፈን-ɔ feyε,

² “Mɔn' nu mone eyee na mɔn' kinji lę mone ebaye-ሮ, a lę feyε Wuribware se a kuwure-o a tə-ሮ.”

³ Yohanee ይ ም እና በርሃን kyaamεε Isaya a təwę mò aseŋ-ɔ feyε,

“እና ይ ም እና በርሃን feyε,
‘Mɔn' lənja kpa neenee bo bęya Wuribware.
Mɔn' waa kpa kyərarase sa mò a የ በርሃን se.’”*

⁴ Nyoma ifwii nē baa bo waa Yohanee ato buñse, nē kaboo wore keresesə da mò laare-ሮ. Mò ateese e gye akyankyanča na gyabweeklyu.

⁵ Né aseše bweeto a ba mò ase. Boko a lę Yerōsalēm maŋ-nə, boko mə a lę Yudeya sweere abegya kemaa se, nē boko mə a lę eman peee nē e maa Yoodan bon-ɔ se.

⁶ Né baa təwę bamo ebaye gywii mò, nē ጽዴያ bamo asuu Yoodan bon-nə.

⁷ Né oo ካህ aseše nē ba tee bamo ε Farisii awuye na Sadukii awuye-o ይ ba a bo bo deerę anen nē የ bo asuu-o. Né ጽዴያ təwę gywii bamo feyε, “Mone awo mə, emene se nē mone mə mone a ba mfee? ወጪ

* ^{3:3} Isaya 40.3 (LXX).

a kaapo mone feye a tiri feye mone gbaa moj lee mone eyee bo lee eboye a kakoka ne Wuribware e kpa a o ba bo sa aboyewaapo-o-ro aaa?

⁸ Ma koore a n gyi. Amaa mo e towé mo i gywii mone feye, mone akat a pee amo se feraa, amo mon' waa ato kemaa ne a kaapo feye mone a nu mone eyee, ne mone a kinji lee mone eboye-ro-o.

⁹ Mone ma fa feye mone a gyey ne nana Abraham mò ananagyi-o si-o, mone moj tii kakoka ne Wuribware e kpa a o ba bo sa aboyewaapo-o se. A leey feye Wuribware e taare a o ba mfey a afore mo bo buruwi ases na bo kii Abraham mò ananagyi.

¹⁰ Mon' sa se, a lee feye Wuribware a waa kak-wili-at sira, na o ba bo ne kiyii kemaa ne ke maa swey agyi timaa-o iley kaase, na o bo da na o twee waa deekpa-ro."

¹¹ Ne oo towé gywii ases pées ne ba nu mò as-e-o feye, "Nkyu ne n de mo e bo mone asuu, na a kaapo feye mone a nu mone eyee kinji lee mone eboye-ro. Amaa oko saj o ba mo kamee na o kyoo mo, ne moj fo feye n sor o mò asebeta gbaa. Mò feraa, o sa a Wuribware a kufwiijie timaa-o ywee mone se nee, na mon' nya keyaalef feye deekpa-o. Na o ba Wuribware a kufwiijie timaa-o bo gyee mone.

¹² O de mò kawora ne o ba a o bo kyaare ayu na o swii waa mò keporekyee-ro. Na ŋkee o kpané afenfentee-o pées na o kyewe amo deekpa ne o maa duj-o-ro. Anen ne o gyi ases pées asej-o nee."

*Yohanee a bo Yeesuu asuu
(Maak 1.9-11; Lukas 3.21-22; Yohanee 1.32-34)*

¹³ Sa j amo-o, Yeesuu a lee Galileya sweere se ba Yoðdan boj-no na Yohanee bo mò asuu. ¹⁴ Amaa

Yohanee a leŋ eyee feyε o kyurowi Yeesuu mfεεre. Ḍ yε, “Weetee a bware feyε fo e gye nε fo bø mo asuu, amaa fo ya koŋ ba mo ase feyε m bø fo asuu.”

¹⁵ Nε Yeesuu a lee kanɔ feyε, “Mbεyɔmɔ feraa, sa a a waa aneŋ, a lee feyε a bware feyε ane waa aneŋ nε Wuribware e kpa-ɔ.”

Amose se-ɔ nε Yohanee a sure si, nε oo bø Yeesuu asuu.

¹⁶ Yohanee a deŋ bø mø asuu, nε Yeesuu a lee nkyu-ro-o, puri amo-rɔ nε awore-rɔ a bunji-ro, nε oo እn Wuribware a kufwiij-e-o a bø yweeø mø se feyε kuwurelepɔ-ɔ.

¹⁷ Nε bore ko a lee soso tawε feyε, “Kee mo gyi timaa nε mo e kpa mø aseŋ bwεetɔ-ɔ, nε mo akatɔ a gyi mø se-ɔ.”

4

Yeesuu kokyɔrɔkee (Maak 1.12-13; Lukas 4.1-13)

¹ Amo kamεε-rɔ nε Wuribware a kufwiij-e timaa-o a sa nε Yeesuu a yo o naa o muruwi kimukee-ro, na የbɔnsam kyo mø-rɔ kεe feyε o nya mø a bø waa ebaye-rɔ aaa.

² Nε Yeesuu a gyi እke aduna mpase na kanye kimukee-ro mfεŋ, na o maa gyi ateese. Amose-ɔ sanj nε እke amo a kyοŋ-ɔ, akοŋ de mø.

³ Nε የbɔnsam nε bø bee ba tee mø ε የkyɔrɔpɔ-ɔ a ba mø ase. Nε o yε, “Fo i nyi feyε Wuribware mø gyi-o e gye fo kaseŋtin, amo feraa sa a abu mø buruwi bodobodoo sa fo a fo gyi.”

⁴ Nε Yeesuu a beŋŋaa feyε, “Baa kyɔrεε waa abwareseŋ wɔre-ɔ-rɔ feyε,

‘Ateese wore maa sa sese nkpa, amaa Wuribwaree
asen
towese kemaa mo mo bee a tiri sa mo nkpa.’”*

5 Ne Obonsam a bee yaa Yeesuu Yer^osal^om ne bo
bee ba tee mfen ε manj kpeyaa-o, ne oo taa mo yaa
bo yera Wuribwaree sunkpa-o katwee-ro.

6 Ne oo towe gywii Yeesuu feyε, “Fo i nyi feyε
Wuribwaree mo gyi ε gye fo kase^{nti}j, amo feraa
fuwi ywee-ro a η kee. A lee feyε baa bee kyoree waa
abwaresen wore-o-ro feyε,

‘Wuribwaree ε sa a mo mbea-o bo kuj fo,
na bo sorr fo bamo asaree se,
na fo ma nya da keyaa kibu si.’”*

7 Ne Yeesuu a bee be^{nj}aa mo feyε, “Ne amo mo
a bee a bo abwaresen wore-o-ro feyε,

‘Mone ma kaj kyo mone nyanje Wuribwaree-ro
kee ε?”*

8 Ne ηkee Obonsam a taa Yeesuu yaa kebe
soswee ko se, ne oo ba kaye-ro eman peee na emo
kedabe bo kaapo mo.

9 Ne oo towe gywii mo feyε, “Fo ya kpuni aŋurii
sun mo, n de emo peee mo ε sa fo.”

10 Ne Yeesuu a towe feyε, “Obonsam, nare lee-ro,
a lee feyε baa bee kyoree waa abwaresen wore-o-ro
feyε,

* **4:4** Mbraa kebesa 8.3. * **4:6** Kiliŋ 91.11, 12. * **4:7** Mbraa
kebesa 6.16.

‘Mon' suŋ mone nyanpe Wuribware wore kpeŋ.’ ”*

11 Né Ḍb̄nsam a lee Yeesuu ase. Mò a deŋ o yii-o, puri amo-r̄ ne Wuribware mbɔ̄ kɔ̄ a bɔ̄ kya Yeesuu-ro.

*Aneŋ ne Yeesuu a lee mò kusun kaase Galileya-ɔ
(Maak 1.14-15; Lukas 4.14-15)*

12-13 San ne Yeesuu bɔ̄ mfen-ɔ, Herodt ne o gyé Galileya sweere se owure-o a tii Yohanee Osuubəpo-ɔ. Yeesuu a nu amo-ɔ, ne oo kiŋji yɔ mò aye Nasaret ne o bɔ̄ Galileya-ɔ, ne oo tu ya kyena Kapaaniyum ne o maa Galileya kepare dabe kεe-ɔ, ne a gyé Saburɔ̄ na Nafatalii ifuri si-o.

14 Ḍo waa aneŋ nee na Wuribware kyaamee Isaya ketə ne oo tɔwε-ɔ nya waa kaseŋtiŋ feyε,

15 “Saburɔ̄ ifuri si na Nafatalii ifuri si,
mfen ne kpa dabə bɔ̄-r̄ ne ba tεe mò ε Ḍpoq a
kpa-ɔ,
ne oo lee Yoodan̄ bɔ̄n̄ kyowé leekpa a kebegya-ɔ se,
bor̄ mfen taa yɔ kaase-r̄ a kebare-ɔ,
na Galileya ifuri
ne bamɔ̄ ne bɔ̄ mon̄ gyé Yudaa awuye-o te
si-o,

16 mfen a ases̄ mɔ ne baa dεe nare kibugyii-ro-o
a ḥnu kelanj̄er̄ dabə.

Bamɔ̄ ne bɔ̄ sere lowi-o,
kelanj̄er̄ a wee bamɔ̄ se mbeyɔ̄mo.”*

17 Lee san amo-ɔ Yeesuu a lee o tɔwε mò aseŋ feyε, “Mon' nu mone eyee na mon' kiŋji lee mone

* **4:10** Mb̄raa kebeesa 6.13. * **4:16** Isaya 9.1-2.

ebəye-rə, a ləe feyε Wuribware se a kuwure-o e kpa a kə ba.”

*Aneŋ ne Yeesuu a təe ɳkiŋgyi akrapo ana-ɔ
(Maak 1.16-20; Lukas 5.1-11)*

¹⁸ Né Yeesuu a bɔrɔ Galileya kəpare dabe a kebegya-ɔ. Mò a naa nkyu-o ɛkεεkεε se-ɔ, né oo ɳu ɳkiŋgyi akrapo anyɔ kɔ ne ba təe bamɔ ε Simən ne mò keŋasenyare e gye Peetroo-o na mò tire Andruu, na ba twęe kisawu ba kra ɳkiŋgyi.

¹⁹ Né Yeesuu a təwę gywii bamɔ feyε, “Mɔn' ba a anę yo. Mɔnε ma ləe kra ɳkiŋgyi. Amaa mɔ e kaapo mɔnε anę ne mɔnε i buwi asεse na mɔn' baa bamɔ mɔ ase-ɔ.”

²⁰ Né baa yɔwę bamɔ asawu bɔ bεya puri amo-rɔ, né baa gya Yeesuu si bɔ yii.

²¹ Né oo meraa se yo ya tɔ anyare anyɔ kɔ bεe, Yakubu na mò tire Yohanee. Bamɔ aa bamɔ se Sibidii e bɔ koree-ɔ ba waa bamɔ asawu sira. Né Yeesuu a təe bamɔ.

²² Puri amo-rɔ né baa yɔwę bamɔ se na koree-ɔ, né baa gya Yeesuu si bɔ yii.

Yeesuu atɔ kekaapo na abwareseŋ kɔtɔwε na alɔpo kεkyα

²³ Amo pεεε kamεε-ɔ, né Yeesuu a muruwi Galileya swεere se tɔŋ kemaa ɔ kaapo aseεε atɔ kebwarekore akyaj-nɔ, na ɔ təwę aseŋ timaa bɔ lę Wuribware se a kuwure-o si, na ɔ kya alɔpo. Né oo taare kya aseεε né baa baa mò ase-ɔ alɔgyi kemaa.

²⁴ Mò aseŋ a sanŋjε-rɔ bɔrɔ Siriya emaŋ pεεε-rɔ, anę se-ɔ aseεε amo a taa alɔpo né ba lɔ alɔgyi kemaa-ɔ baa mò ase, né oo kya bamɔ pεεε. Aseεε-ɔ

boko, ibrisi te bamo se, ne boko gye kigbuŋbuŋ
alopo, ne boko mo gye agyabo.

25 Ne asese bweto ne baa lee Galileya sweere se
na Dekapolis (kaase e kaapo feye Emañ-Kudu) ifuri
si na Yerosalem mañ-na na Yudeya sweere se na
Yoðdanñ nnon a borbeo a gya mo se.

5

Kebee se awareseñ kotowe

(Lukas 6.20-23)

1 Yeesuu a ñu asese bweto ne baa ba mo aseo,
ne oo deé kebee ko se kafwee ya kyena na o kaapo
ato, ne mo agyasepo-o a kyaa muruwaa mo. 2 Ne
oo lee o kaapo bamo feye,

3 “Bamo ne bo nyi feye Wuribwaree ase
bo moñ de seye a bo sa mo-o de ñyure,
a lee feye bo tii Wuribwaree se a kuwure-o si.

4 Bamo ne bamo ebore-ro i duñwi bamo-o de ñyure,
a lee feye Wuribwaree i yuri bamo nkpon-ro.

5 Bamo ne ba yuri bamo eyee-o de ñyure,
a lee feye saj e fo feye kaye peee i kii bamo lee.

6 Bamo ne wore de bamo itimaa kowaa-o de ñyure,
a lee feye Wuribwaree e sa a itimaa kowaa-o
waa bamo koneñ.

7 Bamo ne ba ñu boko ewee-o de ñyure,
a lee feye Wuribwaree i ñu bamo ewee anen dee.

8 Bamo ne bamo nkpon-ro a fwiiri-o de ñyure,
a lee feye ba ñu Wuribwaree.

9 Bamo ne ba suñ ba kpa kayeeyuri
ba sa bamo abeeko-o de ñyure,

a lee feyε Wuribware e tee bamø feyε mò gyi-ana.

10 Bamø ne boko e sa ne ba gyi aworefɔɔ
bo lee aneŋ ne ba waa ketɔ ne Wuribware e
kpa-ɔ de nyure,
a lee feyε bo tii Wuribware se a kuwure-o si.

11 Mone ne asesε e saare mone bo lee feyε mone
gye mo agyasepo-ɔ se-ɔ, ne ba sa ne mone i gyi
aworefɔɔ-ɔ, ne ba ba ayeba kemaa ba dɔŋŋɔ mone
se-ɔ, mone de nyure, a lee feyε bamø kowaa mone
aneŋ-ɔ e kaapo nee feyε mone gye mo agyasepo-ɔ.

12 Amose-ɔ mon' sa a mone akatɔ gyi bweetɔ, a
lee feyε kakɔka dabe timaa ko gywii mone Wurib-
ware se. Bo lee feyε aneŋ ne ba waa mone-ɔ dεε ne
baa waa Wuribware a akyamεe ne baa gye mone
ŋkpεe ba-ɔ."

Mfɔre na kelaŋjerɔ
(Maak 9.50; Lukas 14.34-35)

13 Ne Yeesuu a kya se tɔwε feyε, "Mone du nee
feyε mfɔre-ɔ bo sa sese dimaadi. Amaa mfɔre kɔne
ya lee feraa, øko maa lee taare a o borɔ kpa kemaa
se bo sa a m bee kii mfɔre daa. M mon lee n de
ketɔ waase, amose-ɔ ba taa a bo bo twεe nee a asesε
kyikye mmo se.

14 Mone bee mone du nee feyε kelaŋjerɔ bo sa
kaye pεεε. Maŋ ne o yere kebeε se-ɔ maa kwεerɔ.

15 Aneŋ dεε ne øko maa kyanjε mò fetiri si na o
kɔŋ bera kike bo buŋ si. N gye kabuno ne o taa a o
bo yera aaa, na o laŋŋε lɔŋ-ɔ-rɔ pεεε?

16 Mfaanee d^ee n^e m^on' lajje-r^o ases^e akato-r^o, na b^o nya nyu at^a timaa n^e m^on^e e waa-o, na b^o kyor^o Wuribware^e, m^on^e s^e n^e o b^o soso-o.”

Mbraa-o k^ekaapo

17 N^e Yeesuu a kya m^o at^a k^ekaapo-o s^e fey^e, “M^on^e e fa fey^e m^o a ba a m b^o gya an^e odedaapo Mosis a mbraa-o na Wuribware^e a akyaaamee^e a abwareseñ k^ekaapo-o b^o twe^e n^e eee? Daabii. Mo^j ba a m b^o gya mm^o b^o twe^e n^e, amaa m^o a ba a m b^o waa ket^a kemaa n^e baa kaapo-o kyeekyee lowe.

18 M^o e t^aw^e m^o i gywii m^on^e fey^e b^o f^o san^e n^e soso na sweere^e e kyoñ-o, mbraa-o kabegyee b^eee mm^o asen kagyingyii maa lee^e s^e daa, amo ket^a s^e n^e Wuribware^e a sa n^e an^e mbraa-o a ba-r^o.

19 Amose-o ɔkemaa n^e m^o ya f^o mbraa-o p^eee^e kat^agyingyii kemaa, n^e o kaapo boko na b^o f^o mbraa-o an^eñ d^ee-o, amo feraa, o kii kagyingyii Wuribware^e s^e a kuwure-o-ro. Amaa ɔkemaa n^e m^o ya gya mbraa-o s^e, n^e o kaapo boko a b^o gya mm^o s^e-o feraa, ba te^e m^o e s^es^e dab^e Wuribware^e s^e a kuwure-o-ro.

20 M^o e t^aw^e m^o i gywii m^on^e fey^e m^on^e itimaa na k^edamenajse e mo^j ky^o Wuribware^e mbraa akaapopo na Farisii awuye lee-o, amo feraa m^on^e maa tii Wuribware^e s^e a kuwure-o si p^eee.

*At^a n^e Yeesuu a kaapo b^o lee kadunfwii si-o
(Lukas 12.57-59)*

21 N^e Yeesuu a kya s^e t^aw^e fey^e, “M^on^e a nu fey^e dedaa-o baa t^aw^e gywii an^e nana-ana fey^e ɔko ma

kanj məə səsə.* Ḍkəmaa ne ɔo məə səsə-ɔ, ba bu mὸ kəpɔ na bɔ məə mὸ.

22 Amaa mbeyɔmɔ, mɔ-ɔ mɔ e tɔwε mɔ i gywii mɔnε fεyε ɔkəmaa ne mὸ duŋ ya fwii mὸ bεεkɔ se-ɔ, bɔ bu mὸ kəpɔ na bɔ məə mὸ, ne ɔkəmaa ne ɔ tεe mὸ bεεkɔ fεyε mfεerε kε-mɔŋ-de wuye-o, bɔ bu mὸ kəpɔ abrɛsε akatɔ-rɔ na bɔ məə mὸ, ne ɔkəmaa ne ɔ tεe mὸ bεεkɔ fεyε ɔmaŋbwεepɔ-ɔ, a bware fεyε ɔ yɔ awɔrefɔ deekpa-rɔ.

23-24 Amose-ɔ fɔ kɔ ya yɔ ləŋŋəkpa a fɔ ya ləŋŋɔ Wuribware, ne fɔ ya nyinji si fεyε aseŋ kɔ bɔ fɔ aa fɔ bεεkɔ mbɔŋtɔ-rɔ, yəwε atɔ ne fɔ e yaa bɔ ləŋŋɔ mὸ-ɔ bɔ bεya ləŋŋəkpa akatɔ-rɔ, na fɔ kiŋji yɔ fɔ bεεkɔ-ɔ ase a mɔn' ləŋŋə mɔnε mbɔŋtɔ-rɔ, pwεε na fɔ dεe kiŋji ba bɔ ləŋŋɔ Wuribware.”

25 Nε Yeesuu yε, “Aneŋ dεe ne fɔ aa ɔkɔ i de aseŋ, ne mὸ e kpa a ɔ yaa fɔ sεŋgyikpa, fɔ ne fɔ a waa aseŋ-ɔ na aseŋ wuye-o ləŋŋɔ amo pwεε na mɔn' dεe fɔ sεŋgyikpa-ɔ mfεŋ. N gye aneŋ, o gyiiri fɔ a ɔ yaa sεŋgyipɔ-ɔ ase, na mὸ mɔ baa fɔ bɔ waa apurisii kesaree-ɔ na bɔ tii fɔ.

26 Kasentinj si mɔ e tɔwε mɔ i gywii fɔ fεyε fɔ i di tiikpa mfεŋ aneŋ-aaa bɔ fɔ saŋ ne fɔ e ka fɔ kɔkɔ a fɔ lɔwε na pasɔwa gbaa mɔŋ sanj-ɔ.”

Aneŋ ne Yeesuu a kaapo kakyeekpa na kanyarekpa aseŋ-ɔ

27 Nε Yeesuu a kya sε tɔwε fεyε, “Mɔnε a nu fεyε dedaa-ɔ baa tɔwε fεyε ɔkɔ ma waa kakyeekpa na kanyarekpa.*

* **5:21** Kεleɛ Igyipiti 20.13.

* **5:27** Kεleɛ Igyipiti 20.14.

28 Amaa mbeyəmə mə-ɔ mə mə ə təwə mə i gywii mənə feye əkəmaa nə ɔ deere əkyee, nə ɔ yorowə feye o kii mə lee-o a kyə kpa mə mə kakpono-rə kyee.

29 Aməsə se-ɔ fo kigyisekatə ə sa nə fo ə waa ebəye, lee kəmo bə twəe. Fo ya teŋ fo kayowərə təŋ kə bə twəe, nə fo ya nya nkpa, a bə feye bamə a twəe fo kayowərə pəee bə waa aworefəo deekpa-rə.

30 Aneŋ dəe nə fo kigyisesaree ə gye nə ke ə sa nə fo ə waa ebəye, teŋ kəmo bə twəe. Fo ya teŋ fo kayowərə kəbegya, a bə feye fo kayowərə pəee a lwee aworefəo deekpa-rə.”

Aneŋ nə Yeesuu a kaapo ənyarə kikine mə ka aseŋ-ɔ

(Matiyo 19.9; Maak 10.11-12; Lukas 16.18)

31 Nə Yeesuu yə, “Mənə a bə nu feye dədaa-ɔ baa təwə feye ənyarə ya kine mə ka, ɔ kyorəe kikine wore sa mə feye oo kine mə.*

32 Amaa mbeyəmə, mə-ɔ mə ə təwə mə i gywii mənə feye ənyarə ya kine mə ka, nə əkyee-ɔ ya waaree ənyarə baŋbaŋ, mə nə oo kine mə ka-ɔ a sa nə əkyee-ɔ a waa kanyarekpa, amə əkyee-ɔ a kyə lē mə kuri-o kaməe fəraa. Nə ənyarə nə mə-ɔ mə a bə nu feye oo kine mə.”

Aneŋ nə Yeesuu a kaapo ətaŋ kowaa aseŋ-ɔ

(Yakubu 5.12)

33 Nə Yeesuu a kya mə atə kekaapo-ɔ se feye, “Mənə a bə nu feye dədaa-ɔ baa təwə feye əko ma waa ətaŋ na ɔ lanjə mə kanə. Ketə nə əko ə waa ətaŋ feye ɔ waa-ɔ, ɔ waa.

* **5:31** Mbraa kəbeesa 24.1.

34 Amaa mbeyəmə, mo-o mo e təwə mo i gywii mone feyə mone e kpa a mon' təwə bo bəya feyə mone e waa kɔtəkɔ, mone ma waa etan bo təwə. Mone ma kanj ba Wuribware se bo waa etan, a lee feyə mfeñ ne Wuribware a kuwuregya-o bo.

35 Anen dəe ne mone ma ba sweere bo waa etan, a lee feyə sweere se ne Wuribware ayaapapaa yere a kyure. Mone ma ba Yerosalem bo waa etan, a lee feyə mfeñ gye Owure-bo-eleñ-Bware manj nee.

36 Mone ma kanj ba mone anju gbaa bo waa etan, a lee feyə mone maa taare a mon' waa kipwiigyi kɔnqɔ kufufuri bεee kigiyigyi.

37 Amaa ketə ne mon' bo təwə aseñ bo bəya bεee mon' bo beñjaa aseñ-o e gyə feyə, ‘Oñ, ane e waa’, bεee ‘Daabii, ane maa waa.’ Ketə kemaa ne ɻkee mone e təwə a mon' bo tii oñ bεee daabii si-o a lee Òbənsam ase nee.

Aneñ ne ane kpa ane adoñ aseñ-o (Lukas 6.27-36)

38 Ne Yeesuu a kya se feyə, “Mone a bee nu feyə baa təwə feyə, ‘Óko ya bwee mò bεekɔ kεkatɔ, anen dəe ne bo bwee mò lee bo teere. Ne óko ya kyuwi mò bεekɔ kεbwano, bo kyuwi mò lee.’*

39 Amaa mbeyəmə mo-o mo e təwə mo i gywii mone feyə óko ya waa mone bɔyε, mone ma ba bɔyε bo ka mò kɔkɔ. Óko ya da fɔ kigyisesebɔ-rɔ kebaa, bee buruwaa kεbenasebɔ-rɔ sa mò a ñ da.

40 Ne óko ya yaa fɔ iwurekpa a o ya gyi aseñ bo da fɔ na o bɔ fɔ kɔkɔ, ne mò e kpa fɔ kaare a o kɔɔre, taa fɔ waagya bo tii mò se na o taa nare.

* **5:38** Keleñ Igyipiti 21.24; Koləñjɔ mbraa 24.20; Mbrraa kεbεesa 19.21.

41 Né øko ya yere fo feyε fo sørø mò atø mayere kɔŋkø, sørø yaa mò emayerε enyo.

42 Ḍkemaa né o kore fo kɔtøkø-ɔ, fo i de, sa mò ketø-ɔ. Ḍkø e kpa a o para kɔtøkø, bø para mò.

43 Møne a bøe nu feyε baa tøwø feyε, ‘Ḍkemaa kpa mò bøekø aseñ,* na o kisi mò doñ.’

44 Amaa mbeyømø, mo-ɔ mo e tøwø mo i gywii mone feyε mon' kpa mone adoñ aseñ, na mon' kore këbwarekore sa bamø ne ba waa mone borøkraa-ɔ,

45 na bø nyu feyε kasentij si mone gyø Wuribware, mone se ne o bo soso-ɔ, mò gyi-ana. Bo lee feyε o sa ne mò kyøwø e wøe asesø bøyø na atimaa si kyøøkyøø. Aneñ døe ne bware e ba o wøe bamø ne ba waa itimaa-o na bamø ne ba waa ebøyø-ɔ atø se.

46 Møne e kpa bamø ne ba kpa mone-ɔ wøre aseñ, Wuribware maa sa mone amo kakøka. Bo lee feyε aneñ døe ne lenpoo akøørepo gbaa e kpa bamø bøekø-ana lenpoo akøørepo aseñ.

47 Né mone e ka mone anyare kanø, ntetø itimaa ne mone a waa kyon øko? Bo lee feyε aneñ døe ne bamø ne bø maa sun Wuribware-ɔ gbaa e waa.

48 Amosø se-ɔ bøyø ko ma kyøna mone se, feyε aneñ ne bøyø ko mon te Wuribware, mone se ne o bo soso-ɔ, se-ɔ.”

6

Anø ma waa itimaa lamañ-nø na økemaa nya nyu

1 Né Yeesuu a kya mò atø kekaapo-ɔ se feyε, “Mon' sa se, mføn ne mone e waa itimaa-o. Møne e kpa feyε mon' ke atiripo atanne, bøee mon' kore

* **5:43** Kølønjø mbraa 19.18.

kebwarekore, bεεε mɔn' kra akɔŋ, mɔne ma waa amo lamaŋ akatɔ-rɔ a bɔ nya ɲu mɔne. Mɔne ya waa amo lamaŋ-nɔ, mɔne maa nya kakɔka a mɔn' lee Wuribware, mɔne se ne o bɔ sɔsɔ-ɔ, ase.

² Amɔse se-ɔ mɔne ɔkemaa ya ke atiripo atɔ, fo ma sa a ɔkemaa nu amo se, feyε anen ne nnɔ ɲnyɔ ɲnyɔ awuye e waa kebwarekore akyanɔ-nɔ na mbore se-ɔ. Saŋ kemaa ne ba waa itimaa-o ba fore mbere lamaŋ-nɔ. Mo i gyi mɔne kaseñtiŋ feyε dimaadi nkyɔrɔ e gyε bamɔ kakɔka. Bɔ maa leɛ nya nkyɔrɔ kɔ a bɔ bɔ lee Wuribware ase.

³⁻⁴ Mone feraa, mone kɔ ya ke otiripo atɔ, o waa bɔ kweerɔ, na mò kebenasaree gbaa ma nya pini kɛtɔ ne mò kigyisesaree e waa-ɔ. Fo kɔ ya ke otiripo-ɔ kɛtɔ na ɔko moŋ ɲu, amo feraa fo se Wuribware ne o ɲu kɛtɔ kemaa ne sesε e waa o kweerɔ-ɔ e gyε ne o ka fo kɔkɔ.

⁵ Anen deε ne mɔne e kɔre kebwarekore, mɔne ma waa feyε nnɔ ɲnyɔ ɲnyɔ awuye-o. Ba kpa keyere kebwarekore akyanɔ-nɔ na ɛkpa gyanjekpa ba kɔre kebwarekore na ɔkemaa nya ɲu bamɔ. M bεε mo i gyi mɔne kaseñtiŋ feyε dimaadi nkyɔrɔ dooo e gyε bamɔ kakɔka.

⁶ Amaa fo kɔ e kɔre kebwarekore, fo yɔ fo kεkyanɔ-nɔ na fo tii pone, na fo kɔre Wuribware fo se ne fo moŋ kεe-ɔ. Na mò-ɔ mò ne o ɲu kɛtɔ kemaa ne ɔkemaa e waa o bɔ kweerɔ-ɔ sa fo amo kakɔka.

⁷ Kɛtɔ ne kɔ kya ne ki tii si-o e gyε feyε mɔne e kɔre Wuribware, mɔne ma kɔre kebwarekore soswεe soswεe soswεe, feyε anen ne bamɔ ne ba sun ikisi-o e da laa-ɔ, ne ba fa feyε bamɔ nlaada soswεe se-ɔ, bamɔ ikisi i nu a e sa bamɔ-ɔ.

⁸ Mɔne ma waa feyε bamɔ-ɔ, a lee feyε mɔne se

Wuribware⁹ kyo o nyi kētō nē mōnē e kpa-o pwēe nē mōnē a dēe kōrē mō.”

*Aneŋ ne Yeesuu a kaapo ane aneŋ ne ane kore kebwarekore-ɔ
(Lukas 11.2-4)*

⁹ Nē Yeesuu yε, “Mfaanee nē mon’ kore kebwarekore.

Ane se Wuribware nē fo bo soso-ɔ,
sa a bo kyorɔ fo kenyare timaa.

¹⁰ Na fo baa fo kuwure-o bo gyi mfée.

Na fo sa a fo kēpre waa sweere se mfée,
feyε aneŋ ne kē e waa soso-ɔ.

¹¹ Sa ane ateese ne a tiri ane
ndɔɔ na kake kēmaa-ɔ.

¹² Na fo taa ane ebɔye bo ke ane,
feyε aneŋ ne boko a waa ebɔye bo kye ane,
ne ane a taa bo ke bamɔ-ɔ.

¹³ Na fo ma sa kpa a ɔbonsam kyo ane-rɔ kēe
feyε ane e waa ebɔye aaa.

Na fo lee ane lēe ɔkyɔrɔpɔ a kēsaree-ɔ-rɔ.

¹⁴ Mōnē ya ba boko a ebɔye nē baa waa mōnē-ɔ bo
ke bamɔ, Wuribware, mōnē se nē o bo soso-ɔ, mō
e ba mōnē lee a o bo ke mōnē.

¹⁵ Amaa mōnē e mōn taa mōnē bɛɛkɔ-ana ebɔye bo
ke bamɔ, amo feraa mōnē se nē o bo soso-ɔ gbaa
maa taa mōnē lee a o bo ke mōnē.”

Akoŋ kékra aseŋ

¹⁶ Nē Yeesuu a kya mō ato kēkaapo-ɔ se feyε, “To,
mōnē ya kra akōŋ, mōnē ma kanj ba nsɔ bo bure
mōnē akato-rɔ, feyε aneŋ ne nnɔ ɻnyɔ ɻnyɔ awuye e
waa-ɔ. Ba waa aneŋ nee a aseſe nya ɻju feyε ba kra

akonj. Mo i gyi monē kasen̄tij feyε dimaadi nkyorɔ e gye bamɔ kakɔka.

17-18 Monē feraa, monē kɔ e kra akonj, o fwεe mò akatɔ-rɔ na o sεe mò kuŋu-ro, na ɔkɔ ma nya ŋu feyε o kra akonj nee. Amɔ Wuribware, fo se ne fo moŋ kee mò-o, wɔrε e gyε ne o ŋu. Na fo se ne o ŋu kεtɔ ne ɔkemaa e waa o bo kwεerɔ-o e gyε ne o ka fo kokɔ.”

Kapotεε aseŋ

(Lukas 12.33-34; 11.34-36; 16.13)

19 Ne Yeesuu ye, “Monē ma kpa kapotεε bo yera sweere se mfεe sa monē eyee. A lee feyε mfεe a kapotεε-o feraa igyeeri na nsekreeke na ŋkan̄tene e nyera kamɔ, ne ayu e gyaa fo lɔŋ a bo lweero ya ywii kamɔ.

20 Gya ekpa ne ee sa a Wuribware kpa kapotεε bo yera soso sa fo-o se. A lee feyε soso mfεe feraa igyeeri na nsekreeke na ŋkan̄tene maa nyera kamɔ, ne ayu maa taare a bo gyaa fo lɔŋ lweero ya ywii kamɔ.

21 A lee feyε tonj kemaa ne fo kapotεε da-o, fo mfεerε e ya dɔŋŋɔ kamɔ se mfεŋ.

22-23 N taa feyε fo fetiri e bo danj. O laŋŋε-rɔ lɔŋ-nɔ pεeεe. Ne mò ya nyera feraa, kibugyii e da fo lɔŋ-nɔ. Aneŋ dεe ne fo akatɔ e bo danj, fo kee neenεe. Amaa amo e moŋ kee feraa, a du nee feyε fo a te kibugyii-ro-o. Kelanŋjerɔ maa taare a ki yii fo akatɔ-rɔ. Amose se-o fo ayorɔwεtɔ e moŋ bo danj, fo kakponɔ-rɔ maa fwiiri. Ne kibugyii ne fo te-ro-o kyɔ bwεetɔ.

24 Aneŋ dεe ne sεe maa taare a o sun anyanpε anyɔ. Amɔ ya ba aneŋ, o kisi ɔkɔ na o kpa ɔkɔ aseŋ,

na o sunj əkə kyoŋ əkə. Amoſe-ɔ mɔnɛ maa taare a mɔn' kpa Wuribware na mɔn' bɛɛ kpa atanne.”

*Kɔɔrɛ Wuribware gyi
(Lukas 12.22-31)*

25 Né Yeesuu a kya sɛ feyɛ, “Aneŋ sɛ-ɔ, mo ɛ tɔwɛ mo i gywii mɔnɛ feyɛ mɔnɛ ma sa a ateese ne mɔnɛ i gyi-o bɛɛɛ atɔ nɛ mɔnɛ i buŋ-o aseŋ tɔraa mɔnɛ. Njkpa aseŋ tiri a kyɔ ateese bɛɛɛ? Né kayowɔré mo tiri ka kyɔ atɔ buŋse.

26 Mɔn' kɛɛ mbogyii. Bɔ maa taare a bɔ dɔɔ nya ateese, hareɛ ba swii amo akɔ a bɔ bɔ waa akyenkyenku-ro. Amaa Wuribware, mɔnɛ sɛ nɛ ɔ bɔ soso-ɔ, e gyɛ nɛ ɔ bera bamɔ saŋ kɛmaa. Mɔnɛ mo mɔnɛ kyɔ mbogyii bɛɛɛ?

27 Kanɔ nkɛmaa nɛ mɔnɛ ɛ fa mɔnɛ nkpa aseŋ bwɛɛtɔ-ɔ, mɔnɛ əkɔ maa taare a ɔ sa kake koŋkɔ kpeŋ gbaa bɔ tii mò nkpa nɛ Wuribware a sa mò feyɛ ɔ bɔ gyi kayɛ mo-rɔ-ɔ se.

28 Ntɛtɔ sɛ nɛ atɔ buŋse aseŋ ɛ tɔraa mɔnɛ? Mɔn' kɛɛ aneŋ nɛ afɛraagyi ɛ danj-ɔ. A maa sunj, nɛ a maa lɔ atɔ buŋse a sa amo eyee.

29 Amaa mo ɛ tɔwɛ mo i gywii mɔnɛ feyɛ Owure Solomɔn gbaa a dɛɛ kyɛna-ɔ, na mò aa mò atɔ buŋse damɛnaŋse gbaa ooo, ɔ moŋ nya waagya timaa na ɔ bɔ danj feyɛ afɛraagyi amo.

30 Mɔnɛ Wuribware kɔkɔɔrɛgyi moŋ kyɔ. Mɔn' kɛɛ aneŋ nɛ ɛfa gbaa nɛ e yɛrɛ ndɔɔ, nɛ bɔ fo nyange-ɔ na aseɛɛ teŋŋɛ ɛmo bɔ kure deekpa, nɛ ɛmo aseŋ tiri-o. Amɔ mɔnɛ feraa nɛ mɔnɛ gyɛ aseɛɛ-ɔ, Wuribware nɛ ɔ sa ɛmo atɔ buŋse-ɔ maa pee akatɔ a ɔ sa mɔnɛ atɔ buŋse aaa?

31 Amose-o mone ma sa a ketə ne mone i gyi-o na ketə ne mone i nuu-o na ketə ne mone i buŋ-o aseŋ tɔraa mone.

32 A lee feyε bamo ne bo maa suŋ Wuribware-o e gyε ne ba tɔraa bamo eyee mfaanee a ato-o se. Wuribware, mone se ne o bo soso-o, nyi feyε ato mo pεee tiri mone.

33 Amaa mon' sa a mone mfεerε yø Wuribware a kuwure-o-ro ato se, na ketə ne o kpa feyε mone waa-o se. Mone i buwi mone e kpa Wuribware a kuwure-o-ro ato feraa, Wuribware e taa amo a o bo sa mone, na o bee sa mone ketə kemaa ne ki tiri mone-o bo tii si.

34 Amose-o mone ma sa a nyanε aseŋ tɔraa mone. Nyanε aseŋ gyε nyanε lee nee. Amose-o a mon lee a tiri feyε mon' tɔraa mone eyee bo lee kake kemaa a ketə ne ke e ba-o se.”

7

Mone ma poro mone bεekø-anā (Lukas 6.37-38, 41-42)

1 Ne Yeesuu a kya se tɔwε feye, “Mone ya poro mone bεekø-anā, Wuribware mo e poro mone. Amose-o mone ma poro mone bεekø-anā.

2 A lee feyε anεn ne mone e waa mone bεekø-anā-o dεe ne Wuribware mo e ba a o bo waa mone. O ba mone fɔŋfɔŋ aseŋ tɔwεsε a o bo poro mone bu mone kεpo.”

3 Ne Yeesuu a tɔwε kεkpare mo gywii bamo feyε, “Emenε se ne kakpafεe ne ka dɔŋ fo bεekø kεkatɔ se-o ne fo kεe, ne fo mon kεe kεbenτiŋ dabe ne ke dɔŋ fo lee si-o?”

4 Beεεε emenē nē fo e waa na fo tawē gywii fo kosobee-ɔ feyε, ‘Mo kosobee, sa a n lee kakpafee nē ka dəŋ fo kékata sə-ɔ’, na fo feraa fo de kēbenjtij dabə na kē dəŋ fo fənfhən kékata sə?

5 Fo nn̄o ḥnyo ḥnyo wuye mə, lee kēbenjtij dabə nē kē dəŋ fo fənfhən kékata sə-ɔ pwεε na fo dεe taare ḥnu damenajse lee kakpafee nē ka dəŋ fo bεekə lee si-o.

6 Amose-ɔ fo ma taa fo kabə nē fo a bo ləŋŋə Wuribware-ɔ kiyee bo sa igyono, bo ləɛ feyε bamə ya nya fo, ba duŋwi. Aneŋ dεe nē fo ma taa fo atə timaa bo sa prako na o gyi, a ləɛ feyε o kyikye amo se a o bo waa eſe-rə.”

Anəŋ nē anə kore Wuribware-ɔ (Lukas 11.9-13)

7 Ne Yeesuu yε, “Mone ya kore Wuribware atə, mone e nya kētə nē mone e kpa-ɔ. Mone ya buwi kpa Wuribware a ekpa-ɔ, mone i ḥnu kētə nē mone e kpa-ɔ. Mone ya yere kawu təɛ mò, o taye pone-ɔ, na mon' nya lweero.

8 A ləɛ feyε əkemaa nē o kore atə-ɔ e nya, nē əkemaa nē o buwi a o kpa Wuribware a ekpa-ɔ i ḥnu, na pone buŋŋi bo sa əkemaa nē o yere kawu o təɛ-ɔ.

9 M bəɛ taa feyε mone nsə nē mò gyi e tawē feyε o kpa bodobodoo a o wo, nē o taa kibu a o bo sa mò?

10 Beεεε mò ya kore kakingyi a o wo, fo e taa kowə a fo bo sa mò aaa?

11 Mone nē mone gye asesə bəyε-ɔ gbaa nyi esa mone gyi-ana atə timaa, saŋbətə Wuribware, mone se nē o bo soso-ɔ, e gye nē mone ya kore mò atə timaa, nē o maa taare a o sa mone aaa?

12 Amose se-o, katinj-o e gyε feyε anεŋ nε mone e kpa feyε mone abεεkø waa mone-o, mone mo mɔn' waa anεŋ dεε sa bamø. A lee feyε kεtø nε mbraa nε Mosis a sa anε-o na kεtø nε Wuribware akyaamεε a kaapo-o kaase nεe.”

*Kabunogyii bøηbøηse-o
(Lukas 13.24)*

13 Nε Yeesuu yε, “Mon' borø kabunogyii bøηbøηse-o-rø lweero, a lee feyε mfεn nε nkpa na kukyure nε a mɔn de kεε-o bo. Amose-o mɔn' len eyee borø mfεn lweero. Bo lee feyε mone ya borø kabunogyii kpanηεse-o-rø lweero, mone i nju aworeføo nε a mɔn de kεε-o. Kpa nε o da bo yø aworeføo nε a mɔn de kεε-o-rø-a kpanηε, nε asesε bwεetø bo mò se ba yø ba lwee kabunogyii kpanηεse-o-rø.

14 Amaa mfεn nε nkpa na kukyure nε a mɔn de kεε-o bo-o kabunogyii-o du bøηbøη. Nε kpa nε o da bo yø mfεn-o borø se bo len. Amose-o asesε kafwεε e gyε nε ba nju kpa amo bo bø se ba yø ba lwee kabunogyii bøηbøηse-o-rø ba yø mfεn nε nkpa na kukyure nε a mɔn de kεε-o bo-o.”

*Kiyii na kεmo agyi
(Lukas 6.43-44)*

15 Nε Yeesuu yε, “Mon' sa mone eyee se bo lee ayebapo nε bo yε bo gye Wuribware akyaamεε-o se. Ba lwee mone-rø, na akatø se bo du feyε esanne nε bo maa waa øko bøye-o. Amaa bamø mme-ro bo du nee feyε ngbøogboo-o.

16 Bamø awaase se ne mone e ba a mon' bo pini bamø. Mone a tεε nju feyε leŋkreŋ a swεε kimaŋgoo

agyi aaa, n̄e kurunjbree m̄o a sw̄ee kukuti agyi aaa?
Daabii.

¹⁷ Amōsē-ō kiyii timaa k̄emaa e sw̄ee agyi timaa
n̄e. N̄e kiyii n̄e k̄e moŋ de alaŋfiya-o m̄o e sw̄ee
agyi bɔyē.

¹⁸ Kiyii timaa-o maa sw̄ee agyi bɔyē. N̄e kiyii n̄e
k̄e moŋ de alaŋfiya-o m̄o maa sw̄ee agyi timaa.

¹⁹ Kiyii k̄emaa n̄e k̄e maa sw̄ee agyi timaa-o,
ba n̄e k̄emo a bo bo da, na bo tweę k̄emo waa
d̄eekpa-r̄o.

²⁰ Amōsē-ō, bamō n̄e ba ba ayeba feyē bo gyē
Wuribware akyaamee-ō awaase n̄e monē e ba a
mon' bo pini bamō.”

*Ebɔyē awaapo n̄e baa ba Yeesuu k̄enyare bo waa
akpeŋeyeeet̄-ō*
(Lukas 13.25-26)

²¹ N̄e Yeesuu a kya m̄o k̄ekaapo-ō se feyē, “N gyē
ɔk̄emaa n̄e o t̄eę mo ε m̄o nyanjpē-ō e gyē n̄e o tii
Wuribware se a kuwure-o si, amo bamō n̄e ba waa
ket̄o n̄e n se n̄e o bo soso-ō e kpa feyē bo waa-ō.

²² Kake nsi n̄e mo e ba a m bo gyi kaye-r̄o ases̄
p̄eeε asenj-ō, ases̄ bw̄eet̄o e yere mo akato-r̄o, na bo
t̄owē feyē, ‘O anē nyanjpē, n gyē fo k̄enyare-r̄o n̄e
anē a t̄owē ket̄o n̄e fo a lee bo kaapo-ō gywii ases̄
aaa? N gyē fo k̄enyare n̄e anē a ba bo gya ibrisi bo
kosō boko se aaa? Beεε n gyē fo k̄enyare n̄e anē a
bo waa akpeŋeyeeet̄ bw̄eet̄o aaa?’

²³ Na mo-ō m beę beŋjaa bamō lamanj-n̄o mfen
feyē, ‘M feraa n kȳo moŋ nyi monē, a lee feyē monē
gyē ebɔyē awaapo n̄e. Amōsē-ō mon' leę mo ase.’

*Eləŋ apwεερo anyə-ɔ
(Lukas 6.47-49)*

24 Né Yeesuu a təwə bø gye kεe feyε, “Amose-ɔ, mo e təwə mo i gywii mɔnε anεŋ nε əkεmaa nε o nu mo aseŋ-ɔ, nε ɔ gya amo se-ɔ du-o. O du feyε onyiaseŋpo kɔ nε ɔɔ kyεna-ɔ. Né ɔ kpa a ɔ pwεε mð ləŋ. Né ɔɔ ba aforε bø da talii pwεε nε ɔɔ dεe pwεε mð ləŋ-ɔ bø yera se.

25 Mð a pwεε mð ləŋ-ɔ bø yera lɔwε-ɔ, bware a ba bweetɔ. Né boŋ kɔ a tweε kufwiiri, nε mð nkyu a gyaa bø tɔwaa ləŋ-ɔ. Né afwii demaŋtε kɔ a da bø weε ləŋ-ɔ se. Amo pεee gbaa ooo ləŋ-ɔ mɔŋ bwεe, a lee feyε onyiaseŋpo amo a pwεε mð ləŋ-ɔ bø yera afore se nee.

26 Amaa əkεmaa nε o nu mo aseŋ ne mo e təwε-ɔ nε mð-ɔ mɔŋ gya amo se-ɔ mɔ du nee feyε mfεerε kε-mɔŋ-de wuye kɔ nε ɔ dεe ɔ bø-rɔ-ɔ. Né ɔ kpa a ɔ pwεε mð ləŋ. Né mð feraa ɔɔ pwεε mð ləŋ-ɔ bø yera kesepu si.

27 Né bware a ba bweetɔ. Né boŋ kɔ a tweε kufwiiri, nε mð nkyu a gyaa bø tɔwaa ləŋ-ɔ. Né afwii demaŋtε a da bø weε ləŋ-ɔ se. Né ləŋ amo a bwεe lee da wuuruum. Amo e gye saasebεε.”

28 Yeesuu a sa seŋsa lɔwε-ɔ, nε eyεe a kpeŋ lamaŋ nε baa nu mð aseŋ-ɔ.

29 Né bo ye, “O maa kaapo abwareseŋ feyε anεŋ nε anε Wuribware mbraa akaapopo e kaapo-ɔ. O kaapo nee feyε mð a gye mbraa-ɔ ɔsapo-ɔ.”

8

*Anεŋ nε Yeesuu a kya bwatəpo kɔ-ɔ
(Maak 1.40-45; Lukas 5.12-16)*

1 Né Yeesuu a kporowé lee kebee-ó se mfenj né oo dën kaapo abwareseñ lowe-ó. Né asesé bwéetó gya mó se.

2 Né bwatopó ko a bo kpuni aŋurii Yeesuu ayaa-ró. Né o yε, “Mo nyanpe, fo e kpa, fo e taare a fo kya mo kolɔ mɔ na ï nya lwee asesé-ró.”

3 Né Yeesuu a teyi kəsaree bo daborɔ mó tɔwε feyε, “Mo e kpa. Mbeyɔmɔ fo e taare a fo lwee asesé-ró, a lee feyε fo a kpaare.” Mfenj dεe ne ḥnyare amo a kəbwatɔ-ó a lowe.

4 Kamεε-ró né Yeesuu a yii mó se feyε, “Deŋ borɔ kpa kyεye se yo Wuribware aləŋŋajpɔ-ó ɔkɔ asε na ɔ deere fo, na a bo kaapo ɔkemaa feyε fo a kpaare. Na fo bɔ aləŋŋatɔ né ane ɔdədaapɔ Mosis a tɔwε ε mó né oo la kolɔ mɔ, né oo kpaare-ó bɔ, na ɔkemaa ḥu feyε ane a kolɔ-ó moŋ lεe ki te mó se-ó. Fo a maa se fo e yo fo bo kpa-rɔ-ó, fo ma kan yere tɔwε kεtɔ né mo a waa sa fo-ó gywii ɔkɔ.”

*Anεj né Yeesuu a kya Roma soogyaa ko keyaafɔrε-ó
(Lukas 7.1-10)*

5 Né Yeesuu a yo Kapaaniyum maŋ-nɔ. Mfenj né asoogyaa abrɛse-ó ɔkɔ a ba mó asε bo kore mó feyε ɔ kya mó-ró. Ḫ moŋ gye Isireeliinyi feyε Yeesuu-o. Ḫ gye Romanyi nεe.

6 Né o yε, “Mo nyanpe, mo keyaafɔrε e lo o da ləŋ-nɔ, eyee bo mó gya bwéetɔ, haree ɔ maa lεe taare a ɔ daborɔ eyee gbaa.”

7 Né Yeesuu yε, “Yooo, mo a nu. Mo e ba a m bo kya mó.”

8 Né soogyaa-o a lee kanə feyε, “Mo nyāŋpe, moŋ bware feyε fo ba mo ləŋ-nə-ɔ. Amoſe-ɔ fo ya dəŋ sa kanə bə kyoŋwə gbaa, mo keyaafɔrə-ɔ e kpaare.

9 N gbaa mo né n gyε səsε laŋyaŋ-ɔ. N de abrəsε ne bə kyə mo-ɔ. N de asoogyaa awuye mo kaase, ne mo ya təwə gywii bamə-rə əko-ɔ feyε ‘Nare,’ o yə nee. Né mo ya təwə gywii bamə-rə əko mo feyε ‘Ba,’ puri amo-rə amo ɔ ba. Né mo ya təwə gywii mo keyaafɔrə feyε, ‘Waa kəmo-ɔ,’ amo ɔ waa.”

10 Yeesuu a nu aseŋ né ənyare amo a təwə-ɔ, né eyee a kpeŋ mò. Né oo buruwaa təwə gywii asəsε ne bə gya mò se-ɔ feyε, “Mo e təwə mo i gywii moŋe feyε moŋ təe ɳu səsε ne ɔ kəɔrə mo a o gyi mfaanε-ɔ. Ané Isireelii awuye-ro gbaa, moŋ təe ɳu əko aneŋ. Né ənyare moŋ gyε Isireeliinyi.

11 Mo i gyi moŋe kaseŋtiŋ feyε asəsε bwəetɔ e leq swēere kebegya kəmaa sə, na bamə aa ané nana-ana Abraham na Isak na Yakubu kyena a bə gyi ateese mfeŋ né Wuribware i gyi kuwure-o.

12 Amaa bamə né weetee Wuribware a kyə nyinji bamə feyε bə ba a bə gyi ateese-o feraa (ané Isireelii awuye né mo e kaapo-ɔ), o gya bamə a ɔ leq mò ase bə kyoŋwə kibugyii-ro. Mfəŋ-ɔ ba su, na ba duŋ nnə.”

13 Né Yeesuu a təwə gywii soogyaa amo feyε, “Nare pe, na ketə né fo a kəɔrə gyi-o e waa a kə sa fo.”

Saŋ kɔŋkɔ amo-rə dees né soogyaa amo a keyaafɔrə-ɔ a kpaare.

*Aneŋ né Yeesuu a kya aləpo bwəetɔ-ɔ
(Maak 1.29-34; Lukas 4.38-41)*

14 Né Yeesuu a lwee Peetroo a lɔŋ-ɔ-rɔ ya to feyε Peetroo mò saa kyeεε e lɔ fekyu o da.

15 Né Yeesuu a dabɔrɔ ɔkyee-ɔ kɛsaree. Mfɛŋ né fekyu-o a yɔwε mò, né oo koso puri amo-rɔ waa ateese sa Yeesuu.

16 Saŋ né kyɔwε a twεε-ɔ, né asεε a baa bamø anyipo né ibrisi te bamø sε-ɔ Yeesuu ase. Né oo sa ibrisi-o kanɔ, né e ya koso bamø sε. Né oo kya alɔpo pεεe né baa baa bamø mò ase-ɔ.

17 Amose-ɔ kɛtɔ né Yeesuu a waa-ɔ a sa né kɛtɔ né Wuribware kyaamεε Isaya a kyɔrεε waa ab-wareseñ wɔrε-ɔ-rɔ-ɔ nya waa kaseñtiñ feyε,

“Kaseñtiñ si, mò ya kɔɔrε anε kayeegya bo waa mò lee,
né oo kya anε alɔgyi.”*

*Bamø né ba kpa a bo gya Yeesuu si-o
(Lukas 9.57-62)*

18 Né asεε bweetɔ e ba bo kpɔwε buŋ Yeesuu si saŋ kɛmaa. Aneŋ sε-ɔ, né oo tɔwε gywii mò agyasepo-ɔ feyε bo waa koree siraanamò aa bamø nya teŋ kepare dabε-ɔ-rɔ yɔ nnɔŋ a boŋbe-ɔ sε, na bo nya kyure kafwεe.

19 Saŋ né ba yɔ-ɔ, né Wuribware mbraa ɔkaapopo kɔ a teŋ bamø kpa ya tɔwε gywii Yeesuu feyε, “ɔkaapopo, toŋ kɛmaa né fo e yɔ-ɔ, mo e gya fo se.”

20 Né Yeesuu a lee kanɔ feyε, “Sabran-nɔ igyono de idikpa, né mbogyi de asaa bo da-rɔ. Amaa mo, dimaadi mò gyi-o, feraa moŋ de mfɛŋ né mo i di an kyure-o.”

* **8:17** Isaya 53.4.

22 Ne Yeesuu a bεŋŋaa mò feyε, “Bamo ne bo mon te kakyena popwεε-rɔ-ɔ, bamoo e gye ne bo pure bamoo akowebεε ne ba ba a bo bo wu-o. Nā fo feraa fo gya mo se.”

Aneñ ne afwii na alañkpare a bu Yeesuu-o

(Maak 4.35-41; Lukas 8.22-25)

²³ Né Yeesuu mὸ aa mὸ agyasepo-ó a lwee koree-ó-ro.

24 Bamo a meraa se ba yo-o, bo bo sa se-o, afwii
dabe ko a kya nkyu si mfenj, ne alaŋkpare a da nkyu
bo waa bamo koree-o-r. Ademanjte mo ne a su-o
peee na Yeesuu da koree-o-r o di idi.

25 Ne mò agyasepo-o a yo mò ase ya kyiñji mò tòwe fèye, “Ané nyanþe, ané e kpa a ané wu. Morowé ane.”

26 Ne Yeesuu a bęñjaa feyε, “Ntętɔ se ne mone
maa kɔɔrε mo mone i gyi-o nee? Ntɔ se ne kufu de
mone?”

Ne Yeesuu a koso sa kano feye afwii-o na
alankpare-o yowe, ne keto a waa surumm.

27 Né eyee a kpeŋ mó agyasepo-o, né ŋkee ba
ŋwiini ba gywii abee ε, “Nteto sese e gye ɔnyare mó?
Né mó ya sa kano, né afwii na alankpare gya kamó
se-o nee.”

*Anęŋ ne Yeesuu a kya anyarę anyo ko ne ibrisi
bweeto te bamoo se-o
(Mark 5, 1-20; Lukas 8, 26-39)*

28 Amo kamεε-rɔ nε Yeesuu mò aa mò agyasepo-ɔ a kya se pare bamɔ koree-ɔ bo teŋ-nɔ ya bo daŋ Galileya kepare dabε a nnoŋ a boŋbe-ɔ. Gadara ifuri si nε baa fo-ɔ. Bamɔ a fo mfeŋ-ɔ, nε anyare anyɔ kɔ a lee mfeŋ nε ba pure aseſe-ɔ bo gyanjaa bamɔ. Bo du nε feyε mbo kpeŋse-ɔ, a lee feyε ibrisi te bamɔ se. Amose-ɔ ɔko maa taare a ɔ borɔ kpa amo se.

29 Nε baa faa Yeesuu si feyε, “Wuribware mò gyi-o, ntetɔ nε fo e kpa anε ase? Fo a ba nε a fo bo gyiiri anε kεſebɔ, na kεſebɔgyiiri san mɔn tεε fo aaa?”

30 Amo aprako biribiri kɔ mɔ yere kabεegyi kɔ se meraa mfeŋ ba gyi.

31 Nε ibrisi amo a korε Yeesuu feyε, “To, amo e gye feyε fo e kaa a fo gya anε lee aſeſe mɔ se, amo fεraa sa a anε ya kyεna aprako mɔ se.”

32 Nε o yε, “Kpa da feyε mɔn' ya kyεna bamɔ se.” Amose-ɔ nε baa kɔso lee anyare-ɔ se ya kyεna aprako amo se. Nε aprako amo pεee a ɻwεεnaŋ kporowε kabεegyi-o-ro ya lee da nkyu-ro wu wu.

33 Mfeŋ nε bamɔ nε ba deere aprako amo se-ɔ a ɻwεεnaŋ yɔ maŋ-nɔ ya da kεtɔ nε kaa waa anyare amo-ɔ kibonjboj.

34 Mfeŋ nε ɔkεmaa nε o te maŋ-ɔ-rɔ-ɔ a lee ya gyanjaa Yeesuu. Bamɔ a ɻu mò-ɔ, nε baa korε mò feyε ɔ lee bamɔ ifuri si kinjji yɔ mfeŋ nε ɔo lee ba-ɔ.

9

*Anεŋ nε Yeesuu a kya kegyabɔɔ kɔ-ɔ
(Maak 2.1-12; Lukas 5.17-26)*

1 Né Yeesuu mò aa mò agyasepo-ɔ a lwee koree-ɔ-rɔ kinji tēj kēparé dabe-ɔ-rɔ yɔ nnoŋ a boŋbe-ɔ sè yɔ mò fōŋfōŋ ayɛ.

2 Né asesɛ kɔ a baa kēgyabɔɔ kɔ na o da kraŋ sè o maa taare a o dabɔrɔ eyee Yeesuu ase. Aneŋ né baa pee akatɔ baa kēgyabɔɔ-ɔ sè-ɔ, Yeesuu a ɲu feyɛ baa kɔɔrɛ mò gyi bwœetɔ. Amosé-ɔ né oo tɔwɛ gywii kēgyabɔɔ-ɔ feyɛ, “Sa a fo akatɔ gyi, mɔ nyare. Mɔ a taa fo ebɔye-ɔ bo ke fo.”

3 Wuribware mbraa akaapopo né ba nu Yeesuu aseŋ-ɔ a nu aneŋ né Yeesuu a tɔwɛ-ɔ né ba ɲwiini ba gywii abee feyɛ, “Onyare mɔ a tɔwɛ abuseŋseŋ. Emene se né o sa seŋsa aneŋ feyɛ mò a gyɛ Wuribware-ɔ?”

4 Amo feraa, Yeesuu a kyo ɲu mbraa akaapopo amo mfɛere, né oo bise bamɔ feyɛ, “Emene se né mone e fa mfɛere bɔyɛ mɔ?

5 Kemo-ɔ kemo e bo tɔwɛ lɔ, feyɛ mɔ a tɔwɛ feyɛ, ‘Mɔ a taa fo ebɔye bo ke fo’, beee ‘Koso nare’?

6 To, mɔ e kaapo mone feyɛ mɔ, dimaadi mò gyi-o, de kēyaaleŋ kaye mɔ-rɔ, na n taare taa ɔkemaa ebɔye bo ke mò.” Né oo tɔwɛ gywii kēgyabɔɔ-ɔ feyɛ, “Kee ε, koso, taa fo kraŋ a fo nare pe.”

7 Mfeŋ né kēgyabɔɔ-ɔ a koso taa mò kraŋ nare mò ayaa sè o yii pe.

8 Lamanj né bo yere mfeŋ-ɔ a ɲu amo-ɔ, né kufu a nya bamɔ, né baa kyɔrɔ Wuribware feyɛ mò a sa sesɛ dimaadi aneŋ a kēyaaleŋ-ɔ.

Aneŋ né Yeesuu a tee Matiyo, né oo ba bo gya mò se-ɔ

(Maak 2.13-17; Lukas 5.27-32)

9 Amo kamεε-rɔ, nε Yeesuu a lεe ya nju leŋpoo ɔkɔɔrεpɔ kɔ nε ba tεe mɔ ε Matiyo-o (nε bɔ bεe ba tεe mɔ ε Lewii-o) na o te mɔ leŋpoo kɔɔrekpa. Nε Yeesuu a tɔwε gywii mɔ fεyε, “Kɔso, gya mɔ se.” Mfεn nε Matiyo a kɔso gya Yeesuu si.

10 Nε Matiyo a ya waa ateese mɔ ayε sa Yeesuu a o gyi. Leŋpoo akɔɔrεpɔ bwεetɔ na asεse nε Farisii awuye ε tεe bamɔ ε eɓɔyε awaapo-ɔ a bɔ gyi mɔ aa mɔ agyasepɔ-ɔ ase.

11 Farisii awuye kɔ nε bɔ bɔ mfεn-ɔ a nju anεn a asεse amo na ba gyi mfεn-ɔ, nε baa bise Yeesuu agyasepɔ-ɔ feyε, “Ntεtɔ sε nε mone ɔkaapopo na leŋpoo akɔɔrεpɔ na eɓɔyε awaapo i gyi abεε ase?”

12 Yeesuu a nu aseŋ nε baa bise-o, nε o yε, “ɔkɔ nε o lɔ-ɔ nε ba sa kadwii. N gyε ɔkɔ nε o bɔ alaŋfiya-o.

13 Mone feraa, mon' bεe yɔ ya karε anεn nε baa kyɔrεε waa abwareseŋ wɔre-ɔ-rɔ-ɔ, na mon' nu amo kaase. Baa kyɔrεε mfεn nee feyε,

‘Wuribware yε, N gyε mbo nε mo ε kpa a mon' mɔɔ sa mo.

Amaa kεdamenajse nε mo ε kpa a mon' waa mone bεe ko-ana.’*

M feraa n gyε bamɔ nε bɔ mon' gye eɓɔyε awaapo-ɔ sε nε mo a ba, amaa bamɔ nε bɔ gyε eɓɔyε awaapo-ɔ sε nε mo a ba, na m bɔ tɔwε gywii bamɔ feyε bɔ nu bamɔ eyεe kinŋi lεe bamɔ eɓɔyε-rɔ.’

*Akoŋ kεkra aseŋ
(Maak 2.18-22; Lukas 5.33-39)*

* **9:13** Hoseya 6.6.

14 Né Yohanee Osuubɔ́pɔ́ a agyasepɔ́-ɔ bɔ́kɔ́ a ba Yeesuu ase bɔ́ bise mò fεyε, “Ntɔ́ sε nε anε aa Farisii awuye ε kra akɔ́ŋ, nε fɔ́ feraa fɔ́ agyasepɔ́-ɔ mɔ́ maa kra akɔ́ŋ?”

15 Né Yeesuu a bεŋjaa bamɔ́ fεyε, “Mɔ́nε e fa fεyε saŋ nε ɔ́kɔ́ e kpa a ɔ́ waaree-ɔ́, ɔ́kɔfɔ́ mò kuri mò nyare-ana e kyεna akɔ́ŋ na ɔ́ bɔ́-rɔ́ aaa? Mɔ́ŋ kɔ́rε gyi. N du fεyε ɔ́kɔfɔ́ mò kuri-o nε mɔ́ agyasepɔ́-ɔ mɔ́ du nee fεyε ɔ́kɔfɔ́ mò kuri mò nyare-ana-ɔ́. N̄ke ɔ́kɔ́ e ba nε ba lee mɔ́ a bɔ́ lε̄̄ bamɔ́ ase, na ɔ́kee bɔ́ kra akɔ́ŋ.”

16 Né Yeesuu a bee tɔ́wε kekpare mɔ́ gywii bamɔ́ fεyε, “Anεŋ dεε nε ɔ́kɔ́ maa kyan̄ waagya popwεε na ɔ́ bɔ́ taa waagya dεdaa-rɔ́. A lε̄̄ fεyε kεtɔ́ maa kyee, na o ɔ́nu fεyε mfeŋ nε ɔ́ taa-rɔ́-ɔ́ ɛkεεkεε-ɔ́ sε i wu, na a tuwi-ro lee waagya popwεε-ɔ́, na a bee waa bɔ́ dabε na ɔ́ kya ɔ́gyεŋkρεεsε-ɔ́.

17 Anεŋ dεε nε mone nyi fεyε bɔ́ de nta ba waa pranjtɔ́wa nε baa ba kabɔ́ wɔ́rε bɔ́ waa-ɔ́-rɔ́. Nta popwεε ya lwee pranjtɔ́wa dεdaa-rɔ́, nta-ɔ́ i fwii na pranjtɔ́wa-ɔ́ bwεe nyεra, na nta-ɔ́ twiiri wεe. Amose-ɔ́ bɔ́ de nta popwεε ba waa pranjtɔ́wa popwεε-ɔ́, na nta-ɔ́ na pranjtɔ́wa-ɔ́ mpεpεyɔ́ nya waa damεnajε. Amose-ɔ́ mɔ́ agyasepɔ́-ɔ́ maa kra akɔ́ŋ na mɔ́ aa bamɔ́ naa.”

*Anεŋ nε Yeesuu a kyiŋji kakyeεsεε ko lε̄̄ lowi-ro,
ne ɔ́ bee kya ɔ́kyεε ko-ɔ́*

(Maak 5.21-43; Lukas 8.40-56)

18 Saŋ nε Yeesuu maa sε ɔ́ tɔ́wε amo-ɔ́ o gywii bamɔ́-ɔ́, nε kebwarekɔ́rekyεn̄ abresε-ɔ́ ɔ́kɔ́ a ba Yeesuu ase mfeŋ bɔ́ kpuni anjurii mò ayaa-rɔ́. Nε ɔ́ yε, “Mɔ́ gyi kyeεsε ε lɔ́, haree ɔ́ kpa a ɔ́ wu. Amose-ɔ́

mo e kore fo nee feye fo bo ba fo asaree bo deηjja
mò se a o nya nkpa.”

19 Ne Yeesuu a koso, ne mò aa onyare-o na
Yeesuu agyasəpo-o a lèe ba yo.

20-21 Bamo a maa se ba yo-o, ne ɔkyee ko a gya
Yeesuu si. ɔkyee mo e lo kekyeeto, a lee feye kiferi
kemaa-rø a taare bwiino waa iluwi kanø nkø. Waa
nsu kudu nnyø nee feye mò a lo aneŋ a kolø-o. Ne
ŋkee o fa feye, “Mo ya daborø mò atø buñse gbaa,
mo e kpaare.” Ne oo yo Yeesuu kamee ya daborø
mò waagya kanø.

22 Mò a deŋ daborø Yeesuu a waagya-o, ne oo
kpaare. Ne Yeesuu a buruwaa nu mò mfenj. Ne o
ye, “ɔpəkyee, sa a fo akatø gyi. Bo lee aneŋ ne fo a
kɔrø mo gyi-o si-o, fo a kpaare.”

23 Ne ŋkee Yeesuu a lwee këbwarekɔrekyan
obresø amo a løŋ-o-rø. Ne oo nu ba waa kakyeesee-o
kale. Boko e fore mbere, na bamø bwëetø mo i su
keŋkeŋ.

24 Ne oo tøwe gywii bamø feye, “Mon' lee mfenj.
Kakyeesee-o moŋ wu, o di idi nee.” Mò a tøwe
aneŋ-o, ne baa mose mò.

25 Mò a sa ne asesee-o pøee a lee løŋ-o-rø-o, ne oo
lweero. Ne oo ya kra kakyeesee-o kesaree-rø, ne
kakyeesee-o a koso.

26 Ne asen amo pøee a saŋŋe-rø lwee ifuri amo se
a emaj-o pøee-rø.

Aneŋ ne Yeesuu a kya atenapo anyø ko-o

27 Yeesuu a lee mfenj o naa o yo-o, ne atenapo anyø
ko a lee bo gya mò se, na ba tøe ba kyøŋwe mò feye,
“Deefid mò nana, nu ane ewee, na fo kya ane.”

28 Ne Yeesuu a lwee ləŋ ko-rə. Ne atenapo amo a yə ya ῃu mὸ mfəŋ. Ne oo bise bamὸ feyε, “Mone e kooře mone i gyi feyε mo e taare a n kya mone aaa?”

Né baa bęŋŋaa feyε, “Cəŋ, ane nyanŋpε, fo e taare.”

²⁹ Amose-o ne oo daborɔ bamɔ akato tɔwɛ feyɛ, “Keto ne mone a koore gvi-o e waa a ke sa mone.”

30 Mfēñ nē bamō akatō a buññi. Nē Yeesuu a yii
bamō sē fēyē bō ma kañ boñboñ mō kēnyare tōñ
ko.

³¹ Amaa bamo a lee mfen-o, ne baa yaa Yeesuu
kenyare timaa ifuri amo a kebegya-o peee se.

Aneñ ne Yeesuu a kya kamunyare ko-ɔ

³² Atēnapo nē Yeesuu a kya-ɔ a lee mfen ba yɔ-ɔ, nē asesē kō a taa ḥonyare kō baa mò ase. Ibrisi a te ḥonyare-ɔ se-ɔ se-ɔ, o maa taare a o sa sensa.

33 Yeesuu a deñ gya ibrisi-o koso kamunyare amo se-ɔ, nē kamu-o a leē ɔ sa señsa. Nē eyee a kpeñ lamañ nē bo bo mfen-ɔ, nē bo ye, “Ané moñ téē lu aneñ a akpenyeet̄ mō anē Isireelii sweere mō se mfee, amo ndœ̄.”

³⁴ Amaa Farisii awuye ko yε, “Obonsam nε o deibrisi keyaaleŋ-ɔ ya sa Yeesuu eleŋ mə nε o de ɔ gyaibrisi ɔ koso asesε se-ɔ.”

Aneñ ne Yeesuu kusuñ a waa kokyə-ç

35 Ne ŋkee Yeesuu a muruwi ifuri amo mfen a emaj na mmaŋyii-o-ro pɛɛɛ se, o naa o kaapo abwareſen mfen a kɛbwarekore akyan-ɔ-rɔ o tɔwɛ aſen timaa bo lɛɛ Wuribware se a kuwure-o si, na o kya asesɛ kolɔgyi kema.

36 Mò a ኃኔ asesë dëmanjté nè ba ba mò asë saj kemaa-ሱ, nè bamō aseñ a waa mò ፋዬዬ, a lèe feyε bo du nèe feyε esanne nè bo moን de የደዢሩሬሱ-ሱ. Bo naa ba laye ba lò nèe, nè bo moን lee bo de keyaaleን-ሱ.

37 Nè Yeesuu a da kékpare mò gywii mò agyasepo-ሱ feyε, “Moነ a ኃኔ asesë dëmanjté mò aaa? Bo du feyε yaabrraa-ሱ. Yaabrraa-ሱ kyo bwéetó, amaa moነ nè moነ gye atenjepo-ሱ mò moን kyo.

38 Amosé-ሱ moን' kore kqdəw wuye nè o bo soso-ሱ na o kyōnwe moነ atenjepo bwéetó, na moነ aa bamō tēnje yaabrraa mò kpawé baa mò lɔን-nə.”

10

Aneን nè Yeesuu a lee mò ayaa-rɔ ayerepo kudu anyo-ሱ

(Maak 3.13-19; Lukas 6.12-16)

1 Nè Yeesuu a tēe mò agyasepo kudu anyo-ሱ bo gyanjé, nè o sa bamō keyaaleñ feyε bo bo gya ibrisi bo koso asesë se, na bo kya asesë kolaygi kemaa nè ba lɔ-ሱ.

2 Nè o tēe bamō feyε mò ayaa-rɔ ayerepo. Bamō-rɔ, mò nè o gye እկքେ-ሱ kenyare e gye Simoን. (Oo beeñ sa mò kēnasenyare feyε Peetroo.) Bamō ne bo gya se-ሱ anyare e gye Simoን mò tire Andruu, na Sibidii mò gyi-ana Yakubu na Yohanee,

3 na Filipo na Bar-Tolomiyu na Tomas na Matiyo lenjoo ወካይሬሱ-ሱ, na Alafiyus mò gyi Yakubu, na Tadiyus,

4 na Simoን nè ba tēe mò ε Kananee-ሱ, na ኃኔ Yudas Kariyotinyi nè o ba a o bo gyi Yeesuu kidiburo-o.

*Anęŋ nę Yeesuu a suŋ mὸ agyasepo kudu anyo-ɔ
bo kyoŋwę emaj se-ɔ
(Maak 6.7-13; Lukas 9.1-6)*

5 Nę Yeesuu a suŋ mὸ agyasepo kudu anyo nę oo lee bamo-ɔ bo kyoŋwę emaj se feyę bo narę tōwę abwareşenj. Nę ɔɔ tōwę gywii bamo feyę, “Mone ma kaŋ bɔrɔ kpa kemaa nę o yɔ bamo nę bo maa suŋ Wuribware-ɔ sweere-ɔ se. Mone ma kaŋ bee lwee Samariya awuye maŋ kemaa-ro.

6 Amaa mon' yɔ anę Isireelii awuye-o ase, a lee feyę bo du neę feyę esanne nę baa fo efa-rɔ-ɔ. Bamo aa Wuribware ase bo efɔ.

7 Mone a yo-ɔ, na mon' tōwę gywii bamo feyę Wuribware se a kuwure-o a tɔ-rɔ eba.

8 Mon' kya alɔpo, na mon' kyinji a lowipo bo lee lowi-ro, na mon' kya abwatɔpo na bo nya bee lwee aseše-rɔ, na mon' gya ibrisi bo koso aseše se. Mone a nya keyaaleŋ mɔ pεee, na mone mon ka seye, amose-ɔ mon' kya aseše-rɔ, na mone ma kɔrere atanne bamo ase.

9 Mone ma kaŋ taa atanne pipee bεee afufuri bεee kɔɔbɔɔ gbaa bo waa mone igyife-ro.

10 Mone a yo-ɔ, mone ɔkɔ ma taa kɔrere na atɔ bo tii mὸ kaare nę oo buŋ-o na asebeta nę ɔɔ naa se-ɔ na kayii naresesę nę o de-o si. A lee feyę bamo ne ba suŋ kusun ba sa Wuribware-ɔ e nya bamo ateese gyise a bo lee kusun amo-ro.

11 Mone ya yɔ maŋ ko se bεee kamaŋgyii ko se, mon' lweero na mon' buwi kpa ɔkɔ nę o sure a mon' sowe mὸ lɔŋ-nɔ-ɔ. Na mon' kyena mfεŋ bo fo ɔŋke nsi nę mone e lee maŋ amo-rɔ-ɔ.

12 Pwεe nę mone i lwee lɔŋ kemaa-ro, mon' gyę ɔŋkpe ka kanɔ, na mon' tōwę feyę, ‘Wuribware

yure ləŋ mə-rə asəsə!'

13 Nə asəsə timaa ə bo ləŋ-ə-rə, nə bamə ya kəərə mənə kanəka fəraa, Wuribware i yure ləŋ amo asəsə. Mfəŋ nə bamə ə mənə kəərə mənə kanəka-ə fəraa, Wuribware maa yure ləŋ amo-rə asəsə.

14 Ləŋ-nə awuye bəee maŋ awuye ə mənə kra mənə neenəe, nə bamə ə mənə nu mənə aseŋ, amo fəraa, mənə ə lee mfəŋ, bamə maŋ-nə əsə nə ə ya sii mənə asebəta kaase-ə gbaa, mən' kpoŋkpaaŋ emə bo sii bamə ayə bo yii bamə se.

15 Mə i gyi mənə kaseŋtiŋ feyə kake nsi nə Wuribware ə ba a ə bo gyi kayə-rə asəsə pəee aseŋ-ə, o gyiiri maŋ amo asəsə kəsebə a ə kyoŋ anəŋ nə o gyiiri Sədəm na Gomora awuye kəsebə-ə."

Anəŋ nə Kristoo agyasepo i kperi mə se na bo ŋu aseŋ-ə

(Maak 13.9-13; Lukas 12.11-12; 21.12-17)

16 Nə Yeesuu a kya se təwə gywii mə agyasepo-ə feyə, "Mən' laatə a mən' nu mə ase! Mə i suŋ mənə mə ə kyoŋwə nəe feyə nsannegyii nə ba ya lwee ngyaŋkərəsə-rə-ə. Aməsə se-ə, mən' buŋŋi mənə akatə feyə awə, na mən' yuri mənə eyee feyə awurelepo.

17 Mən' sa mənə eyee se, bo lee feyə asəsə ko bo-rə nə ba kra mənə a bo yaa Yudaa awuye maŋ abresə akatə-rə, na bo bəe dayə mənə anə kebwarekərə akyan abresə akatə-rə.

18 Na bo bəe kperi anəŋ nə mənə gyə mə agyasepo-ə se, na bo kra mənə yaa agominaa na awure akatə-rə. Na mən' təwə abwareseŋ gywii bamə aa bamə nə baa sanj nə bo maa suŋ Wuribware-ə.

19-20 Sañ nē ba kra mōnē a bō yaa anēj a eſeŋgyikpa-ɔ, mōnē ma kañ sa a aſej nē mōnē e ya tōwē mfēn-ɔ na anēj nē mōnē e kya kano-ɔ mfēerē tōraa mōnē. Bō lēe feyē sañ-ɔ ya fō, mōn' tōwē kētō nē kē bō mōnē mfēerē-rɔ-ɔ, a lēe feyē kētō nē mōnē e tōwē mfēn-ɔ maa lēe mōnē fōnfōj aſe, kē e lēe mōnē ſe nē o bō soso-ɔ a kufwiinje-o aſe nēe.

21 Sañ amo dēe na ſeſe yaa mō daa bēee mō tire mañ ayaaleñpo akatō-rɔ a bō mōa mō. Na ſe mō yaa mō gyi mañ ayaaleñpo akatō-rɔ na bō mōa mō. Na ḥyaagyi mō yere bō kye bamō aſe na anyi yaa bamō mañ ayaaleñpo akatō-rɔ a bō mōa.

22 Ḫkēmaa i kperi mo ſe, na o kisi mōnē. Amaa mo e morōwē Ḫkēmaa nē o taare yere keŋkej bō fō aſej amo kēe-ɔ.

23 Bamō ya waa mōnē aworefōo mañ ko ſe, na mōn' bēe ſerē yō ḫko ſe. Mo i gyi mōnē kaseñtiñ feyē mōnē maa lwee anē Isireelii sweerē ſe emaŋ pēee-rɔ pwēe na mo, dimaadi mō gyi-o, dēe ba.

24 N gyē mo e gye mōnē ḫkaapopo aaa? Sukuu kigyi ko moñ bō-rɔ na o kyō mō ḫkaapopo, nē kēnya ko moñ bō-rɔ na o kyō mō nyāŋpe.

25 Amōse-ɔ sukuu kigyi ma tēe feyē o ḥju aſej anēj nē mō ḫkaapopo i ḥju-o dēe. Anēj dēe nē kēnya i ḥju mō nyāŋpe lee-o.

M bēe taa feyē mo a gye lōŋ wuye-o. Ba tēe lōŋ wuye-o ε Ḫbōnsam, sañbotō mōnē nē mōnē gye mo lōŋ-nō awuye-o nē bō maa tēe anēj aaa?"

*Mōnē ma ſerē ḫko amo Wuribware
(Lukas 12.4-7)*

26 Nē Yeesuu a kya ſe kaapo mō agyasēpō-ɔ feyē, "Amōse ſe-ɔ mōnē ma ſerē aſeſe, a lēe feyē kētō

kemaa ne baa buŋ si-o i buŋji si, na keto kemaa ne baa taa bo kwēerə-o lee ifuri.

27 Mone feraa, asej kemaa ne mo a towē keri si gywii mone-o, mon' ya towē lamaŋ-nə. Keto kemaa ne mo a kuri waa mone esebo-rə-o, na mon' ya towē alɔŋde se.

28 Mo e towē mo i gywii mone feye mone ma kaŋ sere bamø ne ba kpa a bo mao mone-o, a lee feye bamø ya mao mone, bo maa lee taare a bo waa mone seye. Amaa mon' sere Wuribware ne mo ya mao mone, ne kemø kamee-rə o de eleŋ feye o bee kywee mone nyowore na mone e kra deekpa ne oo kure bo beya sa ebɔyε awaapo-o-rə.

29 N gye epasowa adunyo ne bo de ba seo nteyeteye nyɔc-o oo? Amaa mo e towē mo i gywii mone feye kakonkø gbaa maa wu na mone se Wuribware moŋ sure.

30 Mon' nu feye mone se Wuribware a kare ipwii ne i te mone anju si-o, ne oo ju emo kanə.

31 Amose-o mone ma sa a kufu nya mone, a lee feye nteyeteye nkpeŋ nkpeŋ moŋ fo mone øko."

Yeesuu kipini na Yeesuu kikine (Lukas 12.8-9)

32 Ne Yeesuu a kya se towē gywii mo agyasepo-o feye, "Okeemaa ne o nya kakpona na o towē lamaŋ-nə feye o tii mo se-o, η gbaa mo e waa mo anen dee Wuribware, n se ne o bo soso-o, akato-rə.

33 Ne øko ne mo ya kine mo lamaŋ-nə-o, η gbaa mo i kine mo n se Wuribware akato-rə."

Aneŋ nē Yeesuu kegyase se, asesə mboŋtɔ-rɔ e nyera-ɔ

(*Lukas 12.51-53; 14.26-27*)

34 Nē Yeesuu a kya se tɔwɛ gywii bamɔ feyε, “Mɔnɛ nyi feyε mo a ba a m bɔ baa kayeeyuri kaye mo-rɔ nēe eee? Daabii! Mo a baa kaye bēbere nēe.

35-36 Feyle aneŋ nē baa kyoree waa abwareṣen wɔre-ɔ-rɔ-ɔ, mo a ba a m bɔ brawe asesə-rɔ na

‘Nyare na mɔ se mboŋtɔ-rɔ e tēj-nɔ.

ɔkyee na mɔ nyi e kɔ.

ɔkyee na mɔ saa kyeesə e kɔ.

Na sesə akowebəe fəŋfɔŋ kii mɔ adɔŋ.’*

37 ɔkemaa nē o kpa mɔ se bεεe mɔ nyi aseŋ a o kyoŋ mo-ɔ moŋ fo feyε o kii mo agyasepo-ɔ ɔko. ɔkemaa nē o bεe o kpa mɔ gyi-ana aseŋ a o kyoŋ mo-ɔ, aneŋ dεe nēe.

38 ɔkemaa mɔ nē o maa taarɛ a o sɔrɔ mɔ fəŋfɔŋ kiyii kpare-abεε-rɔ gya mo se-ɔ moŋ fo feyε o kii mo agyasepo-ɔ ɔko. ɔkemaa nē o gya mo se-ɔ i gyi aworefɔɔ.

39 A lee feye ɔko nē o maa kpa a o yɔwɛ mɔ kakyeṇa dεdaa-ɔ maa nya ɔkpa. Amaa ɔko nē o kperi mo se na o yɔwɛ mɔ kakyeṇa dεdaa-ɔ e nya ɔkpa.”

Aseŋ nē Yeesuu a tɔwɛ bo gyε kεε gywii mɔ agyasepo-ɔ

(*Maak 9.41*)

40 Nē Yeesuu a tɔwɛ bo gyε kεε gywii mɔ agyasepo-ɔ feyε, “ɔkemaa nē o kra moŋe neenee-ɔ a kra mo-ɔ mo neenee nēe. Nē mɔ nē o kra mo

* **10:35-36** Miika 7.6.

nεεnεε-ɔ mɔ a kra mò nε oo suŋ mɔ bɔ kyɔŋwε-ɔ dεε neε.

41 ḥkemaa nε ɔ kra Wuribware a akyamεε-ɔ ɔko feyε mò a gyε Wuribware a kyaamεε-ɔ sε-ɔ, kakɔka nε ɔ nya-ɔ na Wuribware a kyaamεε-ɔ lee-o ta. Nε ḥkemaa nε ɔ kra sεsε timaa nεεnεε feyε mò a gyε sεsε timaa-o si-o, Wuribware ɛ ka mò kɔkɔ kɔŋkɔ dεε nε ɔ ka sεsε timaa-o.

42 Mo i gyi mone kasenṭin feyε ɔko ne ɔ sa mo agyasepo mɔ-rɔ kagyingyii gbaa akyuyuri na o nuu, feyε anεŋ ne ɔ gyε mo agyasepo-ɔ sε-ɔ, a da feyε sεsε amo ɛ nya mò kakɔka.”

11

*Anεŋ nε Yohanee Osuubɔpo-ɔ a suŋ mbɔɔ Yeesuu
ase-ɔ
(Lukas 7.18-35)*

1 Yeesuu a sa seŋsa gywii mò agyasepo kudu anyɔ-ɔ lɔwε-ɔ, nε ɔɔ lεe mfεŋ yɔ ɛmaŋ nε ɛ maa mfεŋ-ɔ-rɔ na ɔ ya kaapɔ bamɔ atɔ, na ɔ tɔwε abwareseŋ gywii bamɔ.

2-3 San amo Yohanee Osuubɔpo da tiikpa. Owure Hεrɔd ya tii mò. Nε baa tɔwε atɔ nε Yeesuu Kristoo a waa-ɔ pεεsε gywii Yohanee. Mfεŋ nε ɔɔ tεe mò fɔŋfɔŋ agyasepo-ɔ bokɔ suŋ bamɔ Yeesuu ase bise mò feyε, “Yohanee Osuubɔpo-ɔ ye, fɔ ɛ gyε Kristoo nε Yohanee ye ɔ ba a ɔ bɔ lεe Wuribware ase-ɔ ɔɔ, bεεsε sεsε baŋbaŋ ko bεe ɔ bɔ-rɔ nε ane kee mò kpa?”

4-5 Nε Yeesuu a bεŋjaa bamɔ feyε, “Mon' kiŋji narε ya tɔwε ketɔ nε mɔne i nu mɔ ɛ tɔwε-ɔ, na ketɔ nε mɔne i nu mɔ ɛ waa-ɔ gywii Yohanee. Feyε anεŋ nε Wuribware kyaamεε kɔ a kyɔrεε waa

abwareſen wore-ɔ-rɔ bɔ lęe mὸ nę ɔ ba a ɔ bɔ ba-ɔ
kuṇu si aſeŋ-ɔ, amo e gye fęyę mbęyɔmɔ atęnapo
kée, nę agyabɔɔ naa, nę abwatɔpo kębwatɔ a lōwę,
nę akpawu i nu aſeŋ, nę bamɔ nę baa wu-o a
kyiŋji, nę atiripo i nu aſeŋ timaa-o.

⁶ Ḍko nę ɔ maa yɔwę kökɔrę mo gyi-o e nya
ŋyure.”

⁷ Saŋ nę Yohanee Osuubɔpo a mbɔɔ-ɔ a kiŋji bɔ
yii-o, nę Yeesuu a lęe ɔ tɔwę Yohanee aſeŋ o gywii
lamanj-ɔ. Ḍ yε, “Saŋ nę mɔnę a yɔ Yohanee aſe
kimukee-ro-o, ntętɔ nę mɔnę a yɔ a mɔn' ya deereę?
Ḍko nę o kyurowi mὸ mfęere fęyę anę nę efa i
kpeere ee yɔ mfęe na mfęe saŋ nę afwii e da emo-ɔ
nę mɔnę a ya deereę aaa?

⁸ Ntętɔ nę mɔnę a lęe ya deereę? Sęsę nę o
buŋ waagya timaa-o nę mɔnę a yɔ ya deereę aaa?
Aſeſę nę bɔ buŋ anę a atɔ-ɔ, nę bamɔ kakyęna-rɔ
bɔ kɔnę anę-ɔ e gye atɔ awuye nę bɔ te elɔŋ
damęanjsę dabeę-rɔ-ɔ.

⁹ Mon'tɔwę gywii mo, nsę nę mɔnę a yɔ a mɔn' ya
deereę? Wuribware kyaamęe aaa? Kasęntiŋ nęe,
amaa n gye Wuribware kyaamęe-ɔ wore nę mɔnę
a ńu. Mɔnę a ńu Ḍko na ɔ kya bɔ tii si.

¹⁰ A lęe fęyę Yohanee Osuubɔpo-ɔ aſeŋ nę baa
kyoręe waa abwareſen wore-ɔ-rɔ fęyę Wuribware
e tɔwę o gywii Kristoo fęyę,

‘Mo i suŋ mo kabɔɔ a m bɔ gye fo ŋkpęe,
na ɔ ya lɔŋjɔ kpa bɔ yera fo.’ ”*

¹¹ Nę Yeesuu a tɔwę bɔ tii si fęyę, “Mo e tɔwę mo
i gywii mɔnę fęyę sęsę kɔ moŋ kyęna sweere mo

* ^{11:10} Malakii 3.1.

se na o kyɔ Yohanee Osuubɔpo-o, amaa mò ne o gye kagyingyi Wuribware se a kuwure-o-ro-o kyɔ Yohanee.

¹² Lee saj ne Yohanee a tɔwɛ abwareseñ lɔwɛ-o bo fo ndɔo, Wuribware se a kuwure-o-ro a ba ne kaa daŋ waa kɔkyɔ, ne ɔkemaa i neŋ mò bɛekɔ o lee-rɔ, na o nya nya kpa a o bo tii si.

¹³ Mbraa ne Wuribware a bɔrɔ Mosis si bo sa asesɛ-o na kɛtɔ ne Wuribware a akyaamɛe-o a kyɔree waa abwareseñ wɔrɛ-o-rɔ-o pɛɛɛ a tɔwɛ Wuribware se a kuwure-o-ro aseñ na kɛmo kebɔ ba. Yohanee mo bo ba-o, ne mò gbaa a tɔwɛ kɛmo aseñ.

¹⁴ Ne mone ya kɔɔre aseñ ne Mosis na akyaamɛe amo a kyɔree bo kaapo mone-o gyi, mo e kpa a m bee bo kaapo mone aseñ kɔ ne a kyɔ-o. Amo e gye feyɛ Wuribware kyaamɛe kɔ a kyɔree waa abwareseñ wɔrɛ-o-rɔ feyɛ Wuribware kyaamɛe Iliya bee o ba. Ne mo e kaapo mone feyɛ Yohanee e gye Wuribware kyaamɛe amo ne oo bee ba-o.

¹⁵ Amose-o ɔkemaa ne o de ɛsebɔ-o, o nu.

¹⁶ Mbeyɔmɔ, ntetɔ ne mo e nya a m bo biri ndɔo a asesɛ-o neɛ? Emene ne bo du? Bo du neɛ feyɛ ɲyaagyи a te ba soori alɔŋde se-o, ne bamɔ katuŋ kɔ e feɛ-rɔ ba kyɔŋwɛ katuŋ kɔ feyɛ,

¹⁷ ‘Anɛ a da kɔkofɔ-rɔ akɔyɛ sa mone,

amaa mone moŋ kyaa ooo.

Ne anɛ a bee waa kale,
amaa mone moŋ su ooo.’

¹⁸ Bo maa kɔɔre ɔko abwareseñ kɔtɔwɛ ba gyi. Yohanee a kɛmo-o ooo, mo lee ooo ne bo maa kpa. A lee feyɛ Yohanee Osuubɔpo-o a ba-o, ne oo kra

akon, ne oo kisi nta kunuu, ne bo ye, ‘Obonsam te mò se.’

¹⁹ Amaa saj ne mo, dimaadi mò gyi-o, a ba-ɔ, mo a gyi, ne mo a nuu, ne bo bee bo ye, ‘Mon’ kee ɔnyare amo, o gyę oteesekpapo, na ɔtanuupo, na lejpo akɔrerepo bamo nyare, na ebɔye awaapo bamo nyare nee.’ Amaa fo ya ɻu ɔko ne mò e gya Wuribware a kanyiasen a ekpa-ɔ se, fo i ɻu feyε mò kanyiasen-ɔ gyę kasentin.’

*Kesebagyiiri ne emaj awuye ne baa kine
Yeesuu-o yere bo sa-ɔ
(Lukas 10.13-15)*

²⁰ Ne Yeesuu akat̄ moŋ gyi mò fɔŋfɔŋ Isireelii awuye boko se, a lee feyε oo waa akpenyeet̄ bweet̄ bamo emaj-nɔ, ne bo moŋ t̄ee nu bamo eyee kinji lee bamo ebɔye-rɔ.

²¹ O ye, “Monę ne monę te Korasin na Betesayededa emaj-nɔ i ɻu aseŋ nee feε. At̄ dabę ne mo a waa monę aye-ɔ ne mo a deε waa amo Tiro na Sidɔŋ emaj ne e moŋ bo Isireelii-ro-o nee, weetee mfεŋ a awuye-o a kyɔ waa kεmo ne ke e kaapo feyε baa nu bamo eyee kinji lee bamo ebɔye-rɔ-ɔ kyee.

²² Mo i gyi monę kasentin feyε kake ne Wuribware i gyi aseſe pεeε aseŋ-ɔ, o gyiiri monę kesebo a o kyɔŋ Tiro na Sidɔŋ awuye.

²³ Monę Isireelii awuye ne monę te Kapaaniyum maŋ-nɔ-ɔ mo, monę e kpa feyε mon' yase monę eyee yaa Wuribware se nee ee? Wuribware e twęe monę a o bo kyɔŋwε mfεŋ ne o gyiiri ebɔye awaapo kesebo-ɔ. Monę a karę abwareſen wɔrę-ɔ-rɔ anęn ne Sɔdəmt maŋ awuye ne bo moŋ gye Isireelii awuye-o a waa ebɔye bweet̄, ne anęn

se-ɔ Wuribware a sa n̄e bam̄o maŋ a kpuri-o ooo? Mo e t̄owē mo i gywii m̄on̄e feȳe at̄o dabe n̄e mo a waa m̄on̄e aye-ɔ n̄e mo a d̄ee waa am̄o S̄od̄om n̄ee, weetee mfeŋ a awuye-o a kyo nu bam̄o eȳe klinji l̄eŋ bam̄o eb̄oye-ɔ-r̄o, n̄e aneŋ se-ɔ bam̄o maŋ amo mon̄ kpuri.

²⁴ Mo i yii m̄on̄e se feȳe kake n̄e Wuribware i gyi aseſe p̄eſe aſeŋ-ɔ, o gyiiri m̄on̄e Kapaaniyum awuye kesebo a o kyon̄ S̄od̄om awuye-o.”

*Aneŋ n̄e Wuribware i yure awor̄ba na bam̄o n̄e
bo moŋ nyi aſeŋ bw̄eet̄-ɔ*
(Lukas 10.21-22)

²⁵ Saŋ amo-ɔ, Yeesuu ye, “N se, Wuribware, soso na sweere Owure, mo e sa fo aŋse feȳe fo a taa fo kasen̄tij-o bo kweer̄ anyiasen̄po se, n̄e fo a taa bo kaapo bam̄o n̄e bo moŋ nyi aſeŋ bw̄eet̄-ɔ.

²⁶ N se, mo a n̄u kasen̄tij si aneŋ n̄e fo a kpa feȳe fo waa-ɔ n̄ee.”

²⁷ Ne oo t̄owē gywii m̄o agyasepo-ɔ feȳe, “N se a taa k̄et̄o k̄emaa bo waa mo k̄esaree-ɔ. Ok̄emaa mo moŋ nyi aneŋ n̄e n du-o, amo n se ne o bo soso-ɔ wore, n̄e ok̄emaa mo moŋ nyi aneŋ n̄e n se du-o, amo mo aa bam̄o n̄e bo du feȳe m̄on̄e-ɔ, n̄e mo a lee feȳe bo gyii m̄o-ɔ wore kpeŋ.”

²⁸ Ne Yeesuu a t̄owē bo gȳe k̄ee feȳe, “Ek̄pa n̄e m̄on̄e gya se mbeȳom̄-ɔ bo leŋ aaa? Ek̄pa n̄e mo e kaapo-ɔ f̄eraa moŋ bo leŋ. Amose-ɔ n̄e η ye m̄on̄e ok̄emaa n̄e o kpon̄e o so t̄osor̄ dwiidiwiise-ɔ ba mo aſe, na o nya bo s̄ow̄e kyure.

²⁹⁻³⁰ Na ηkee η kaapo m̄o aneŋ n̄e o s̄or̄ t̄osor̄ n̄e mo e s̄or̄ m̄o-ɔ. O moŋ bo leŋ, a lee feȳe k̄ek̄ee n̄e mo e sa m̄o-ɔ bo dan̄, n̄e t̄osor̄-ɔ mo maa waa dwii.

Na o ኃუ feyε nyanjpē wɔrɔba na nyanjpē timaa e gyε mo, na n sa a mò kakpono-rɔ yuri mò.”

12

*Kukyure እke asej
(Maak 2.23-28; Lukas 6.1-5)*

¹ Kukyure kake ko, ne Yeesuu mò aa mò agyasepo-o naa ba kyon abwaye adoo kɔ-rɔ. Ne mò agyasepo-o a lee ba gyee abwaye ne ba kyon amo-rɔ-o, ne baa fee ba wo, a lee feyε akon de bamoo.

² Farisii awuye ko a ኃუ amo-o, ne baa tɔwε gywii Yeesuu feyε, “Kee ε, fo agyasepo a kegyee abwaye fee-o gyε kusuŋ. Ne a kye ane mbraa feyε oko a waa kusuŋ ko kukyure kake.”

³ Ne Yeesuu a beŋŋaa bamoo feyε, “Moŋe moŋ teε karę abwareſen wore-o ኃუ ketc ne ane ɔdedaapo Deefid a waa sanj ne akon de mò aa mò anarebɛɛpo-o ॥”*

⁴ Ketc bo abwareſen wore-o-rɔ feyε oo lwee Wuribware sunkpa, ne baa sa mò aa mò anarebɛɛpo-o bodobodoo akuri ne baa bo lɔŋŋɔ Wuribware-o. Na a moŋ gyε mbraa kikye aaa? A lee feyε ane mbraa-o yε Wuribware aləŋŋɔpo wore e gyε ne bo de kpa feyε bo gyi aneŋ a bodobodoo-o.

⁵ Beεε moŋe moŋ karę ane mbraa a wore-o feyε kukyure kake kemaa Wuribware aləŋŋɔpo fɔŋfɔŋ i suŋ bamoo kɛbwareſun Wuribware sunkpa aaa? Anen se-o ba kye mbraa neŋ yε ane kyure kukyure kake-o, beεε? Na oko ma taare taa kemoo feyε ba waa bɔye, beεε?

* **12:3** 1 Samuwel 21.1-6.

6 Mo e tɔwɛ mo i gywii mɔnɛ feyɛ ɔkɔ bo mfɛe nɛ
mò kɛdabɛ kyɔ Wuribware suŋkpa lee-o.

7 Mɔn' nyiŋji si anɛŋ nɛ baa kyɔrɛɛ waa ab-
wareseŋ wɔre-ɔ-ro feyɛ,

'Wuribware yɛ, N gye mbo nɛ mo e kpa a mɔn' mɔɔ
sa mo.

Amaa kɛdamenajse nɛ mo e kpa a mɔn' waa mɔnɛ
bɛɛko-anā.*

Mɔnɛ dɛɛ mɔnɛ i nu amo-ɔ kaasɛ kyɛɛkyɛɛ nɛɛ-ɔ,
weetee mɔnɛ maa pɔrɔ bamɔ nɛ bo moŋ waa
ebɔye-ɔ.

8 A lɛɛ feyɛ mo, dimaadi mò gyi-o, de kukyure
kake-o gbaa eļen."

Kesareɛ wuse wuye ko aseŋ
(Maak 3.1-6; Lukas 6.6-11)

9 Nɛ Yeesuu a lɛɛ mfɛŋ ya lwee
kebwarekɔrekyan kɔ nɛ kɛ maa mfɛŋ-ɔ.

10 Nɛ oo ya to kesareɛ wuse wuye kɔ. Na Farisii
awuye-o bɛɛ bo bo mfɛŋ. Bamɔ a kpa a bo pɔrɔ
Yeesuu feyɛ o waa ebɔye-ɔ se-ɔ, nɛ baa pee kekatɔ
a bo deere kɛɛ feyɛ o kya kesareɛ wuse wuye amo
kukyure kake amo aaa, a lɛɛ feyɛ bo maa waa
kusun kɛmaa kake amo. Amoŋ nɛ baa bise mò
feyɛ, "A moŋ kye anɛ Wuribware mbraa feyɛ ɔkɔ
kya ɔlɔpo kukyure kake aaa?"

11 Nɛ Yeesuu a lee kanɔ feyɛ, "N taa feyɛ mɔnɛ
ɔkɔ de mò sanne. Nɛ sanne-ɔ a lɛɛ da kɛmaŋtaŋ
kenkeŋse-rɔ o da, nɛ o maa taare a o lee. Nɛ amo e
gyɛ kukyure kake gbaa ooo, fo e ya a fo ya lee mò,
na fo morwɛ mò bɛɛɛ fo maa yo aaa?

* **12:7** Hoseya 6.6.

12 Amaa sanne moŋ fo sese. Dimaadi kyɔ kabɔ. Amose se-ɔ ane mbraa-ɔ a sa kpa feyε ane waa kedaamenajse kukyure kake."

13 Nε ɻkee ɔɔ tɔwε gywii kɛsareɛ wuse wuye-o feyε, "Teyi fo kesareɛ-ɔ-ro." Mò a teyi-ro-o, nε kaa kpaare nya keyaaleŋ feyε aneŋ nε kokɔ-ɔ du-o.

14 Mfεŋ nε Farisii awuye amo a lεe kawu ya da Yeesuu kuŋu si kikpuni a bɔ nya mɔɔ mò.

Anεŋ nε Yeesuu e gyε Wuribware keyaafɔrε timaa-o

15 Yeesuu a nu kikpuni nε baa kpa a bɔ da mò kuŋu si-o aseŋ-ɔ, nε ɔɔ lee mfεŋ, nε ɔɔ yɔ o naa ifuri banbaŋ se. Nε asesε biribiri a gya mò se, nε ɔɔ kya bamɔ alɔpo pεee.

16 Mò a kya bamɔ-ɔ, nε oo yii bamɔ se feyε bɔ ma tɔwε kεtɔ nε ɔɔ waa sa bamɔ-ɔ gywii ɔkɔ.

17 ɔɔ waa amo-ɔ neɛ na kεtɔ nε Wuribware a tɔwε bɔ bo-rɔ mò kyaamεε Isaya si-o nya ba kaseŋtiŋ feyε,

18 "Wuribware yε, Mon' kεe mo keyaafɔrε nε mo a lee-ɔ,

mò nε mo e kpa mò aseŋ nε mo akatɔ a gyi mò se-ɔ.

N de mo kufwiijε-o mo e waa mò-rɔ.

Mò e gyε ne ɔ baa kaseŋtiŋ kigyi ndε se awuye pεee se.

19 Mò aa bokɔ maa gyiiri ikii bεee bɔ fεe abεe se, aneŋ dεe ne ɔ maa yere mbore se na ɔ fεe sa mò eſenjsa.

20 O yuri mò eyee a ɔ sa bamɔ nε bɔ moŋ bɔ leŋ-ɔ, na ɔ ma duŋ bamɔ nε bamɔ kɔkɔɔregyi moŋ kyɔ-ɔ nnɔ,

amə saŋ nə mὸ kasəntiŋ kigyi a gyi si tօŋ
kemaa-ɔ.

21 Mὸ nə nde se awuye pεε e kɔɔrε a bø gyi.”*

*Yeesuu na Biil-sibul
(Maak 3.20-30; Lukas 11.14-23)*

22 Nə asesə kɔ a baa ɔnyare kɔ Yeesuu ase. ɔnyare
amo mə moŋ kεe, na ɔ bεe ɔ maa taare a ɔ sa sεŋsa,
a lee feyε ibrisi kɔ te mὸ se. Ne Yeesuu a kya
ɔnyare-ɔ, nə mὸ akatə a bunjɪ, nə mὸ kanə a bunjɪ,
nə ɔ taare a ɔ sa sεŋsa.

23 Laman-ɔ a ɳu Yeesuu a waa aneŋ a atɔ-ɔ, nə
eyee a kpeŋ bamø, nə baa bise abεε feyε, “N gye
ane ɔdεdaapø Deefid mὸ kεnanagyi nə baa tɔwε
feyε Wuribware i suŋ a ɔ bø kyɔŋwε ane-ɔ nee
eee?”

24 Amaa Farisii awuye kɔ a nu aneŋ nə ba tɔwε-ɔ,
nə bø ye, “Daabii, ɔnyare mə gye sεsε bɔyε nee.
ɔbənsam, nə bø bεe ba tεe mὸ e Biil-sibul-o e gye
nə o de ibrisi si kεyaalen, nə ɔ sa ɔnyare mə ɛlεŋ
feyε ɔ gya ibrisi bø kɔsø asesə se-ɔ.”

25 Amə Yeesuu a kya ɳu kεtə nə ba fa-ɔ. Ne ɔɔ da
bamø kekpare mə feyε, “Ekɔ ya lwee maŋ-nɔ, nə
maŋ-ɔ ya ke-ro, amə maŋ amo i bwhee nee, aneŋ dεe
nə kasuro bεεe kabuno ya ke-ro, nə ka bwhee.

26 Amo ɔ amo e gye kasəntin feyε ɔbənsam e
gya ibrisi a ɔ bø kɔsø asesə se, a kaapo nee feyε
ɔbənsam na mὸ kamεε-ɔ awuye a ke-ro. Na kεtə
ma kyee, na mὸ kuwure gye kεe.

27 Mɔnε yε n de Biil-sibul nə ɔ gye ɔbənsam-ɔ
ɛlεŋ mo e gya ibrisi. Amaa ɳu nyi feyε mɔnε
agyasəpo-ɔ bøkø e gya ibrisi ba kɔsø asesə se. Ntεtɔ

* **12:21** Isaya 42.1-4 (LXX).

eleñ nē bo de? Ḍbənsam a eleñ-ɔ bəee Wuribware
lee-o? A gyę Wuribware a eleñ-ɔ nē bo de, bəee?
To, mōne agyasepo amo fəñfəñ gbaa a kaapo nee
feyę mōne a fo kpa.

28 Amaa amo a gyę Wuribware a kufwiiję-o
keyaaleñ nē n de mo e gya ibrisi-o si-o, a kaapo
mōne nee feyę Wuribware a kuwure-o a kyę ba
mōne ase.

29 M bee taa feyę Ḍbənsam du nee feyę ɔyaaleñpo
nē o de mō ləñ-ɔ. Ḍkemaa maa lwee ɔyaaleñpo amo
ləñ-nə, na o ya bera mō kapotę taa, amo o ŋure
ɔyaaleñpo-o pwęe na o des taare lweero ya bera mō
kapotę-ɔ bo yo.

30 Amosę-ɔ mo i yii mōne se feyę mōne Ḍkemaa
nē o moj yere mo kamęe-ɔ gyę mo doj nee. Ne
ጀkemaa mo nē o maa kya mo-rɔ na ŋ kpawę asęe
bwęetɔ bo tii mo eyee se-ɔ mo e brawę bamo-rɔ
nee.

31 Mōne a tawę feyę eleñ nē Wuribware a
kufwiiję timaa-o a sa mo-ɔ a lee Ḍbənsam ase aaa?
To, mōn' nyiñni si feyę Wuribware e taare a o taa
sesę ebęye kemaa nē oo waa-ɔ na aseñ bęye kemaa
nē oo tawę-ɔ na o bo ke mō, amo aseñ bęye nē oo
tawę bo kye Wuribware a kufwiiję timaa-o feraa,
Wuribware maa taa bęye amo a o bo ke mō pęee.

32 Ḍkemaa nē o tawę aseñ bęye kemaa a o bo kye
mo, dimaadi mō gyi-o, Wuribware e taare a o taa
sesę-ɔ bęye amo bo ke mō. Amaa Ḍkemaa mo nē
o tawę aseñ bęye kemaa a o bo kye Wuribware a
kufwiiję timaa-o, Wuribware maa taa sesę-ɔ bęye
amo a o bo ke mō, mbęyəmo a kayę mo-rɔ bęee kayę
nē ka ba a ka bo ba-ɔ-rɔ.

33 N yę, fo ya ŋu kiyii ko a swęe agyi timaa, a

kaapo nē feyε kiyii-o bo dañ. Nē fo ya እu kiyii suyo ko mā a swεε agyi preepreesε, a kaapo nē feyε kiyii amo moŋ bo dañ. Kiyii agyi nē bo de ba pini kiyii suyo nē ke gye-ɔ.

34 Aneŋ se-ɔ, mōne moŋ nyi aseŋ kpeyaa etowε. Mōne awā mā, emenē nē mōne e waa a mon' tōwε aseŋ kpeyaa na kēbwεe bo mōne nnə-ro? A lee feyε ketə nē ke bo kakpono-ro-ɔ nē kanə e tōwε.

35 Atə timaa a lee kakpono timaa-ro, nē aseŋ bɔyε a lee kakpono bɔyε-ro.

36 Mon' nyiŋji si feyε kake nsi nē Wuribware i gyi asešε pεee aseŋ-ɔ, o bise ɔkemaa kesenkparegyi kemaa nē oo tōwε, nē ke moŋ bo dañ-ɔ aseŋ, na ɔkemaa lee mō eyee kanə gywii Wuribware.

37 A lee feyε fo aseŋkparegyi ne Wuribware e deere-ro a o bo gyi fo aseŋ na o bu fo kēben bεee kepɔ.”

*Atə dabe kowaa aseŋ
(Lukas 11.29-32)*

38 Mfεŋ nē Farisii awuye ko na Wuribware mbraa akaapopo ko a tōwε gywii Yeesuu feyε, “Okaapopo, ane e kpa feyε fo waa akpenyeetə ko na fo bo kaapo feyε Wuribware bo fo ase.”

39 Ne Yeesuu a beŋŋaa bamō feyε, “Mōne ndoo a kaye mɔ-ro asešε-ɔ gyε asešε bɔyε nē mōne maa kōore Wuribware mōne i gyi-o. Mōne ye እ waa akpenyeetə bo kaapo mōne. Amaa ma waa, amā Wuribware kyaamεε Yonaa a akpenyeetə-ɔ wore.

40 A bo abwaresen wore-ɔ-ro feyε baa taa mō bo twεe ɔpoo-ro, nē kakinjyi dabə ko a kra mō mee, nē oo sii kamō kame-ro እke nsa pwεe nē kakinjyi-o a

dεε kpuu mò bo bεya nkyu kεε na o kεe. Aneŋ dεε ne mo, dimaadi mò gyi-o, i gyi nke nsa eṣe-rø.

41 Kεtø ne ki tii si-o e gye feyε kake nsi ne Wuribware i gyi əkεmaa aseŋ-o, Niniwee awuye e koso a bo yere porø monε ndø a kayε mø-rø asεsε-o, na bo bu monε kεpø, a lee feyε Yonaa a yø bamø ase ya tøwø abwareṣen-o, ne baa nu bamø eyee, ne baa kinjji lee bamø ebøye-rø. Ne mbeyømø, n gyε əko ne o kyø Yonaa-o ya ba o yere monε akatø-rø-o ee? Ne monε a kine mò abwareṣen køtøwø-o.

42 Nke nsi amo dεε ne owurekyee kø ne oo lee kyøwø leekpa kigyise si a sweere kø se-o e koso a o yere na o porø monε ndø a kayε mø-rø asεsε-o, na o bu monε kεpø, a lee feyε oo tu kpa lee haree mò aye ba ane ədødaapo Owure Solomøn ase mfεe bo nu owure amo a kanyiasen aseŋ-o. Ne mbeyømø, monε a nyu əko ne o kyø Owure Solomøn-o a ba o yere monε akatø-rø. Ne monε a kine kunu mò kanyiasenjseñ.”

*Ibrisi-o ya kinjji ba, kεtø ne ke e ba-o
(Lukas 11.24-26)*

43-44 Ne Yeesuu ye, “Ibrisi ya koso sεsε se, amo e naa e kaa əfa-rø ee kpa toŋ kø a e kyøna kyure. Emo e moŋ nya toŋ kø, amo ee ya fa emo mfεerø feyε ii kinjji a e yo løŋ ne baa gya emo lee mò-rø-o-rø. Na i kinjji ya to feyε løŋ amo-rø bo danj o moŋ de iyisi, ne əko moŋ te mò-rø.

45 Na e lee ya kpa ibrisi isunoo ne e bo leŋ e kyø emø føŋføŋ-o, na e bo kyøna mfεn. Ibrisi løŋ e gyε sesε. To, amo emø a waa isunoo i te sεsε amo se se-o, amo sεsε a kølø-o a waa køkyø kø kyøn saŋ ne ibrisi køŋkø e gyε ne ki te mò se-o. Mfaaneε a aseŋ-o

e gyē nē a ba ndōo a kayē mō-rō a asēsē-ō sē bō lee
bamō eboye se.”

*Yeesuu mō nyi na mō tire-ana aseñ
(Maak 3.31-35; Lukas 8.19-21)*

46 Yeesuu sanj o sa señsa o gywii lamanj amo, nē mō nyi na mō tire-ana a ba. Nē baa yere kawu sun
bō kyoñwe mō feyε ba kpa feyε o ba a mō aa bamō a sa señsa.

47 Nē øko a tōwé gywii mō feyε, “Kee fō nyi na fo
tire-ana yere kawu ba tēe fō-ō.”

48 Ne Yeesuu a lee kanø feyε, “Nsε e gyē n na? Ne
nse-ana mō e gyē mō tire-ana?”

49 Ne oo teyi mō kēsareē bō kyō mō agyasepo, nē
o yε, “Mon’ kee, n na na mō tire-ana i te mō ase
mfee-ō.

50 Amose-ō økemaa nē o waa ketō nē Wuribware,
n se ne o bō soso-ō e kpa-ō, nē mō e tēe mō ε mō tire
na mō pēkyee na n na.”

13

*ɔdəəpo kitee
(Maak 4.1-9; Lukas 8.4-8)*

1 Kake amo dεε nē Yeesuu a lee ləŋ-nō yō kepare
dabē-ō kεε, mfeñ nē o kyēna kaapo lamanj atō.

2 Amaa asēsē nē baa bō gyanjē muruwaa mō
mfeñ-ō a kyō bweetō se-ō, nē oo buwi kpa koree.
Mō a nya-ō, nē oo neŋ koreē-ō bō dəŋŋō nkyu-o si
kafwēe. Nē o kyēna-rō o kaapo asēsē-ō, na bamō
mō bō yere nkyu kεε ba nu mō ase.

3 Nē o ba itee na akparē bō kaapo bamō aseñ
bweetō.

Aneŋ a itee mɔ kokoŋkɔ e gyε feyε, “N gyε ɔdɔɔpɔ kɔ e bo_rɔ aaa? Nε ɔɔ yɔ a ɔ ya ɳonyan mɔ yaabrraa.

⁴ Mɔ a yɔ ɔ ɳonyan-ɔ, nε ayaabraagyi amo_ako a lee da kpa-rɔ, nε mbogyii a bo_ tesi gyi.

⁵ Ne amo_ako a lee da kagyaase mfεŋ ne sweere-ɔ moŋ bo_dan kyeekyee-ɔ. Sweere-ɔ a moŋ bo_ken-o si-o, nε aa kwεe mεnαŋ.

⁶ Amaa amo_ako a kwεe-ɔ, ne kyawε a bo_da yaabrraa-ɔ mɔɔ, a lee feyε sweere-ɔ moŋ bo_ken a amo_ileŋ yɔ kaase_.

⁷ Ayaabraagyi-o_ako ne aa lee da efa-rɔ-ɔ mɔ a koso_dan. Amaa efa a dan mwiire amo_se.

⁸ Ne ɳkee ayaabraagyi amo_ako a lee da sweere timaa si. Ne aa kwεe neenεe, ne aa dan bo_kowε. Haree amo_ako a waa anju adabe adabe, ne amo_ako a waa anju nyiresε, ne amo_ako mɔ a waa anju ngingyii. Amo_e gyε saasebεe.

⁹ Amose-ɔ, ɔkemaa ne o de eṣebɔ-ɔ, o nu.”

Keto se ne Yeesuu a ba itee na akpare bo kaapo aseſe aseŋ-ɔ

(Maak 4.10-12; Lukas 8.9-10)

¹⁰ Ne Yeesuu agyasepo-ɔ a bo_bise mɔ feyε, “Emene se ne fo de itee na akpare fo e tɔwε aseŋ fo i gywii laman-ɔ?”

¹¹ Ne oo beŋŋaa bamɔ feyε, “Moŋe wɔrε ne mo_ e tɔwε aneŋ ne Wuribware se a kuwure-o du-o mo_i gywii, amaa ma kaapɔ laman-ɔ aneŋ a atɔ-ɔ.

¹² A lee feyε ɔkemaa ne o nu mo_ aseŋ timaa-o, ne_ɔ kɔɔrε a o gyi-o, Wuribware e sa mɔ kanyiasεŋ bweetɔ na_ɔ bo_tii kamɔ ne o de-o si. Ne mɔ-ɔ mɔ ne_ɔ kine amo_ɔ e paŋ mɔ kanyiasεŋ kafwεe ne_ɔ kyɔ o de-o.

13 Kētō sē nē n de itee na akpare mo e tōwē aseñ mo i gywii lamanj-ɔ e gyē fēyē bō de akatō, amaa bō mōn kēe, nē bō de ɛsēbō, amaa bō maa nu aseñ.

14 Aneñ a aseñ-ɔ sē-ɔ, kētō nē Wuribware kyaamee Isaya a tōwē-ɔ a waa kaseñtiñ fēyē,

‘Mōnē ya nu mo aseñ kpōra-rō iluwi bweetō gbaa,
mōnē maa nu amo kaase.

Mōnē bee mōnē e deere aseñ-ɔ-rō
na mōn' fa amo mfēerē kpōnē,
mōnē maa nu kaase.’

15 Nē Isaya a kya sē tōwē fēyē Wuribware yē amo a waa aneñ,

‘A lēe fēyē bamō anju-ro a waa lēj,
nē baa tii bamō ɛsēbō,
nē baa buñj bamō akatō sē.

N gyē aneñ, bamō akatō i buñjji a bō ḥju atō,
na bamō ɛsēbō mō tayē a bō nu aseñ,
na bō nu aseñ kaase
na bō nu bamō eyēe,
na ḥkee mo, Wuribware,
nō nya taa bamō ɛbōyē bō ke bamō.’*

16 Mō agyasēpo-ɔ, mōnē fēraa, de ḥjure. Wuribware akatō a gyi mōnē sē, amo-ɔ ɔɔ sa nē mōnē e deere aseñ mō-rō, nē mōnē i nu aseñ amo kaase.

17 Mō i gyi mōnē kaseñtiñ fēyē Wuribware akyamme na mō aseñ-ɔ nē baa sanj-ɔ nē baa dēe kyēna-ɔ bweetō a yōrōwē fēyē bō ḥju atō nē mōnē i

* **13:15** Isaya 6.9-10 (LXX).

ŋu ndɔɔ a kake mɔ-ɔ, na bɔ nu aseŋ nɛ mɔnɛ i nu mbeyɔmɔ-ɔ. Amaa ɔ moŋ sa bamɔ kpa.”

*Aneŋ ne Yeesuu a kaapo ədɔɔpo kitee a kaase-ɔ
(Maak 4.13-20; Lukas 8.11-15)*

18 Ne Yeesuu a kya sɛ tɔwe gywii mɔ agyasepo-ɔ feyε, “To, mbeyɔmɔ mɔn' sa a ŋ kaapo mɔnɛ a mɔn' nu ədɔɔpo a kitee-o kaase.

19 Ayaabramaagyi nɛ aa lɛɛ da kpa-rɔ-ɔ yere bɔ sa sesɛ nɛ o nu Wuribware sɛ a kuwure-o aseŋ-ɔ, nɛ mɔ-ɔ mɔ maa nu amo kaase-ɔ. Mfɛŋ nɛ ɔbɔnsam e ba a ɔ bo lee amo lɛɛ mɔ mfɛɛre-rɔ.

20 Ayaabramaagyi nɛ aa lɛɛ da kagyaase-ɔ mɔ yere bɔ sa sesɛ nɛ o nu abwareseŋ-ɔ, nɛ mɔ feraa, mɔ ya nu amo, amo-ɔ a waa mɔ kɔnɛ, na ɔ kɔɔrɛ waa mɔ kakponɔ-rɔ.

21 Amaa mɔ akatɔ a moŋ pee si-o si-o, mɔ kokɔɔregyi maa kyee. Aseŋ kuŋu bɛɛɛ awɔrefɔɔ ya tɔ mɔ bɔ lɛɛ abwareseŋ nɛ ɔɔ kɔɔrɛ gyi-o si, amo ɔ yɔwɛ amo se kegya.

22 Ayaabramaagyi amo nɛ aa lɛɛ da efa-rɔ-ɔ mɔ yere bɔ sa sesɛ nɛ o nu abwareseŋ-ɔ, nɛ kaye mɔ-rɔ atɔ tɔɔraase, na katannekpa nɛ ka taare a ka pɛnna sesɛ-ɔ, ya lwee mɔ mfɛɛre-rɔ, amo aa waa kɔkyɔ kyɔŋ abwareseŋ nɛ a bɔ mɔ kakponɔ-rɔ-ɔ. Amo mɔ kokɔɔregyi-o maa waa mɔ seye.

23 Lalalowɛ-ɔ e gyɛ ayaabramaagyi nɛ aa lɛɛ da sweere timaa-o si-o. Amo mɔ e yere bɔ sa asesɛ nɛ baa nu amo kaase, nɛ aa waa kɔkyɔ bamɔ ŋkpɔnɔ-ɔ-rɔ. Ne ŋkee aneŋ a asesɛ-ɔ bokɔ a waa itimaa na kɛdamenajse bwɛetɔ, nɛ bamɔ bokɔ mɔ a waa na a kyɔ, nɛ bamɔ bokɔ mɔ a waa nyiire.”

Efa kitee

24 Né Yeesuu a bę́ təwę́ kitee kō gywii bamō. Né ḥ yε, “Mōn' nu anę́ nē Wuribwaré sę́ a kuwure-o du-o. N gyę́ ədə́rpo kō e bō-rɔ́ aaa? Né oo ḥonyan̄ ayaabraagyı timaa kō mō kōdə́r-rɔ́.

25 Kanye kō sań nē əkemaa a di idı-o, nē mō dōj a ywii ya ḥonyan̄ afagyı bøyę́ kō bō waa mō yaabrraa kōdə́r-rɔ́.

26 Né ayaabraagyı amo a kwę́, nē aa bō dań kowę́, nē ḥkee afagyı bøyę́ amo mō a bō kwę́ lee amo eyę́ ifuri.

27 Mfę́j-ɔ́ nē ədə́rpo-ɔ́ ayaafɔ́rę́ a bō təwę́ gywii mō feyę́, ‘Anę́ nyanyę́, nē fō a ḥonyan̄ ayaabraagyı timaa nē ε? Né mfene nē efa bøyę́ mō a lę́?’

28 Né oo lee kano feyę́, ‘Odoj kō ya waa amo-ɔ́.’

Né baa bę́ bise mō feyę́, ‘Amo fō e kpa feyę́ anę́ ya kyuwi efa-ɔ́ lę́ yaabrraa amo-rɔ́ aaa?’

29 Né oo lee kano feyę́, ‘Mōn' yəwę́, a lę́ feyę́ mone i kyuwi efa-ɔ́, mone i kyuwi yaabrraa-ɔ́ a mon' bō tii si.

30 Amoſe-ɔ́ mon' sa a yaabrraa-ɔ́ na efa-ɔ́ pę́eę́ dań bō fō kę́teńję́bę́ę́. Sań amo nē mō e təwę́ a n gywii bamō nē ba tę́ńję́-ɔ́ a bō kyuwi efa-ɔ́ pę́eę́. Na bō ḥure emo bō bę́ya apireń si apireń si na bō kywę́. Na bō dę́e tę́ńję́ yaabrraa-ɔ́ bō waa mō akyeňkyeňku-ro.’”

*Aneń nē Yeesuu a ba kupurutugyi bō da
kekpare-ɔ́*

(Maak 4.30-32; Lukas 13.18-19)

31-32 Né Yeesuu a da bamō kę́kpare kō. Ḫ yε, “Wuribwaré sę́ a kuwure-o du nē feyę́ kupurutugyi-o. Kigyi mō du kagyingyii, amaa sę́sę́ ya dwii kę́mo, amo kę́ e kwę́ a kę́ dań kii kikiree, nē kę́

bɔ̄ ɛswɛ̄ kɔ̄ kyoŋ ayii pɛɛɛ. Na mbɔ̄gyii bɔ̄ kyɛna kemo se waa bamo asaa.”

*Yiisi a kekpare-ə
(Lukas 13.20-21)*

³³ Ne Yeesuu a bęe da bam{o} kękpare{m}o fey{e}, “Wuribware{se} a kuwure-o du nee{fey{e}} əkyee{a} kpa a o waa bodobodoo, ne oo ba yiisi bo{waa} esam{kyan{se}} bor{r{o}}-r{o}, ne oo nwiini, ne esam-o a tin waa bweet{o}-o.”

*Ketɔ kɔ bɛe sɛ nɛ Yeesuu a ba itee na akpare bo
kaapo aseſe aſeŋ-ɔ
(Maak 4.33-34)*

³⁴ Akpare na itee ne Yeesuu a bo tɔwɛ ab-wareṣen gywii laman-ɔ. Ḍ moŋ tɔwɛ kɛṣen ko gywii bamɔ na a moŋ gye kekpare bɛɛ kitee.

35 የ waa anej nee na ketə ne Wuribware kyaamee ko a kyoree waa abwareseñ wore-o-ro-o waa kasentin feyε,

“Akpare n̄ mo e da a m b̄o sa s̄ensa gywii bamō,
na m b̄o kaapo bamō asen̄ n̄ aa kweerō
pw̄ee ne Wuribware a d̄ee tweē kaye-ɔ.”*

Anę̄ ne Yeesuu a kaapō efa kitee-o kaasē-o

36 Ne ḥkee Yeesuu a lę̄ lamanj-ɔ-rɔ lwee ləŋ-nɔ.
Mfę̄n ne mò agyasepo-ɔ a ba mò ase tɔwę gywii mò
feyę, “Kaapo ane efa kitee-o kaase.”

37 Ne የ yε, “Yooo. ችልፍ ነ ይ እን የ ንግኑያን
ayaababraagyi timaa amo-ኋ ይ gye mo, dimaadi
mò gyi-o.

³⁸ Mò kòdɔɔ-ɔ mɔ e gye kaye mɔ. Ne
ayaabraagyi-o mɔ e gye bamɔ nè bo tii Wuribware

* 13:35 Kiln 78.2.

se a kuwure-o si-o. Efa-ɔ mə ɛ gye bamə nə bo gya Ḍbənsam a ɛkpa-ɔ se-ɔ.

³⁹ Nə ɔdɔŋ ne ɔɔ ɳonyaŋ afagyi amo-ɔ ɛ gye Ḍbənsam fəŋfəŋ. Yaabraa kətəŋŋəbəe-ɔ mə ɛ gye saŋ nə kaye mə ɛ gye kεε-ɔ, nə bamə nə ba təŋŋə yaabraa-ɔ mə ɛ gye Wuribware a mbɔɔ-ɔ.

⁴⁰ Feyε aneŋ ne ɔdɔɔrɔ-ɔ a sa nə baa kyuwi ɛfa-ɔ swii bo bəya kywεε-ɔ, aneŋ dεε nə mo, dimaadi mò gyi-o, ɛ waa abɔyεwaapo saŋ nə kaye mə ɛ gye kεε-ɔ.

⁴¹ Mo i suŋ mo mbɔɔ a m bo kyoŋwə kaye mo-ro na bo ba bo kpəwə ketə kəmaa nə ke gye bɔyε-ɔ na abɔyεwaapo pεεε.

⁴² Na mo mbɔɔ-ɔ lee bamə lee mo kuwure-o-ro, na bo twεε bamə waa kədεekpεεtekii-ro. Mfεŋ-ɔ nə ba su, na ba duŋ nnɔ.

⁴³ Na ɳkee a saŋ asešε timaa-o, na bamə itimaa-o sa a bo laŋŋε-rə fεyε kyawε-ɔ bamə se Wuribware a kuwure-o-ro. Amo ɛ gye saasebεε. Amošε-ɔ ɔkəmaa nə o de ɛsebɔ-ɔ, o nu aseŋ mo.”

Kalɔgyii na atanne kitee

⁴⁴ Nə Yeesuu a tɔwε kitee mə feyε, “Wuribware se a kuwure-o bee ku du nεe feyε kalɔgyii na atanne nə baa kwii bo kweerɔ kɔdɔɔ ko-rɔ-ɔ. Nə kεpaafɔwə kɔ a dɔɔ ya puruwi si. Nə ɔɔ bee ləŋŋɔ eše bo buŋ si nεenεe. Nə mò akatə a gyi feε. Mò a kpa atanne amo kyoŋ kətə kəmaa-ɔ se-ɔ, nə oo kiŋŋi yɔ pε ya fe mò kapotεε pεεε, nə ɔɔ yɔ kɔdɔɔ-ɔ wuye ase ya sɔɔ kɔdɔɔ amo nə atanne-ɔ pure-ro-o.”

Akukye-ro a ketanŋyi-o kitee

⁴⁵ Nə Yeesuu a bee ba kitee kɔ bo kaapo bamə aseŋ. O yε, “Moŋ! bee nu aneŋ nə Wuribware se

a kuwure-o du-o. N gye yawogyipo ko e bo-ro aaa? Mo kusung e gye atangyi damenajse ko ne a bo akukye-ro-o kosaa.

⁴⁶ Ne kake nko o ya nu oko de anej a atangyi-o kedamenajse ko. Amaa kemo yawo bo lej fee. Amose-o ne oo kperi kemo se yo pe ya fe mo kapotee pee ya soo ketangyi amo.”

Kisawu kitee

⁴⁷ Ne Yeesuu a bee ba kitee ko bo kaapo anej ne Wuribware se a kuwure-o du-o. Ne o ye, “N gye nkinjyi akrapo ko e bo-ro aaa? Ne baa yo kisawu-ro, ne baa ya twee kra nkinjyi bweeto.

⁴⁸ Bamo a nya nkinjyi bweeto-o, ne baa dee kidenbe ya kyena tesi nkinjyi-o-ro. Ne baa swii ntimaa-o waa bamo atweetee-ro. Ne baa swii mmo ne ba kisi kigyi-o bo twee.

⁴⁹ Amose-o kaye bo gye kee-o, anej dee ne keto e ba. Wuribware a mbao-o e ba a bo bo lee asese boye-o lee atimaa-o-ro.

⁵⁰ Na bo taa aboye-o twee waa kedeekpetekii-o-ro. Mfej-o ne ba di-ro, na ba su, na ba dujwi nno.”

⁵¹ Yeesuu a towe itee na akpare amo lowe-o, ne oo bise mo agyasepo feye, “Ne mone a nu itee mo kaase e? ”

Ne bo ye, “Oej, anej a nu kaase.”

⁵² Ne Yeesuu a towe gywii bamo feye, “Wuribware mbraa akaapopo kyo bo nyi Wuribware a ato-o kekaapo. Amose-o bamo oko ya bee kii feye sukuu kigyi ne oo suye Wuribware se a kuwure-o ekpa-o kegya se-o lee mo ase, o waa nee feye ato wuye ko ne o de ato damenajse popwee na adedaa

mò kékyañ-nó-o, nè oo lee amo pëee bo kaapo aseñ-e-o.”

*Aneñ nè Nasaret awuye a kine Yeesuu-o
(Maak 6.1-6; Lukas 4.16-30)*

⁵³ Yeesuu a tawé itee na akparé amo lowe-o, nè ñó lee mfenj.

⁵⁴ Nè ñó yò mò ayé Nasaret. Mò a bo mfenj-o, nè ñó kaapo aseñ-e abwareseñ manj amo a kebwarekorekyan-o-ro. Bamò a nu mò aseñ-o, nè aa kpeñ bamò eyee. Nè baa tawé bamò wòrè wòrè feyé, “Mfenj nè ñonyaré mo a nya mfëeré mo lee? Nè nse ya sa mò kpa feyé o waa akpeneyeeetó mo nè ané a nu amo aseñ-o?”

⁵⁵ Ané ayepo fönföñ e gyé mò. N gyé kaapenjtaa-o mò gyi-o née eee? N gyé mò nyi e gyé Mariya aaa? N gyé mò tire-ana e gyé Yakubu na Yoséf na Simón na Yudas aaa?

⁵⁶ Mò pekyee-ana moñ te mfee aaa? Nè ñkee mfenj nè ñó nya amo-o pëee lee?”

⁵⁷ Nè baa kine mò. Mfenj nè Yeesuu a tawé gywii bamò feyé, “Ba bu Wuribware kyaamee tonj kemaa, amaa mò fönföñ ayé awuye na mò lóñ-nó awuye feraa mo moñ de mò bo tee seye.”

⁵⁸ Bamò a moñ kóre mò gyi-o si-o, o moñ waa akpeneyeeetó bwëetó mfenj.

14

*Aneñ nè Yohane Osuubopo-o a wu-o
(Maak 6.14-29; Lukas 3.19-20; 9.7-9)*

¹ Sañ amo-o, nè Herod nè o gyé Galileya sweere se owure-o a nu Yeesuu aseñ na ané nè ñó waa akpeneyeeetó bwëetó-o.

2 Ne oo tawé gywii mò ayaafore-o feye, “Mo e kooré a n gyi feye onyare mo e gyé Yohanee Osuubəpo ne mo a moa mò-o, ne oo bęe kyiñji lee lowi-ro. Amo e moŋ gyé aneŋ feraa, o maa taare a o waa aneŋ a akpeñyeetə mo.”

3-4 Mfaanee ne Yohanee Osuubəpo-o a wu. San ko, ne Owure Hərəd a kooré mò tire Filipo mò ka Hərədeya waaree. Ne Yohanee Osuubəpo-o mo a yii owure-o si iluwi bweetə feye, “A moŋ bware feye fo a kooré fo tire mò ka waaree.”

5 Mfaanee se-o, ne Hərəd a yorowé feye o moa Yohanee. Amaa o sere lamaŋ ne bo yε Wuribware a akyamee-o øko e gyé Yohanee-o. Amo feraa ketə ne owure-o a waa-o e gyé feye oo sa ne baa kra Yohanee, ne baa ba agbarabi bo ńjure mò, ne baa tii mò.

6 Owure-o kokowé kasu kanə kigyi a fo-o, ne oo tęe asesə dabę ko bo gyanjə feye bo bo gyi ateesə mò aye, na bo gyi akatə. Ngyanjə amo-rə, ne owure-o mò ka Hərədeya mò gyi kabregyii a lwee boŋ-nə o kyaa. Mò a kyaa-o, ne aa gyi owure-o akatə bweetə.

7 Amosé-o ne oo waa etan feye o sa kabregyii-o ketə kemaa ne o tawé a o gywii mò ε o kpa-o.

8 Ne kabregyii-o a ya bise mò nyi Hərədeya ketə ne o tawé gywii mò feye o kpa-o. Ne oo beñjaa ε, “Tawé gywii mò ε Yohanee Osuubəpo-o kuŋu ne fo e kpa kyanse-rə mbeyəmo.” Ne kabregyii-o a ya tawé aneŋ dəe gywii owure-o.

9-11 Owure-o a nu ketə ne o yε o kpa-o, a moŋ waa mò kooŋ pεeε. Amaa aneŋ ne oo kyə waa etan lamaŋ-nə se-o, oo sa kanə feye soogyaa ko yə mfəŋ ne baa tii Yohanee-o ya tuwi mò kuŋu baa. Ne oo

ya tuwi Yohanee kuñu-o bø waa kyañse-rø taa yaa bø sa kabregyii-o, nè mò-o mò a taa yaa bø sa mò nyi.

¹² Nè Yohanee a agyasepo-o bøko a bø sørø mò kifuniñ-o yaa pure. Mføn ne baa ya tøwø këtø ne kaa waa Yohanee-o gywii Yeesuu.

*Anèñ ne Yeesuu a sa asëse ñkpøñ nnuu ateese-o
(Maak 6.30-44; Lukas 9.10-17; Yohanee 6.1-14)*

¹³ Yeesuu a nu anèñ ne baa mæ Yohanee-o, ne œ fa mfæerø feye mò aa mò agyasepo-o yø mføn ne asëse moñ bø-rø-o ya kyure kafwøe. Nè mò aa bamø a lwee koree-rø ba kpa a bø pare yø mføn ne a du diññ-o. Amaa bøko a kyø ñu mføn ne œ kpa a œ yø-o, ne anèñ se-o asëse biribiri a lëe mføn a emañ-œ-rø meraa se bø borø nkyu ekækøe se bø gya mò se. Nè baa sere gye mò ñkpøe ya fø mføn ne œ kpa a œ yø-o.

¹⁴ Koree-œ a bø dan, ne Yeesuu a lëe-œ, ne oo ñu asëse biribiri amo, na bø gywii mò. Ó moñ lëe kpa a œ kwayø bamø, a lëe feye oo ñu anèñ ne baa pee akatø ba kpa a bø ñu mò-o. Nè bamø aseñ a waa mò ewee. Anèñ se-o, aløpo kemaa ne baa baa mò ase-œ, œ kya bamø.

¹⁵ Amø kyøwø a kpa a œ twæe-œ, ne mò agyasepo-o a bø tøwø gywii mò feye, “Kyøwø a løwø. Amø a gyø efa-rø se-œ, sa a asëse-œ yø emañ ne e maa mføe-œ-rø, na bø nya ya sœ køtøkø gyi.”

¹⁶ Nè Yeesuu a bøñjaa bamø feye, “A moñ bware feye bø yø. Møne føñføñ, mon' sa bamø køtøkø a bø gyi.”

¹⁷ Nè baa lee kanø feye, “Bodobodoo akuri anuu na ñkiñgyi ñnyø wøre kpen ne ane de mføe.”

18 Né Yeesuu a tawé gywii bamó feyé bo taa baa mò a ḡ kée.

19 Né ḡ ye asése-ɔ kyéna efa se swéere mféj. Né ḡ taa bodobodoo akuri anuu-o na ḡkiŋgi iŋnyɔ-ɔ waa mò asaree-rɔ, né ḡ deere soso, né ḡ sa Wuribware aŋse. Né ḡkee ḡ teŋŋe-rɔ bo sa mò agyasepo-ɔ, né baa ke-ro sa asése-ɔ pεee.

20 Bamó pεee a gyi bodobodoo-o kpone, né baa wó ḡkiŋgi-o kpone. Né ḡkee mò agyasepo-ɔ a taa ake kudu anyɔ swii bodobodoo na ḡkiŋgi mpupuriasee né ḡ ya saŋ-ɔ bo bɔrɔ.

21 Akyee na ḡyaagyí né baa gyi ateese-o e moŋ tii si, anyare-ɔ wɔrɛ bo ḡkpéj nnuu.

*Anej né Yeesuu a nare nkyu si-o
(Maak 6.45-52; Yohanee 6.16-21)*

22 Amo-ɔ kamεε-rɔ, né Yeesuu a sa né mò agyasepo-ɔ a lwee koree-ɔ-rɔ gyé mò ḡkpree yo nkyu-o nnɔŋ a boŋbe-ɔ se, né mò-ɔ mò a sii a ḡ sa lamaŋ-ɔ kpa a bo yo pε.

23 Mò a brawé bamó-rɔ pεee bo kyɔŋwé bamó ɛpε-ɔ, né ḡ yɔ kεbεe kɔ se ya kore kεbwarekɔre mò wɔrɛ kpej.

Bo fo kanye-o, Yeesuu wɔrɛ bo kεbεe-ɔ se mféj.

24 Na mò agyasepo a koree-ɔ a fo kεfɔ. Amo bo moŋ lee ba taare bo pare yo akatɔ-rɔ, a lee feyé bamó a pare ba gyanjaa afwii-o si-o, alaŋkpare e da bamó a kiŋŋi.

25 Bo fo gyegyaye kese-ro, né Yeesuu a nare nkyu-o si feyé mò a naa swéere-ɔ ya to bamó.

26 Mò agyasepo-ɔ a ḡu mò a naa nkyu-o si-o, bo moŋ pini mò, amoſe-ɔ kufu a nya bamó pεee, né baa fεe-rɔ feyé, “Kyεŋjanpo nee!”

27 Mfəŋ nē Yeesuu a təwə fəyε, “Mō nēe. Mōn' nya kakpono. Mōne ma sa a kufu nya mōne.”

28 Nē Peetroo yε, “Mō nyāŋpε, amo ɛ gyε fō kasēntiŋ si, amo feraa sa kanɔ na n narē nkyu-o si ba fō ase.”

29 Nē Yeesuu a bəŋŋaa mō fəyε, “Ba!”

Amoſe-ɔ nē Peetroo a lēe koree-ɔ-rɔ lēe ɔ naa nkyu-o si ɔ yō Yeesuu ase.

30 Amaa awfii-o a da mō nkyu si mfeŋ-ɔ se-ɔ, kufu a nya mō, nē ɔɔ lēe o kirewi. Nē ɔɔ faa-rɔ təwε, “Mō nyāŋpε, mōrōwē mō!”

31 Puri amo-rɔ, nē Yeesuu a fō mō ase, nē ɔɔ tweε kra mō-rɔ təwə fəyε, “Fō kōkōɔregyi nē fō de-o moŋ kyɔ pεee! Emēnē sē nē fō moŋ kōrē gyi?”

32 Saŋ nē Yeesuu na Peetroo a lwee koree-ɔ-rɔ-ɔ, nē afwii-o a yōwē.

33 Nē Yeesuu agyasəpɔ-ɔ a gyəŋŋɔ suŋ mō koree-ɔ-rɔ mfeŋ. Nē bo yε, “Kasēntiŋ si, Wurib-warē mō gyi-o ɛ gyε fō.”

Anęŋ nē Yeesuu a kya aləpo Ginesaret ifuri si-o (Maak 6.53-56)

34 Nē baa məraa sē ba yō nkyu-o si. Nē ŋkee bamō koree-ɔ a bo daŋ Ginesaret ifuri si.

35 Mfəŋ a asesε-ɔ a dəŋ ɲu Yeesuu-o, nē baa da kibonboŋ mmaŋgyii na emaŋ ne ɛ maa mfeŋ-ɔ-rɔ. Nē ifuri-o si a asesε-ɔ a taa bamō aləpo pεee baa Yeesuu ase.

36 Nē baa kōrē mō fəyε ɔ dabɔrɔ bamō na bo kpaare, beeε ɔ sa aləpo-ɔ kpa na bo dabɔrɔ mō waagya kanɔ gbaa. Bamō nē baa dabɔrɔ mō waagya-ɔ pεee a kpaare.

15

*Anęη nę adędaapo a kaapo-ɔ
(Maak 7.1-13)*

¹ Saŋ kō nę Wuribware mbraa akaapopo na Farisii awuye kō nę baa lęe Yerosalém maŋ-nɔ-ɔ a ba Yeesuu ase bō bise mὸ feyε,

² “Ntętə sę nę fo agyasepo-ɔ maa gya ekpa nę anę adędaapo a kaapo anę-ɔ sę? Kętə sę nę anę a bise amo-ɔ e gye feyε bō maa fwęe asaree, pwęe dęe gyi ateese.”

³ Nę Yeesuu a bęjŋaa bamo feyε, “To, ntętə sę nę mone gbaa mone maa gya Wuribware fɔnfɔŋ a mbraa-ɔ sę, nę mone gya mone asesę a ekpa-ɔ sę?

⁴ Mone nyi feyε Wuribware yε,

‘Bu fo sę na fo nyi’,*
na ‘Okemaa nę ɔɔ lɔŋ mὸ sę bęe mὸ nyi-o, bō mao
mὸ.’*

5-6 Amaa mone feraa, mone e kaapo nee feyε atanne bęe kętə timaa kō nę ɔko de a ɔ bō kya mὸ sę na mὸ nyi-ro-o, mὸ ya taa yaa bō sa Wuribware na mὸ kusun, amo feraa Wuribware e bō, a kaapo feyε sęsę-ɔ a nya mὸ eyee, nę mone bęe mone yε mὸ sę na mὸ nyi kitiri nę ba wu-o mɔŋ lęe a gyę mὸ aseň nee. Mὸ akowepo atanne kęsa maa kaapo nee feyε o bu bamo nee eee? Mone fɔnfɔŋ a ekpa mo nę mone e kaapo. A mɔŋ lęe a gyę Wuribware aseň nę mone gya sę. Nę ńkee mo Wuribware aseň mɔŋ lęe a gyę kɔtako mone ase.

* **15:4** Kelee Igyipiti 20.12; Mbriaa kębeesa 5.16.
Igyipiti 21.17; Kołŋęja mbriaa 20.9.

* **15:4** Kelee

⁸ ‘Asɛse mɔ de bamɔ nnɔ kpanjkpanj nɛɛ ba bɔnyaa
mo,

amaābamō̄ nkpon̄ mōn̄ bō mō sē.

⁹ Bamø kusuŋ mə nē ba suŋ mo-o gyé kwaa,
ke e gyé kegya mbraa na amanhére.

n̄e dimaadi a kaapo-o s̄e dooo.' ”*

*Atənə a waa səsə iyisi-o
(Maak 7.14-23)*

10-11 Yeesuu a tɔwɛ aseŋ gywii Farisii awuye-o na Wuribware mbraa akaapopo-ɔ lɔwɛ-ɔ, nɛ ɔɔ bɛe tɛe lamaŋ-ɔ bo gyanjɛ mò ase, nɛ ɔɔ tɔwɛ gywii bamɔ feyɛ, "Mon' ləŋ eſebɔ, na mon' nu mɔ ase, na mon' nu kaase feyɛ n gyɛ kɛtɔ nɛ sɛsɛ i gyi ɔ waa kame-ro-o e gye nɛ kɛ ɛ sa a ɔ waa iyisi. Amaa kɛtɔ nɛ kɛ ɛ lee mò kanɔ-rɔ-ɔ e gye nɛ kɛ ɛ sa a ɔ waa iyisi."

¹² Né Yeesuu agyasepo-o a ba mò ase bo tewe gywii mò feyε, “Fo moŋ nyi feyε aseŋ né fo a tewe-o se-o, Farisii awuye-o iduŋ a fwii fo se aaa?”

¹³ Ne Yeesuu a da kekpare mə bo lee kano feyε,
“Ketədwii kemaa ne Wuribware, n se ne o bo
soso-o, moŋ dwii-o o kyuwi.

¹⁴ Farisii awuye-o feraa, moñe ma kañ beññaa bamó. Bo yε bo gyε tēnapo kayii-ro akrapo neε. Amaa bamó fəñfəñ moñ kée. Tēnapo ya kra tēnapo

* 15:9 Isaya 29.13 (LXX).

kiyii-ro a o gyē mō ḥkpēe, bamō pēee e lēe a bō leē da kēmaṇtaŋ-nō.”

15 Nē Peetroo yē, “Fō yē n gyē kētō nē sēsē i gyi o waa kame-ro-o e gyē nē kē e sa a o waa iyisi, kaapo anē kēmo kaaseē.”

16 Nē Yeesuu yē, “Ntō sē nē mōnē du feyē asēsē amo-o nēē?”

17 Ntō sē nē mōnē moŋ nu aseŋ amo kaase-o nēē? Mon' nu feyē kētō nē sēsē i gyi-o i lwee mō kanɔ-rō nēē na ko yo mō kame-ro na ḥkee o kā bō twēē.

18 Amaa kētō nē kē e lēe mō kanɔ-rō-o feraa a lee mō kakpono-rō nēē. Kēmo e gyē nē kē e sa nē o waa iyisi.

19 A lee feyē sēsē kakpono-rō nē mfēerē bōye e lēe, nē ka sa nē o moŋ mō bēekō, nē o waa kakyēekpa bēee kanyarekpa, nē o ywii, nē o tēŋ mō bēekō kanō, nē o tōwē aseŋ bōye o kye mō bēekō.

20 Anēj a atō mō e gyē nē a sa nē sēsē e waa iyisi. Amaa mō ya gyi ateese na o moŋ fwēē asareē, a maa taarē a a sa a o waa iyisi.”

okyēe ko nē o moŋ gyē Yudaanyi-o a kokɔɔregyi-o (Maak 7.24-30)

21 Yeesuu a lee mfēŋ-o, nē oo ywii lee bamō ḥfōfō Isireelii awuye sweere se yo ifuri ko nē o da o maa Tiro na Sidōŋ emaŋ-o se, na o ya kyure kafwēē.

22 Amaa ḥkyēe ko a ḥnu mō a ba-o, nē o ba mō ase. ḥkyēe mō moŋ gyē Yudaanyi, o gyē Kanaŋnyi, nē o te ifuri amo se-o. Nē o kore Yeesuu feyē, “Mo nyāŋpē, Deefid mō nana, ḥnu mo ewēe na fo kya mo-rō. Ibrisi ko te mo kayaagyī kyēesē se, nē ee tōraa mō bwēetō.”

23 Amaa Yeesuu moŋ beŋŋaa mò. Amose-ɔ nè oo su ኃ kore mò aneŋ-aaa. Nè ንkee Yeesuu agyasepo-ɔ a bø kore mò feyε, “Ané nyanype, gya əkyee amo bø kyoŋwø, a lęe feyε የ gya ané sè aneŋ-aaa, na የ maa yowé elawo mò kowaa.”

24 Nè ንkee Yeesuu a tōwø gywii əkyee-ɔ feyε, “Fo moŋ nyi feyε mo kusuŋ nè Wuribware a suŋ mo a m bø waa-ɔ ይ gyε feyε እ yø mo fəŋfəŋ Isireelii awuye nè baa fo-ɔ ase, na m bø buwi bamø kiŋjaa baa Wuribware ase aaa?”

25 Mfεŋ nè əkyee-ɔ a bø kpuni aŋjurii Yeesuu ayaa-rɔ tōwø feyε, “Mo_ nyanype, mo ይ kore fo nee feyε fo bø kya mo-rɔ.”

26 Nè Yeesuu yε, “N de ateese mo ይ sa Wuribware mò gyi-ana. Nè mo ya taa akø sa bamø nè ane aseſe ይ tee feyε igyono-o, a bware aaa?”

27 Nè əkyee-ɔ yε, “To, mo a nu, mo nyanype, amaa igyono maa kisi bamø anyanype a anjwore nè a lee a da swεere-ɔ kigyi.”

28 Mò a tōwø aneŋ-ɔ, nè Yeesuu mò a bęe tōwø gywii mò feyε, “Opekyee, fo a kɔrø mo gyi bweetɔ-ɔ se-ɔ, kεtø nè fo a kore mo-ɔ, fo ይ nya.” Puri amo-rɔ nè əkyee-ɔ mò gyi kyeesε-ɔ a kpaare.

Aneŋ nè Yeesuu a bęe kya alapø bweetɔ-ɔ

29 Nè Yeesuu a lee mfeŋ kiŋji yø Galileya swεere se ኃ naa mfeŋ a kepare dabε-ɔ ekeekεe se. Nè ኃ dee kebeε kø kafwεε ya kyεna.

30 Mfεŋ-ɔ nè aseſe biribiri a ba mò ase. Bamø boko a baa agyabø na atenapø na asareε wuse awuye na mmu na bamø nè ba lø aløgyi eworeſe eworeſe-ɔ mò akatɔ-rɔ. Nè ኃ kya bamø.

31 Lamaŋ nē baa ba Yeesuu ase-ɔ a እህ aneŋ nē puri amo-rɔ mmu a sa seŋsa, nē asaree wuse awuye a asaree-ɔ a kpaare, nē agyabəo a koṣo nare bamo ayaa se, nē atenapo akatə a buŋji-o, nē eyee a kpeŋ bamo, nē baa kyorɔ Wuribware, nē bo yε, “Ane Isireelii awuye a nyanpe-ɔ keyaaleŋ kyɔ bweetɔ.”

*Aneŋ nē Yeesuu a sa asesɛ nkpeŋ nna ateese-o
(Maak 8.1-10)*

32 Nē እkee Yeesuu a tee mò agyasepo-ɔ baa mò ase, nē ወ ተወሬ gywii bamo feyε, “Asesɛ mɔ aseŋ bo mo ewee, a lēe feyε bamo a ba mo ase mfee-ɔ እke nsa nee. Amose-ɔ bamo ateese pεee a lowe. Nē mo-ɔ mo ya sa nē baa yɔ epe na moŋ sa bamo ateese, akon e moŋ boko kpa-rɔ.”

33 Nē mò agyasepo-ɔ a beŋjaa mò feyε, “Kimukee mo-rɔ mfene nē ወ ተወሬ nē nya asesɛ demanjtə mo kano se ateese?”

34 To, nē Yeesuu a bise bamo feyε, “Bodobodoo akuri afene nē moŋe de?”

Nē bo yε, “Ane de bodobodoo akuri asunoo na እክንያት ንግኑም ካፍዬ.”

35 Nē Yeesuu a sa nē lamaŋ-ɔ a kyena sweere.

36 Nē ወ ተወሬ bodobodoo akuri asunoo amo na እክንያት amo, nē ወ ተወሬ Wuribware anse wee se. Nē ወ ተወሬ rɔ, nē ወ ተወሬ sa mò agyasepo-ɔ feyε bo ke-ro sa bamo. Nē baa ke-ro sa asesɛ-ɔ pεee.

37 Nē bamo pεee a gyi ateese amo kpone. Nē እkee mò agyasepo-ɔ a ya swii ateese mpupuriasee-ɔ bo borɔ ake adabę asunoo.

38 Akyee na ንዋን ወ ተወሬ na nka, anyare nē baa gyi ateese amo-ɔ wore bo nkpeŋ nna.

39 Yeesuu a sa nē asēse-ō pēee mō a brawē-rō-ō, nē oo lwee kōrēe-rō ya dañ nkyu-o nnoñ a bōñbe-ō sē mēraa mañ kō nē ba tēe mō ε Magadañ-ō.

16

*Anēn nē Farisii awuye yε Yeesuu kaapo eleñ-ō
(Maak 8.11-13; Lukas 12.54-56)*

1 Ne Farisii awuye-o na Sadukii awuye-o boko a ba Yeesuu ase na bo bo ḥu feyε mō keyaaleñ nē o de ḥ waa akpenyeetō-ō a lee Wuribware ase kasentij nee eee. Anēn se-ō, baa tōwē gywii mō nee feyε, “Sa a kōtōkō lee Wuribware sē na anē nya ḥu feyε Wuribware bo fo ase nee.”

2 Ne Yeesuu a lee kanō feyε, “Kyōwē e twēe-rō, nē kētō ya pee-ro-o, mōne e tōwē nee feyε nyāñe anē e nya kaye-rō kayeeyuri.

3 Gyegyayē tututu mō awore ya biri, mōne e tōwē nee feyε bware e kpa a ḥ ba. Mōne a taare mōne e deerē soso mōne i pini kētō nē kē e ba kaye-rō-ō, emēne sē nē mōne maa taare a mōn' kaapo kētō nē kē e waa kaye mō-rō mbeyōmō-ō kaase feraa?

4 Ndōo a kaye mō-rō a asēse-ō gyē asēse bōyē nē bo maa kōrē Wuribware ba gyi-o. Mōne yε ḥ waa akpenyeetō bo kaapo mōne. Amaa ma waa amo a n sa mōne, amo akpenyeetō kō nē aa waa Yonaa dēdaa-ō sē wōrē nē mō e waa a m bo kaapo mōne.”

Ne ḥō lee bamō ase o yii.

5 Ne Yeesuu mō aa mō agyasepo-ō a bēe pare nkyu si yō nnoñ a bōñbe-ō sē. Amaa mō agyasepo-ō a tañ sē feyε bo ḥō bodobodoo pwēe nē baa dēe ba.

6 Mfēñ nē Yeesuu a tōwē gywii bamō feyε, “Mōn' sa Farisii awuye na Sadukii awuye amo sē, a lee

feyε bo de yiisi ko ba waa bodobodoo ne o tin-o na
ɔ monj bo kone.”

⁷ To, ne mod agyasepo-o a leɛ ba towe ba gywii
abee feyε, “Anen ne ane monj de bodobodoo-o si ne
ɔɔ towe anen-o, beeεε?”

⁸ Yeesuu moa a nyi keto ne ba towe-o se-o, ne oo
bise bamo feyε, “Nteto ne e mone e towe mone
ke-monj-de bodobodoo asen? Emenɛ se ne mone
kokoregyi monj tee waa kokyo?

⁹ Mone monj tee nu mo kekaapo-o kaase neε
beeεε? Mone a tan se feyε mo a tenŋe bodobodoo
akuri anuu-o-ro sa asesε ŋkpen nnuu-o, ne baa
gyi kponen aaa? Mone a tan ake ne mone a swii
mpupuriaseɛ-waa-ro-o kano se aaa?

¹⁰ Mo a been tenŋe bodobodoo akuri asunoo-o-ro
sa asesε ŋkpen nna-o, ne baa gyi kponen-o, mone
monj nyinŋji ake ne mone a been swii mpupuriaseɛ-o
waa-ro-o kano neε beeεε?

¹¹ Ne emenɛ se ne mo e towe gywii mone feyε
mon' sa Farisii awuye na Sadukii awuye a yiisi-o
si, ne mone maa nu kaase feyε n gye bodobodoo
asen ne mo e towe?”

¹² Ne ŋkee mod agyasepo-o a nu kaase feyε n
gye yiisi ne bo de ba waa bodobodoo-ro-o asen
ne o towe. Amaa oo yii bamo se bo leɛ anen ne
Farisii awuye-o na Sadukii awuye-o maa kaapo
kebwaresun kpa se-o se neɛ.

*Mo ne Peetroo ye Yeesuu gye-o
(Maak 8.27-30; Lukas 9.18-21)*

¹³ San ko ne Yeesuu a yo ifuri ko ne e maa
Kayesareya Filipii man-o se-o. Bamo a naa ba yo-o,

ne oo bise mò agyasepo-ó feye, “Emené ne asesé e tèé mo, dimaadi mò gyi-o?”

¹⁴ Né baa lee kanø feye, “Bokø ye fo gyø Wuribware a akyaamëe ne baa dëe kyena-ó øko ne oo kyiñji lee lowi-ro, feye Yohanee Osuubøpo-ó, bëee Iliya, bëee Yeremeyä, bëee bamø-ro øko-ó.”

¹⁵ Né oo bise mò agyasepo-ó feye, “Né moné mo moné yø nse e gyø mo-ó née?”

¹⁶ Né Simøn Peetroo a bëñjaa feye, “Fo e gyø Kristoo, Wuribware ne mò wøre dooo i de ñkpø-ó mò gyi ne Wuribware yø o sun ané ase-ó.”

¹⁷ Né Yeesuu a tøwø gywii mò feye, “Yohanee mò gyi Simøn mo, fo de ñjure, a lee feye n gyø nyiñkpase ya tøwø kasentij mo gywii fo, amaa n se Wuribware ne o bo soso-ó ya tøwø gywii fo.

¹⁸ Fo keñasenyare e gyø Peetroo, ne kemø kaase e gyø kefore-ó bëee? Fo du née feye kefore-ó. Mo e tøwø mo i gywii fo feye kefore mo se ne mo e pwëe mo asoree këkyan a m bo yera, na Ñbønsam na mò kamëe-ro awuye ma taare a bo nyera kemø.

¹⁹ Fo ne mo e taa Wuribware se a esafowa-ó a n sa. Pone kemaa ne fo e tayø sweere se mfëe-ó, Wuribware ne o bo soso-ó a tayø. Ne pone kemaa ne fo e tweëe-ro sweere se mfëe-ó, Wuribware ne o bo soso-ó a tweëe-ro-ó.”

²⁰ Mfëñ ne oo yii mò agyasepo-ó se feye bo ma kañ tøwø gywii øko feye mò e gyø Kristoo ne Wuribware yø o sun a o bo kyøñwë-ó.

Aneñ ne Yeesuu a tøwø mò aseñ kuñu na mò lowi aseñ-ó

(Maak 8.31 - 9.1; Lukas 9.22-27)

21 L  kake amo bo y  , n   Yeesuu a l  o kaapo-ro
o t  w   gywii m   agyasepo-o fey  , “A tiri fey     
y   Yerosal  m man  -n  . N   mf  n   a man abr  s  
na Wuribware al  n  j  p  o abr  s   na Wuribware
mbraa akaapopo-o sa a n gyi aworef  o bwe  t  . Na
bo moj mo. Amaa k  mo   ke nsa, Wuribware i
kyi  n  j   mo a o l  e lowi-ro.”

22 N   Peetroo a lee m   keri si, n   o o t  w   gywii
m   fey  , “Wuribware sa a a ma ba an  n  . Amo-o
ma ba fo se daa.”

23 N   Yeesuu a buruwaa t  w   gywii Peetroo fey  ,
“O  nsam, nare l  e mo ase. Peetroo, fo du n  e fey  
kefore n   ki i tii mo ekpa-o. Fo mf  er   moj l  e
Wuribware ase, Ses   mf  er   ne fo de.”

24 Mf  n   ne Yeesuu a t  w   gywii m   agyasepo-o
fey  , “Ok   ne o kpa a o gya mo se-o y  w   kowaa k  t  
ne ke e pre m  -o, na o sor   mo f  nj  f  n   kiyii kpare-
ab  e-r   gya mo se.

25 A l  e fey   oko ne o kpa a o nya mo ey  e l  e lowi
ase-o, lowi e nya mo nsu p  ee. Ok   mo ne o kperi mo
se na o wu-o e nya   kpa na kukyure ne a moj de
ke  e-o.

26 Ton   mo ne ses   e nya fey   mo a nya kay  -r  
ato p  ee, na bo l  e an  n   se na o pa   ky  nakpa
Wuribware ase? A moj de ton  . Sey   moj bo-r  
ne o taare a o bo soa ky  nakpa amo.

27 Mon! nu mo ase. San k   e ba a o bo ba ne n
se Wuribware a k  lan  jer  -o e l  e soso a k   wee
swe  re se, na mo, dimaadi mo gyi-o, na n se a
mb  a-o l  e ba. Na mo-o n gyi ases   p  ee asen
Wuribware ayaa-r  , na    ka ok  emaa eb  oy   be  e
itimaa ne o waa-o kok  .

28 Mø i gyi mønø kaseñtiñ feyε bøkø bo mføe na bo ma wu, amø baa ñu mø, dimaadi mø gyi-o, a ba feyε owure-o pwεε.”

17

Anęj ne Yeesuu agyasəpo-ɔ bøkø a ñu mø kedabę-ɔ

(Maak 9.2-13; Lukas 9.28-36)

1 Nke nsiye a kyoñ feyε Yeesuu a tøwø aseñ mø-ɔ, ne oo lee Peetroo na Yakubu na Yakubu mø tire Yohanee, ne mø aa bamø wørø a yø købøø søsweø kø soso. **2** Bamø a bo mføñ-ɔ, ne baa ñu feyε Yeesuu a kyurowi. Mø akatø-rø a tørø se feyε kyøwø, ne mø atø buñse a fwiiri pareparepare.

3 Puri amo-rø ne baa ñu feyε anyare anyø ko na Yeesuu yere, na ba sa señsa. Ne baa pini feyε Wuribware mbraa ɔsapø Mosis na Wuribware akyaamee Iliya nee.

4 Ne Peetroo a tøwø gywii Yeesuu feyε, “Mo nyañpe, a bware fεe feyε anę a bo mføe. Fø e kpa feraa, mo e waa abwii asa, fo køñkø, na Mosis køñkø, na Iliya køñkø.”

5 Peetroo a sañ ɔ sa señsa-ɔ, ne kowore toresesø kuyayu a lëe soso bo døñjø bamø se. Ne børø kø a lëe kowore-ɔ-rø tøwø feyε, “Mon' kee mo gyi timaa ne mo e kpa mø aseñ bweetø, ne mo akatø a gyi mø se-ɔ. Mon' nu mø aseñ.”

6 Agyasəpo asa amo a nu børø amo-ɔ, kufu a nya bamø fεe. Amøse-ɔ ne baa lëe da bamø mme si, ne baa børa akatø bo buñ sweere.

7 Ne Yeesuu a bo dabørø bamø tøwø feyε, “Mon' koso, mønø ma sa a kufu nya mone.”

8 Bamo a yase akato deeree-o, bo monl lee ηu əko bo mfen, amo Yeesuu wore kpen.

9 Bamo a kporowe kebee-o se ba ba kaasee-o, ne Yeesuu a da bamo nno se feye, “Mone ma kaŋ towe ato mo ne mone a ηu-o gywii əko, amo bo fo saŋ ne Wuribwaree i kyinji mo, dimaadi mo gyi-o, a o lee lowi-ro-o.”

10 Ne mo agyasepo asa-u a bise mo feye, “Nteto se ne Wuribwaree mbraa akaapopo-u e towe feye Iliya amo ne ano a ηu-o e gye ne o gye Kristoo ηkpee a o ba-u nee?”

11 Ne Yeesuu a lee kano feye, “Kasentin si Iliya e gye ne o gye ηkpee a o ba na o nya bo ləŋŋo ekpa-ro.

12 Amaa mo e towe mo i gywii mone feye Iliya a kyo ba, ne asese monl pini mo. Ne baa waa mo ano ne ba kpa-u. Ano dee ne ba waa mo, dimaadi mo gyi-o, borɔkraa.”

13 Ne ηkee mo agyasepo-u a pini feye Yohanee Osuubɔpo-u aseŋ ne o towe o gywii bamo-u, a lee feye Wuribwaree kyaamee kusuŋ ne Yohanee a waa-u du nee feye kyaamee kusuŋ ne saŋ-u Iliya a waa-u.

*Ano ne Yeesuu a kya kanyaŋse ko ne ibris*i* te mo se-u*

(Maak 9.14-29; Lukas 9.37-42)

14 Ne Yeesuu mo aa mo agyasepo asa-u a beeŋ kijinji bo to mo agyasepo ne baa saŋ-u na lamaŋ-u. Mfen ne onyare ko a bo kpuni aŋurii Yeesuu ayaa-u towe feye,

15 “Mo nyaupe, mo e kore fo nee feye fo ηu mo gyi nyause mo ewee na fo kya mo. O la kigbungbun nee, ne ke e tooraa mo bweeto. Saŋ kemaa, ke e twee mo ke e da deekpa-ro beee nkyu-ro.

16 Mbeyəmə nə mə a taa mə baa fə agyasepo-ɔ ase mfəe, amaa bə mən̄ taare kya mə.”

17 Nə Yeesuu a təwə gywii mə agyasepo-ɔ feyε, “Kesəbərələŋ awuye, mən̄ maa kəərə mə mən̄ i gyi. Nsu mfəne nə mən̄ e kpa feyε mo aa mən̄ a kyəna? Beεε nsu mfəne nə mən̄ e kpa feyε n̄ nyite mən̄ pwεε na mən̄' dəe kəərə mə gyi-o nəe? Mən̄' taa kayaagyi-o baa mə ase mfəe.”

18 Bamo a taa mə baa-ɔ, nə Yeesuu a sa ibrisi nə i te kayaagyi-o si-o kanɔ, nə e ya koso lee mə se. Puri amo-rɔ nə kanyanjee-ɔ a kpaare.

19 Amo kamεε-rɔ-ɔ, nə Yeesuu agyasepo-ɔ a ba mə ase keri si tən̄ kə bə bise mə feyε, “Ntətə se nə ane mən̄ taare gya ibrisi amo-ɔ nəe?”

20 Nə oo beŋjaa bamə feyε, “Ketə se nə mən̄ mən̄ taare gya ibrisi amo bə koso kayaagyi amo se-ɔ e gye feyε mən̄ kokoɔregyi mən̄ kyo. Mo i gyi mən̄ kaseŋtin̄ feyε mən̄ de kokoɔregyi na kə ta feyε kiyii kigyi kagygingyingyi gbaa nəe-ɔ, weetee mən̄ e taare a mən̄' təwə gywii kebee soswəe mə mfəe feyε ‘Lee mfəe yə mfəe,’ na ki bu mən̄. Na weetee mən̄' taare waa kətə kəmaa. [

21 Amaa aneŋ a ibrisi amo, mən̄ maa taare a mən̄' gya bə koso səsə se, amo mən̄ a kore kebwarekore na mən̄ a kra akɔŋ pwεε.]”

*Aneŋ nə Yeesuu a bee təwə mə lowi aseŋ-ɔ
(Maak 9.30-32; Lukas 9.43-45)*

22 Yeesuu mə aa mə agyasepo-ɔ pεεe a naa ba muruwi Galileya sweere se ba yə-ɔ, nə oo təwə gywii bamə feyε, “Mən̄ ləŋ eſebə na mən̄' nu mo ase. Ba taa mə, dimaadi mə gyi-o, a bə waa sweere mə se ayaaleŋpə kesaree-rɔ.

23 Ba mao mo, amaa kemo nke nsa, Wuribware i kyinji mo a o lee lowi-ro.” Mò agyasépo-o a nu amo-o, ne bore-ro a duñwi bamò.

Wuribware sunkpa a tweetwee-o asej

24 Né sanj né Yeesuu mò aa mò agyasépo-o a fo Kapaaniyum man-nó-o, né tweetwee akɔɔrèpo ko a ba Peetroo ase bo bise mò feyε, “Ané a ba a ané bo kɔɔrè atanne lee ane Isireelii awuye ase née, na bo bo taare lɔñjø Wuribware sunkpa akyan-j-o. Fo nyaŋpè e ka ane a tweetwee amo aaa bεεε o kine?”

25 Né Peetroo yε, “O ka.”

Peetroo a lwee lɔñ-nó-o, né Yeesuu a gye nkpees bise mò feyε, “Simøn, emené né fo e fa amo-o mfεeré? Kayé mɔ-rɔ awure ya sa kanø feyε bo ka tweetwee sa bamø, bamø fɔñfɔñ ase ase né ba kɔɔrè pwεε, bεεε bamø adon né baa kɔ kɛnaa gyi si-o ase né ba kɔɔrè a bo lee pwεε?”

26 Né Peetroo a lee kanø feyε, “Bamø adon ase né ba kɔɔrè a bo lee pwεε.”

Né Yeesuu yε, “Kaseñtin née. Amosé-o ané a gye Wuribware sè a kuwure-o-ro agyi-o si-o, ané maa ka Wuribware sunkpa kolɔñjø a tweetwee amo.

27 Amaa ma kpa feyε tweetwee akɔɔrèpo mɔ se, ase ase idun fwii ané sè. Amosé-o, yø nkyu-ro, ya twεe drɔwa waa-rɔ. Fo ya yø, kakinji ne fo e gye nkpees a fo kra-o kanø-rɔ fo i nju atanne kigyi ne kaa fo siidii aduna-o, ne ke e taare a ke ka mo aa fo kunu si tweetwee né ba kpa-o. Na fo taa yaa bo ka mo aa fo a Wuribware sunkpa a tweetwee-o.”

18

*Nsε e gye bresε Wuribware se a kuwure-o-ro?
(Maak 9.33-37; Lukas 9.46-48)*

¹ Saŋ amo-ɔ, nε Yeesuu agyasepo-ɔ a ba mὸ ase. Nε baa bise mὸ feyε, “Nsε e gye bresε Wuribware se a kuwure-o-ro?”

² Nε Yeesuu a tεe kayaagyi kɔ baa bɔ yera bamø akatɔ-rɔ.

³ Nε ɔɔ tɔwε gywii bamø feyε, “Mo ɛ tɔwε mo i gywii mone feyε mone ɔkemaa kakponɔ-rɔ ɛ moŋ waa feyε kayaagyi lee-o, mone maa nya kpa a mon' tii Wuribware se a kuwure-o si.

⁴ Amose-ɔ ɔkemaa nε o yuri mὸ eyee, nε ɔ waa feyε kayaagyi mɔ nε ɔ yere mfee-ɔ i kii bresε Wuribware se a kuwure-o-ro.

⁵ Amose-ɔ, ɔkɔ nε mὸ ya kra aneŋ a kayaagyi mɔ neenee mὸ kenyare-rɔ-ɔ, ɔɔ kra mɔ neenee nee.”

*Mone ma kaapo boko ekpa boye
(Maak 9.42-48; Lukas 17.1-2)*

⁶ Nε Yeesuu a kya se tɔwε feyε, “ɔkɔ nε mὸ ya sa ne nyaagyi ngyingyii mɔ nε ba koře mo ba gyi-o ɔkɔ ya waa ebɔye, amo feraa bamø ya ba kibu dabε bɔ da seſe-ɔ kebɔ-rɔ, nε baa tweε mὸ waa ɔpoo-rɔ, a bɔ feyε mὸ a nya kesebɔgyiiri nε Wuribware i gyiiri aneŋ a ebɔye awaapo kesebɔ-ɔ.

⁷ A gyε afutɔ sa kaye-ɔ asesε feyε boko a bo-rɔ ne ba sa nε bamø bεekɔ-ana ɛ waa ebɔye. Aneŋ a aseŋ-ɔ ɛ dee ba feraa. Amaa bamø nε baa sa ne boko ɛ waa ebɔye amo-ɔ a kesebɔgyiiri-o ɛ waa kɔkyɔ feε.

⁸ Amose-ɔ fo kɔ nε fo kεsareɛ bεεɛ fo keyaa ɛ gyε nε kε ɛ sa nε fo ɛ waa ebɔye, teŋ kεmo bɔ tweε.

A lee feye fo ya kii kesaree konko wuye beee keyaa konko wuye, ne fo a nya nkpa na kukyure ne a moj de kee-o, a bo feye fo kumumwii a lwee aworefoo deekpa ne o maa duj, ne Wuribware a kure bo beya na o bo gyiiri eboye awaapo kesebo-re-o-re.

⁹ Ne fo ne fo kekato ko e sa ne fo e waa eboye-o, fo lee kemo bo twee. A lee feye fo ya lee kemo bo twee, ne fo ya kii kekato konko wuye, ne fo a nya nkpa na kukyure ne a moj de kee-o, a bo feye fo akato anyo a te fo se, ne fo a bo lwee aworefoo deekpa-o-re.”

*Sanne ne oo fo-o kitee
(Lukas 15.3-7)*

¹⁰ Ne Yeesuu a kya se kaapo mo agyasepo-o feye, “Mone ma kaj fa feye nyaagyi ngyingyii mo moj gye seye. A lee feye mo i gyi mone kaseenti feye Wuribware a mbao ne ba deere bamo okemaa se-o yere Wuribware ase san kemaa. [

¹¹ Mon' lone esebo. Mo, dimaadi mo gyi-o, a ba a m bo deere kpa eboye awaapo nee na m morowe bamo.]

¹² N taa feye oko de esanne kelafa, ne o deere bamo se efa-re, ne bamo oko ya fo, emene ne ses-e-o e waa? Mo e koore a n gyi feye o yowe esanne adukpanoa na ekpanoa ne baa san-jo a bo bo sii bamo gyirokpa nee, na o ya buwi kpa okonko-o bo fo saj ne o nu mo-o.

¹³ Kaseenti si mo ya nu mo, mo akato i gyi sanne konko amo se, a kyon adukpanoa na ekpanoa ne bo moj fo-o. Beee mo e ba ayeba nee eee?

¹⁴ Anej dee ne Wuribware, mone se ne o bo soso-o, maa kpa feye nyaagyi ngyingyii mo oko fo.”

Fo koso^beε ya waa fo bɔye, keto ne fo waa-

15 Né Yeesuu a kya sə o kaapo kētə ne Wuribware yε ane waa əbɔye awaapo-ɔ. ḍ yε, “Fo koso^beε əkəəregyipo ya waa fo bɔye, emenə nə fo waa? Keto ne fo waa-ɔ e gye feyε fo yɔ mὸ ase, na fo tee mὸ keri si. Na fo aa mὸ abee anyɔ wɔrε, fo tɔwε bɔye nə o waa fo-ɔ gywii mὸ. Né mὸ ya nu fo kaase, nə mὸ ya yere gywii fo, amo feraa fo a ləŋŋɔ fo aa mὸ mbontɔ-rɔ.

16 Amaa mὸ e moŋ nu fo aseŋ feraa, t̄ee sese kɔŋkɔ bεee abee anyɔ bɔ tii fo əyεe se yaa mὸ ase. A lee feyε baa kyoree abwareseŋ wɔrε-ɔ-rɔ feyε,

‘Abee anyɔ bεee ηkɔ asa ya yere-rɔ tɔwε feyε baa ηu kasentij si feyε sese amo a waa bɔye kɔ feraa, abresε e taare a bɔ bu mὸ kepo.’*

17 Né mὸ ya saŋ kine kunu bamo kaase feraa, moŋ' taa aseŋ-ɔ pεee yaa asoree agyi akatɔ-rɔ. Né mὸ e ma nu asoree agyi gbaa a nnɔ-ɔ, amo feraa taa mὸ feyε o moŋ tii asoree-ɔ se, a lee feyε o du nee feyε bamo nə bɔ maa sun Wuribware-ɔ əkɔ bεee feyε apoo leŋpoo əkəərepo-ɔ.

18 Mo i gyi moŋe kasentij feyε əkɔ bɔye kemaa ne moŋe e taa a moŋ' bɔ ke mὸ sweere mɔ se-ɔ, Wuribware nə o bɔ soso-ɔ a taa bɔ ke mὸ. Né moŋe e moŋ taa emo bɔ ke mὸ feraa, Wuribware moŋ taa bɔ ke mὸ.

19 M bεe mo e tɔwε mo i gywii moŋe feyε moŋe abee anyɔ ya waa kanɔ sweere mɔ se mfεe kore Wuribware, n se ne o bɔ soso-ɔ, kɔtɔkɔ, o sa moŋe.

* **18:16** Mb̄raa kεb̄esa 19.15.

20 A lee feyε mfεn ne abεε anyo bεεε asa e gyanjε mo kenyare-rɔ-ɔ, m bo bamo ase mfεn.”

Keyaafrε kujuroleŋ wuye-o kitee

21 Ne Peetroo a bo bise Yeesuu feyε, “To, mo nyaŋε. N taa feyε mo kosobεε e waa mo boyε saŋ kemaa, waa iluwi efenen n taa mò eboyε-o bo ke mò na n yowε? Iluwi isunoo bεεε efenen?”

22 Ne Yeesuu a lee kano feyε, “Daabii. N gyε iluwi isunoo. Amaa n ye iluwi adusunoo aneno a ntunjkarε nsunoo-o.

23 Mon' nu aneno n a du Wuribware se a kuwure-o-ro-o. N gyε owure ko ya dee kyena aaa? Ne mò ayaafrε-o boko de mò koko. Ne o waa mò mfεεrε feyε o tee bamo pεεε a o bo gyanjε na o nya nju mò aa bamo mboŋtɔ-rɔ atannen ne a bo-rɔ-ɔ na o koɔrε lee bamo ase.

24 Mò a lee kaasε o waa amo-o, ne baa baa mò ayaafrε-o øko ne o de mò koko siidii nkperenkεε kakpen (GHC 1,000,000,000).

25 Owure a kpa a o koɔrε atanne-o lee mò ase-o, ne o ye o maa taare a o ka. Amose-o ne owure-o ye bo taa mò kapotεε pεεε na mò ka na bamo nyaagyi fe sa øko na bo kii sese-o anya. Na bo taa atannen ne baa nya-o baa bo ka koko-o.

26 Mfεn ne keyaafrε amo a kpuni aŋurii owure-o ayaa-rɔ-ɔ towε feyε, ‘Mo e korε fo nee feyε fo nyite mo, na mo e ka fo koko-o pεεε.’

27 Ne nkee owure-o a nju feyε mò keyaafrε amo aseo a waa ewεε, ne o taa koko-o pεεε bo ke mò, ne o sa mò kpa feyε o nareε.

28 Keyaafrε-o a lee kawu o yo-o, ne o ya gyanjaa mò kosobεε keyaafrε ko ne o de mò koko siidii

kakpeñ. Né oo ya kra mò bore-rø, né o yε, ‘Ka mo atanne ne mo a bø para fo-ø sa mo mbembeyømo.’

²⁹ Né mò kosobee-ø a kpuni aŋurii mò ayaa-rø, né o yε, ‘Mo e kore fo nee feyε fo nyite mo, na mo e ka fo kokø-ø pεee.’

³⁰ Amaa ne o moŋ nu kokore ne mò kosobee-ø a kore mò-ø. Né o yε bø kra mò tii tiikpa bø fo saŋ ne o ka atanne-ø pεee a o bø sa mò-ø.

³¹ Mò kosobee-ana ayaaføre ne baa saŋ-ø a ḥu ketø ne oo waa-ø, ne bamø iduŋ a fwii bwøetø, ne baa ya tøwø gywii owure-o.

³² Amøse ne owure-o a tøe aneŋ a kεyaaføre amo. Né oo tøwø gywii mò feyε, ‘Kuŋuroleŋ wuye keyaaføre e gye fo. Kokø ne fo de mo-ø kya bwøetø bεee? Amaa fo a kore mo feyε η nyite fo-ø se-ø, mo a taa fo kokø amo bø ke fo.

³³ Né emenø se ne fo kosobee keyaaføre-ø a kore fo feyε fo nyite mò-ø, ne fo moŋ ḥu mò ewεe feyε aneŋ ne mo-ø mo a ḥu fo ewεe-ø dεe? Amo-ø bware aaa?’

³⁴ Né owure-o duŋ a fwii mò keyaaføre amo se bwøetø, ne oo sa kanø feyε bø ya tii mò tiikpa waa mò borøkraa bø fo saŋ ne o taare a o ka atanne-ø pεee-ø. Amo e gye saasebεe.

³⁵ Aneŋ ne Wuribware, n se ne o bø soso-ø, e waa moŋe əkemaa-ø nee, amo fo a lee fo kame-ro taa fo bεekø ebøyε bø ke mò feraa.”

19

*Aneŋ ne Yeesuu a kaapo awaareyε keteŋ-nø
aseŋ-ø
(Maak 10.1-12)*

1 Saŋ ne Yeesuu a tɔwɛ amo-ɔ pɛɛɛ lɔwɛ-ɔ, ne oo lɛe Galileya sweɛrɛ se yɔ Yudeya sweɛrɛ se a kɛbegya ne kɛ bo Yoɔdaŋ boŋ nnoŋ a boŋbe-ɔ se-ɔ.

2 Ne asesɛ biribiri a gya mò se. Ne oo kya bamɔ alɔpɔ-ɔ mfeŋ.

3 Mfɛŋ-ɔ, Farisii awuye kɔ a ba mò ase a bo lɔɔrɛ mò kanɔ-rɔ. Ne bo yɛ, “Anɛ mbraa-ɔ e sa kpa feyɛ ɔkɔ kine mò ka bo lɛe kɛtɔ kɛmaa ne ɔnyare-ɔ e fa feyɛ ɔkyee-ɔ a waa-ɔ se aaa?”

4 Ne Yeesuu a beŋŋaa bamɔ feyɛ, “Mɔne moŋ tɛɛ karɛ abwareṣen wɔrɛ-ɔ-rɔ feyɛ saŋ ne Wuribware a tweɛ kaye-rɔ atɔ pɛɛɛ-ɔ, oo tweɛ ɔnyare na ɔkyee nee eee?*

5 Ne a bee tɔwɛ feyɛ,

‘Amose ne ɔnyare e lɛe mò se na mò nyi lɔŋ-nɔ na ɔ waareɛ,

na mò aa mò ka a waa kanɔ kyɛna kii kokonjko.’*

6 Amo e kaapɔ nee feyɛ bo moŋ lɛɛ bo gyɛ abɛɛ anyɔ. Amaa Wuribware a sa ne baa kii sɛsɛ kɔnɔ nee. Amose se-ɔ sɛsɛ moŋ de kpa feyɛ mò a brawɛ kɛtɔ ne Wuribware a bo waa abɛɛ-rɔ-ɔ-rɔ.”

7 Ne Farisii awuye-o yɛ, “Ne ntɛtɔ nee ne anɛ ɔdɛdaapɔ Mosis a sa mbraa feyɛ ɔnyare e kpa a o kine mò ka, ɔ kyoreɛ wɔrɛ na ɔkɛmaa nya ɲu feyɛ oo yure mò se, pwɛɛ na ɔ dɛɛ gya mò lee mò aye?”

8 Ne Yeesuu a beŋŋaa bamɔ feyɛ, “Mosis a sa mɔne kpa feyɛ mɔn' kine mɔne aka, a lɛe feyɛ mɔne aŋu-ro bo leŋ nee fɛɛ. Amaa mo e tɔwɛ mo

* **19:4** Keleekaase 1.27. * **19:5** Keleekaasɛ 2.24.

i gywii mone feye haree lee saj ne Wuribware a tweee keta kemaa-o, a mon waa mò kone feye onyaré a kine mò ka.

⁹ Amose-o, keta ne mo e kaapo mone-o e gyé feye onyaré ma kine mò ka keta kemaa se, amo skyee-o a kyø lee mò kamee feraa. Ne n gyé anej, onyaré-o ya waaree skyee banjan, o waa bøye. Mò kebeé waaree skyee banjan-o du nee feye mò a waa kakyeekpa-o.”

¹⁰ Ne Yeesuu agyasepo-o a towé gywii mò feye, “Onyaré na mò ka mbojtø-ro e gyé anej, amo feraa, a bware feye okø ma waaree daa aaa?”

¹¹ Ne Yeesuu a lee kanø feye, “N gyé asesø pøee e gyé ne ba taare a bo sure keta ne mone a towé-o se, amo bamø ne Wuribware a sa bamø anej a eyee kekra-o.

¹² Keta ne mo e kaapo-o e gyé feye anyare boko bo-ro ne baa kowé bamø na bo maa taare a bo kowé nyaagi sa bamø eyee. Boko mø bo-ro ne baa lee bamø awee. Ne boko mø bee bo bo-ro ne bamø a pee akato Wuribware se a kuwure-o ekpa se kegya-o se-o, bo ye bo maa waaree. Amose se-o okø e bo-ro ne mò e taare a o waa anej, mon' sa a o waa.”

Anej ne Yeesuu ayure nyaagyi-o (Maak 10.13-16; Lukas 18.15-17)

¹³ Ne asesø ko a baa bamø nyaagi Yeesuu ase, na o ba mò asaree bo dønjø bamø se, na o kore kebwarekore sa bamø. Amaa mò agyasepo-o ye bo nare, na bo ma lee towraa mò.

¹⁴ Amose-o ne Yeesuu feraa ye, “Monø ma kanø gya nyaagi mø lee mo ase. Mon' sa a bo ba mo ase, a lee feye anej a nyaagi mø na bamø ne bo du

feyε nyaagyι mɔ-o e gyε nε bo tii Wuribware se a kuwure-o si.”

¹⁵ Mò a ba mò asareε bo dɔrŋɔ bamø se-o, nε oo lεe mfεn meraa mò kpa se.

*A waa leŋ bweetɔ feyε atɔ wuye i sure si feyε
Wuribware gye mò owure*

(Maak 10.17-31; Lukas 18.18-30)

¹⁶ Nε ɔnyare kɔ a ba Yeesuu ase, nε o yε, “Okaapopo, ntetɔ kεtɔ timaa nε n waa na n nya nkpa na kukyure nε a moŋ de kεε-o?”

¹⁷ Nε Yeesuu a lee kanɔ feyε, “Ntetɔ se nε fo i bise mo atɔ timaa si? Oko moŋ bo-rɔ nε o gyε otimaa beε bo tii Wuribware se. To, fo e kpa a fo nya nkpa na kukyure nε a moŋ de kεε-o, gya Wuribware a mbraa-o se.”

¹⁸ Nε ɔnyare-o a bise mò feyε, “Ntetɔ mbraa?”

Nε Yeesuu a lee kanɔ feyε, “Mbriaa nε n yε,

‘Okɔ ma mɔa mò beεkɔ, okɔ ma waa kakyeekpa,
okɔ ma kanɔ ywii, okɔ ma kanɔ teŋ mò beεkɔ kanɔ,

¹⁹ na ɔkemaa bu mò se na mò nyi,’*

na ‘Okemaa kpa mò beεkɔ feyε anenj nε o kpa mò
eyee-o.’ ”*

²⁰ Nε ɔnyare amo a bεŋŋaa mò feyε, “Mo a gya
mbraa mɔ pεεε se. Ntetɔ ya saŋ nε a bware feyε m
beε waa?”

²¹ Nε Yeesuu a lee kanɔ feyε, “Fo e kpa feyε fo kii
sesε timaa lɔwε, amo feraa, nare ya fe kεtɔ kεmaa
nε fo de-o, na fo taa atanne-o pεεε bo sa atiripo. Fo

* **19:19** Kelee Igyipiti 20.12-16; Mbriaa kεbεesa 5.16-20. * **19:19**
Koləŋŋɔ mbriaa 19.18.

ya waa aneŋ feraa, Wuribware ይ kpa kapotee a ስ bo yera soso sa fo. Na fo bo gya mo se mbeyomao.”

22 የonyare amo a nu mfaanee-o, a moŋ waa mò kone, a leę feye o de kapotee bwætø. Ne oo bore lee mfenj yø mò lən-nø.

23 Mfenj ne Yeesuu a tøwe gywii mò agyasepo-o feye, “A waa leŋ feye ato wuye a sure si feye Wuribware gye mò owure.

24 Nyoma ይ taare a o lwee basa bø-rø daree aaa? Amaa mo ይ tøwe mo i gywii moné feye ato wuye kusure si feye Wuribware gye mò owure bo leŋ a kyø nyoma kulwee basa bø-rø daree.”

25 Yeesuu agyasepo-o a nu amo-o, ne aa waa bamø aseŋ dabe. Ne baa bise mò feye, “Ne ɻkee nse gbaa ይ gye ne o de kpa feye o nya ɻkpa na kukyure ne a moŋ de kœe-o nee?”

26 Ne Yeesuu a deerø bamø diŋŋ, ne oo bøŋjaa bamø feye, “Sesø ይ gye ne o maa taare a o nya aneŋ a ɻkpa-o, amo Wuribware a sa mò kpa feraa. Kotøko moŋ bo-rø ne Wuribware maa taare a o waa kemo.”

27 Ne Peetroo ye, “Kee ε, ane a yowę këto kemaa ane gya fo se-o, ntetø ne ane e nya?”

28 Ne Yeesuu a tøwe gywii bamø feye, “Mo i gyi moné kaseŋtiŋ feye saŋ kɔ ይ ba a o bo ba, na kaye mo gye kœe, na kaye popwee ba. Na saŋ amo-o, mo, dimaadi mò gyi-o, nya këdabø na wuraa na n kyena mo kuwuregya se gyi mo kuwure. Na moné fœnfœn ne moné a gya mo se-o kyena ɻwuregya kudu ɻnyø se, na mon' gyi ane Isireelii awuye a nsuro kudu ɻnyø-o kuwure.

29 Na əkəmaa nē oo kperi mō sē, nē əə yəwə mō ləŋ bəee mō daa-ana bəee mō tire-ana bəee mō pəkyəe-ana bəee mō sē bəee mō nyi bəee mō gyi-ana bəee mō adəo gya mō sē-ɔ nya atə kəmaa na akəwəbəe kəmaa nē əə yəwə-ɔ iluwi kəlafa a ɔ bō teere sweerē mə sē mfee, na ŋkee ɔ nya ŋkpā na kukyure nē a mōn de kəe-ɔ.

30 Amaa asəsə bwəetō nē bō gyə agyəŋkpeepo mbəyəmə-ɔ i kii nsii-aməs, na bamō nē bō gyə nsii-aməs mbəyəmə-ɔ mə kii agyəŋkpeepo.”

20

Kədəo kō apafowə kitee

1 Ne Yeesuu a kya se təwə gywii mō agyasepo-ɔ feyε, “Mon' bęe nu kitee mə nē kę e kaapo anəŋ nē Wuribware sę a kuwure-o du-o. N gyə kədəo wuye kō ya kyəna aaa? Nē adəteese kekpabęe a fo, nē ɔ kpa apafowə na bō yə mō kədəo-ɔ-rə ya kya mō-rə. To, nē gyegyayę tututu əə yə kawu ya tō anyare kō yere.

2 Nē ɔ ye ɔ sa bamō siidii kudu na bō yə ya sunj sa mō kake amo pəee. Nē baa sure si, nē baa yə mō kədəo-ɔ-rə ya sunj.

3 Kyəwə a danj kafwəe-ɔ, nē əə bęe yə kawu bęe ya tō anyare kō na bō yere kələŋde sę bō maa waa səye.

4 Nē əə təwə gywii bamō feyε, ‘Monę gbaa monę ya sunj mo kədəo-ɔ-rə, mo e ka monę kōkō anəŋ nē a bware-o.’ Nē baa sure si, nē baa yə mō kədəo-ɔ-rə ya sunj.

5 Mpase a fo-ɔ, nē əə bęe yə kawu ya ŋu bōkō, nē əə bęe təwə anəŋ dəe gywii bamō, nē baa sure si.

Kyowé kikpeerebeé a fo-ó, nē oo bee ya nju boko, nē oo bee tawé ané dēe gywii bamō, nē baa sure si.

6 Kedéepweta a fo nē kyowé e kpa a o lowe-ó, nē oo bee yā kawu bee ya to anyare ko yere na bo maa waa seye. Nē oo bise bamō feyε, ‘Emenē se nē monē a yere mfée lee gyegyaye bo fo kedéepweta na monē moj waa seye?’

7 Nē baa beñjaa mō feyε, ‘Okō moj taa ané a ané suj sa mō.’

Nē o ye, ‘To, monē gbaa, mon' narē mo kōdōo-ó-rō ya suj sa mo.’ Nē baa yā.

8 Kyowé a lowe-ó, nē kōdōo-ó wuye-o a tawé gywii mō kēpaafowā bresē feyε, ‘Tee mo apafowā-ó pēesē bo gyajnjé na fo ka bamō kōkō. Na fo ka bamō nē baa sii kamēe yā mo kōdōo-ó-rō kōkō pwee na fo dēe ka bamō nē baa gyē nkpees yō-ó.’

9 Nē apafowā nē kōdōo-ó wuye-o a taa bamō lalalowé bo suj mō kōdōo-ó-rō-ó a ba akato-rō, nē oo ka bamō əkemaa siidii kudu.

10 Nē oo kya se ka mō apafowā-ó kēgyasē kēgyasē lee nsii-amēe-ó ase bo yā agyēñkpeepo-ó ase. Bamō nē baa suj lee gyegyaye tututu-o bo fo kedéepweta-ó a ba akato-rō-ó, nē ba fa bamō mfēerē feyε ba nya atanne bweetō a bo kyon nsii-amēe-ó. Amaa oo ka bamō əkemaa siidii kudu dēe nee.

11 Bamō a nju atanne nē baa nya-ó, nē baa tee.

12 Nē bo ye, ‘Anyare mo nē baa ba fo kōdōo-ó-rō mfēe saj nē kyowé e kpa a o lowe-ó a suj kusuj dōjhwerēe kōkjō nee. Nē ané mo ané a kponē suj kusuj ibiri mo pēesē na kyowé a da ané. Amo-ó pēesē gbaa fo a ka ané aa bamō atanne kōkjō dēe nee.’

13 Né kqdəo-ɔ wuye-o a bəñŋaa bamo əkə feyε, 'Mo nyare, nu mo ase. Moŋ gyi fo née. Fo a kyo sure si feyε fo i sun kusuŋ kake mumwii-o née a fo sa mo, na ŋ ka fo siidii kudu. Mo ɛ ba ayeba née eee?

14 To, taa fo kakka a fo narę pe. Mo ya ka fo aa ənyare mə nę oo sii kamεε bo dəo mo-ɔ atanne koŋko gbaa ooo, a moŋ gyę fo asej.

15 Mo fəŋfəŋ atanne née. Amose-ɔ n de kpa feyε m ba amo bo waa anej nę mo e kpa-ɔ. Beεε a bo fo gya feyε mo a waa kədamənaŋsə née eee?"

16 Né Yeesuu yε, "Amo ɛ gyę saasebεε. Amose se-ɔ nsii-amεε i kii agyεŋkpεεpo, na agyεŋkpεεpo mə kii nsii-amεε."

*Anej ne Yeesuu a təwə mō lowi asej sasepo-ɔ
(Maak 10.32-34; Lukas 18.31-34)*

17 Yeesuu a meraa se ɔ yə Yerosaləm-ɔ, nę oo lee mō agyasepo kudu anyɔ-ɔ keri si, nę ɔɔ təwə gywii bamo feyε,

18 "Mon' nu mo ase. Yerosaləm nę ane ɛ yo mɔ-ɔ, ne ba ba mo, dimaadi mō gyi-o, a bo bo waa Wuribwarel aləŋŋərpo abrəsə na Wuribwarel mbraa akaapopo kesaree-rɔ. Bamo ɛ gyę nę ba gyi mo asej na bo bu mo kepɔ.

19 Na ŋkee bo taa mo sa Roma awuye nę baa kɔɔrə ane maŋ-ɔ na bo mɔɔ mo. Roma awuye mo ɛ waa mo ŋwaagyisəŋŋe, na bo da mo paara, na bo da mo bo mera kiyii kpare-abεε-rɔ sε. Amaa kəmo ŋke nsa Wuribwarel i kyinji mo a ɔ lęe lowi-ro."

*Anej ne Yakubu na Yohanee-anə bamo nyi ɛ kpa
kotəko Yeesuu ase a ɔ sa bamo-ɔ
(Maak 10.35-45)*

20 To, nē Yeesuu a agyasepo-ɔ anyɔ kɔ a lee mò keri si na bɔ kɔrɛ mò kotɔkɔ. Bamɔ ɛ gyɛ Sibidii mò agyi nyansɛ anyɔ-ɔ Yakubu na Yohanee. Nē baa yaa bamɔ nyi Yeesuu asɛ na ɔ tɔwɛ bamɔ kanɔ sɛ aseŋ. Nē ɔkyeɛ-ɔ a kpuni aŋjurii Yeesuu ayaa-rɔ, nē ɔɔ kɔrɛ mò kotɔkɔ.

21 Nē Yeesuu a tɔwɛ gywii mò feyɛ, “Tɔwɛ kɛtɔ nē fo ɛ kpa-ɔ gywii mo.”

Nē ɔkyeɛ-ɔ yɛ, “Mo ɛ kpa feyɛ fo ya kyɛna fo kuwure-o si, na fo sa a mo agyi nyansɛ anyɔ mo kyɛna fo ase, ɔkoŋkɔ kyɛna fo kigyise si, na ɔkoŋkɔ-ɔ mɔ kyɛna fo kɛbena se.”

22 Nē Yeesuu a bɛŋjaa bamɔ feyɛ, “Mɔnɛ moŋ nyi aneŋ nē kɛtɔ nē moŋ i bise moŋ ɛ kpa-ɔ du-o. Moŋ ɛ taare a moŋ' gyi aworefɔɔ kɔŋkɔ nē mo e ba a m bɔ gyi-o ooo? Nē moŋ ɛ taare a moŋ' nyite aseŋ dɛɛ nē asɛsɛ e taa a bɔ bɔ layɛ mo-ɔ ɔɔ?”

Nē baa bɛŋjaa feyɛ, “Ane e taare.”

23 Nē Yeesuu a tɔwɛ gywii bamɔ feyɛ, “Mo ɛ tɔwɛ mo i gywii moŋ feyɛ aneŋ nē mo i gyi aworefɔɔ-ɔ, aneŋ dɛɛ nē moŋ i gyi. Amaa n gyɛ mo e gyɛ nē mo i lee mò nē ɔ kyɛna mo kigyise si-o na mò-ɔ mò nē ɔ kyɛna mo kɛbena se-ɔ. N sɛ Wuribware ɛ gyɛ nē o lee ekyenakpa amo a ɔ bɔ sa bamɔ nē ɔɔ lɔŋjɔ mfeŋ bɔ yera bamɔ-ɔ.”

24 Saŋ nē Yeesuu agyasepo kudu nē baa saŋ-ɔ a nu aneŋ nē Yakubu na Yohanee ɛ kpa feyɛ Yeesuu sa bamɔ kɛdabɛ kyoŋ bamɔ pɛɛɛ-ɔ, nē bamɔ iduŋ a fwii Yakubu na Yohanee si.

25 Mfeŋ nē Yeesuu a tɛɛ bamɔ pɛɛɛ bɔ gyaŋjɛ, nē ɔɔ tɔwɛ gywii bamɔ feyɛ, “Nee moŋ nyi feyɛ kayɛ mo-rɔ asɛsɛ-rɔ fɛraa, bamɔ nē bɔ de manj-ɔ

na agyεŋkρεεpo-ɔ e gyε nε bo de keyaaletj ba gyi
ɔkemaa sε ε?

²⁶ Amaa mone-rɔ feraa n gyε anεn nε a du-o nee.
ɔko nε ɔ kpa feyε ɔ waa mone-rɔ ɔbrεsε bεεsε sεsε
dabε-ɔ sun sa mone nε mone a saŋ-ɔ.

²⁷ Nε ɔko nε mò e kpa feyε o kii mone-rɔ
ɔgyεŋkρεεpo-ɔ, amo feraa sεsε-ɔ taa mò eyee bo
waa mone kεnya,

²⁸ feyε anεn nε mo, dimaadi mò gyi-o, moŋ ba
feyε ɔko sun sa mo-ɔ. Mo a ba nee feyε m bo waa
asun bo sa asesε nee, na η wu bo sa asesε bweetɔ,
na η ka kokɔ sa bamɔ a bo beε nya nya bamɔ eyee.”

*Anεn nε Yeesuu a buŋji atenapo anyɔ kɔ akatɔ-ɔ
(Maak 10.46-52; Lukas 18.35-43)*

²⁹ Nε Yeesuu mò aa mò agyasəpo-ɔ a borɔ
Yerikoo maŋ-nɔ. Bamɔ a lee mfεŋ ba yɔ-ɔ, nε asesε
biribiri a gya bamɔ se.

³⁰ Amɔ atenapo anyɔ kɔ i te kpa-ɔ kεε. Bamɔ a nu
feyε Yeesuu e gyε nε ɔ kyοŋ kpa amo sε-ɔ, nε baa
lee ba feε-rɔ ba tee mò feyε, “Ane nyanype, Deefid
mò nana, ηu anε ewεε.”

³¹ Nε asesε-ɔ a feε bamɔ se feyε bo laatɔ. Amaa
ŋkee gbaa nε baa meraa se ba feε-rɔ keŋkeŋ-o nee
feyε, “Ane nyanype, Deefid mò nana, ηu anε ewεε.”

³² Nε Yeesuu a yere. Nε ɔɔ tee bamɔ baa mò ase.
Bamɔ a ba-ɔ, nε oo bise bamɔ feyε, “Ntεtɔ nε mone
e kpa feyε η waa sa mone?”

³³ Nε bo yε, “Ane nyanype, anε e kpa feyε fo sa a
anε akatɔ buŋji nee.”

³⁴ Nε Yeesuu a ηu bamɔ ewεε, nε ɔɔ dabɔrɔ bamɔ
akatɔ. Puri amo-rɔ mfεŋ nε bamɔ akatɔ a buŋji.
Nε baa gya mò se.

21

*Aneñ ne Yeesuu a dee kyena kuruma si lwee
Yerōsalēm mañ-nɔ-ɔ*

(Maak 11.1-11; Lukas 19.28-40; Yohanee 12.12-19)

¹⁻² Bamø a kpa a bo fo Yerōsalēm-ɔ, nę baa lwee kamañgyii ko ne ba tee e Beteäge, ne ka maa Mfɔ-Ayii kębeé-ɔ-rɔ. Mfeñ-ɔ ne Yeesuu a suñ mὸ agyasepo-ɔ anyɔ bo gye ńkpœe tɔwë gywii bamø feyε, “Mon' yɔ kamañgyii ne ka bo akatɔ-rɔ-ɔ-rɔ. Monę ya deñ fo mfeñ, monę i ńju bamø a ńjure kukurumanyi ko bo yera na mὸ gyi yere mὸ ase. Na mon' sañjɛ bamø baa mὸ ase. ³ Oko ya bise monę kętɔ se ne monę e sañjɛ bamø-ɔ, na mon' tɔwë gywii sesɛ-ɔ feyε monę nyanye e gye ne o kpa. Monę ya tɔwë aneñ, na o sa monę kpa feyε mon' taa bamø baa.”

⁴ Amo-ɔ a ba nee a kętɔ ne Wuribware kyaamee ko a kyoree waa abwareseñ wɔrɛ-ɔ-rɔ-ɔ nya waa kasen̄tiñ feyε,

⁵ “Mon' tɔwë gywii Yerōsalēm mañ awuye, feyε,
‘Mon' kęe, monę owure e ba monę ase-ɔ.

ɔ gye ɔworɔba, ne oo dee kakurumagyii o ba.’ ”*

⁶ Ne agyasepo anyɔ amo a ya waa aneñ ne Yeesuu a tɔwë gywii bamø feyε bo waa-ɔ.

⁷ Ne baa baa kukurumanyi-o na mὸ gyi-o. Ne baa ba bamø awaagya bo dəñjɔ mbo-ɔ mmee. Ne Yeesuu a dee kyena kakurumagyii-o si.

⁸ Ne aseñ bweetɔ a brawë bamø awaagya-rɔ bo bęya kpa-ɔ se sa mὸ, ne oo narę se kyon. Bokø mo

* **21:5** Sakariya 9.9.

a ላjeri afəraa lēe ayii nē a maa kpa kεε-ɔ bō dəŋŋɔ
kpa-ɔ sē sa mō, nē ዝnarē sē kyoŋ.

⁹ Nkee bamō nē bō gyē mō እkpree na bamō nē bō
gya mō sē-ɔ a lēe ba fεε-rō nēe feyε,

“Mon' sa a anē da Deefid mō nana kakyirele.

Wuribware yure mō nē ዝ ba mō kēnyare- rō-ɔ.*

Mon' sa a anē da Wuribware nē ዝ bō soso-ɔ
kakyirele.”

¹⁰ Yeesuu a lwee Yerōsalēm maŋ-nō-ɔ, nē elawō
a dēē maŋ-ɔ-rō tōŋ kēmaa, nē bō yε, “Nē nse nēe?”

¹¹ Nē asēsē nē bamō aa Yeesuu a yō-ɔ a lee kanō
feyε, “Wuribware kyaamee Yeesuu-o nēe. ዝ lēe
Nasaret maŋ nē ዝ bō Galileya sweere sē-ɔ nēe.”

*Ketō ne Yeesuu a waa na ዝ bō Wuribware sunkpa-ɔ
(Maak 11.15-19; Lukas 19.45-48)*

¹² Amō kamēe-rō-ɔ, nē Yeesuu a ya lwee Wurib-
ware sunkpa-ɔ kabuno. Nē oo እju ayawogyipo te
mfeŋ ba fe atō na bōkō e sā. Bōkō mō te bamō itee-
buri ase mfeŋ ba kyeeri Roma sweere sē atanne
ba yaa የudeya sweere sē atanne- rō. Asēsē mō-rō
bōkō mō te bamō ngya sē ba fe awurelepō nēe.
To, Yeesuu a ya tō bamō anē-ɔ, nē ዝ gyera gyera
bamō iteeburi-o na bamō ngya-ɔ bō da, nē ዝ gyā
bamō bō kyoŋwē.

¹³ Nē ዝ tōwē gywii bamō feyε, “Nēe baa kyoree
waa abwareseŋ wōrē-ɔ-rō feyε Wuribware yε,

‘Mo lōŋ-ɔ i kii kēkyāŋ nē kayē mō-rō asēsē pēee
e ba a bō bō nya kore kebwarekore-ɔ.’*

* **21:9** Kiliŋ 118.26.

* **21:13** Isaya 56.7.

Amaa mōnē a taa mfēj bo kii ‘ayu lōj nēe,* bēee?’

14 Wuribware suŋkpa a kabuno-o mfēj nē atenapō na agyabō a ba mō ase, nē oo kya bamō.

15 Nē ḥyaagyi a fēe-rō anēj-aaa feyε, “Mon' sa a ane da Deefid mō nana kakyirele.”

Nē Wuribware aləŋŋapō na Wuribware mbraa akaapopo a ḥu akpeŋyeetō nē Yeesuu a waa-ɔ, nē baa nu anēj nē ḥyaagyi-o e fēe-rō-ɔ, nē bamō iduŋ a fwii Yeesuu si.

16 Nē baa bise mō feyε, “Fō a nu anēj nē ḥyaagyi mo e tōwē-ɔ ee? Kētō bware aaa?”

Nē Yeesuu a beŋŋaa bamō feyε, “A bware. Nēe mōnē mōn tēe karē kētō nē baa kyorεε waa abwareseŋ wōrē-ɔ-rō-ɔ feyε,

‘Anē nyanjpe Wuribware,
fō a sa nē elawō nē ḥyaagyi ngyingyii e waa mfēe-ɔ
a sa nē fō a nya kēdabe.* ε?’

17 Nē Yeesuu a lēe bamō ase maŋ-ɔ-rō yō ka-maŋyii kō nē ba tēe ε Bētaniya, nē oo di mfēj kraye.

*Anē nē Yeesuu a daa figi kiyii kō yii-o
(Maak 11.12-14, 20-24)*

18 Kayē ḥke gyegyaye tututu-o, nē Yeesuu a kiŋŋi
ɔ yō maŋ-ɔ-rō. Nē akon de mō.

19 Mfēj nē oo ḥu figi kiyii kō yere kpa kεε. Nē
oo yō a ɔ ya dēere kēmō se feyε ɔ nya kēmō agyi a
o gyi aaa. Amaa mō a yō kēmō kaase-ɔ, seyē mōn
te kēmō se, amō afəraa wōrē. Amōse-ɔ nē oo tōwē

* **21:13** Yeremeya 7.11. * **21:16** Kiliŋ 8.2 (LXX).

gywii kiyii-o feyε, “Fø moŋ lεε fo bo-rø a fo swεε agyi daa.” Puri amo-rø mfeñ nε kiyii amo a wu.

20 Yeesuu agyasepo-ø a nju feyε kiyii amo a wu-o, nε aa kpeñ bamø eyee. Nε bo ye, “Emenε nε figi kiyii mø a waa wu puri mo-rø aneñ?”

21 Nε Yeesuu a tøwø gywii bamø feyε, “Mo e tøwø mo i gywii moñe feyε, moñe ya kɔɔrø Wuribware gyi, nε moñe e moŋ lwii kamεε, amo feraa moñe e taare a moñ' waa aneñ nε mo a waa kiyii mø mfεe-ø. N gyε amo wørø gbaa, amaa moñe e taare a moñ' tøwø gywii kebøø mø feyε, ‘Koso narø ya tweε fo eyee waa opoo-rø.’ Na Wuribware sa a kεtø waa aneñ sa moñe.

22 Amose-ø, moñe ya kɔɔrø Wuribware kɔtøkø, nε moñe a kɔɔrø gyi feyε o sa moñe kεtø amo, moñe e nya.”

*Yudaa awuye agyεñkρεεpo a señbise ko nε Yeesuu
a kine kanølee-o
(Maak 11.27-33; Lukas 20.1-8)*

23 Nε Yeesuu a kiñji ba Wuribware suñkpa a kabuno-o. Nε øø kaapo lamañ abwareseñ mfeñ. Mø a maa sε o kaapo-ø, nε Wuribware aløñjøpo abreñse na mañ-ø abreñse a ba mø ase. Nε baa bise mø feyε, “Nsε ya sa fo kpa feyε fo bo gya aseñse bo leø Wuribware suñkpa a kabuno-o mfeñ? Nε nsε ya sa fo kpa feyε fo kaapo atø mfeñ?”

24 Mfeñ nε Yeesuu a bεñjaa bamø feyε, “To, mo-ø mo i bise moñe aseñ koñkø kpeñ, nε moñe ya taare bεñjaa mo neεneñ fεraa, mo-ø mo e kaapo moñe kpa nε n de feyε m bo waa aneñ a atø mo.

25 Mɔn' kaapo mɔ mò nè ɔɔ sa Yohanee Osuuబో-o kpa feye ɔ bɔ asuu-o? Wuribware ya sa mò beee dimaadi aaa?"

Mfeñ ne bamø wɔrø wɔrø a lee ba gyiiri ikii feye, "Emenè ne ane tɔwø-ɔ née? Bo lee feye ane ya tɔwø feye Wuribware ya sa Yohanee kpa feye ɔ bɔ asuu, o bise ane feye, 'Nteto se née ne mɔnè mɔn kɔore Yohanee gyi?'

26 Ne ane mɔ ane ya tɔwø feye dimaadi ya sa mò kpa, emenè ne lamañ mɔ e waa ane? Anè sere bamø, a lee feye bamø ɔkemaa a kɔore gyi feye Yohanee gye Wuribware a akyaamee-ɔ ɔko née."

27 Amose se-ɔ ne baa beñjaa Yeesuu feye, "Anè mɔn nyi ɔko ne ɔɔ sa Yohanee kpa feye ɔ bɔ asuu-o."

Ne Yeesuu mɔ a tɔwø gywii bamø feye, "Aneñ feraa, ɳ gbaa ma tɔwø ɔko ne ɔɔ sa mɔ kpa feye ɳ waa keto ne mɔ e waa-ɔ a n gywii mɔnè."

ɔnyare ko na mò agyi nyansæ anyø kitee

28 Ne Yeesuu a kya se tɔwø feye, "Emene ne mɔnè e fa feye kitee mɔ e kaapo? N gye ɔnyare ko e bo-ṛɔ aaa? Ne o de mò agyi nyansæ anyø. Kake ɳkɔ ne ɔɔ ya kɔre mò gyi brɛse-ɔ torɔɔ.

29 Ne ɔɔ tɔwø gywii mò se feye, 'Ma yo.' Amaa keto a waa kafwee-ɔ, ne oo nu mò eyee, ne ɔɔ yo mò se a kɔdɔɔ-ɔ-ṛɔ ya dɔɔ.

30 Sañ amo mò se kyo o yii mò gyi nyɔsəpo-ɔ ase a ɔ ya kore mò torɔɔ anen dεε. Ne ɔɔ beñjaa mò se feye, 'Yooo, n se, mɔ a nu. Mɔ e yo.' Amaa mò-ɔ mɔ mɔn yo."

Ne Yeesuu a bise bo gye kεε feye,

31 "Nnyansæe ɳnyo mɔ-ṛɔ-ɔ, bamø mmo ya waa mò se kepre? Mɔn' lee kanɔ a n nu."

Né baa lee kanø feyε, “Gyi bresε-ɔ.”

Né Yeesuu a tøwø gywii bamø feyε, “Kaseñtiŋ nee. Køtø né mo e kaapø mone-ɔ e gyø feyε apoo lenpoo akøørøpo na apurimakyøø e gyø né ba gyø nkøee a bo tii Wuribwarø sø a kuwure-o si na mone te.

³² Bo lee feyε Yohanee Osuubøpo-ɔ a ba mone asø nee a ø bo kaapø mone økpa timaa na mon' børø sø. Né mone mø mone moø køøre mò gyi. Amaa lenpoo akøørøpo-ɔ na apurimakyøø-ɔ feraa a køøre mò gyi. Mone a nyu amo-ɔ gbaa ooo, mone moø kyurowi mone mfεerø na mon' køøre mò gyi.”

Apañowø bøye kø kitee

(Maak 12.1-12; Lukas 20.9-19)

³³ Ne Yeesuu yε, “Mon' nu mo asø, na m bee tøwø kitee kø. N gyø kødøø wuye kø ya døø kyøna aaa? Ne oo dwii bobe ayii kø, né amo ya swøø agyi né bo de ba waa nta-ɔ. Ne oo gyi banø dabø bo muruwaan, né oo kwii kemantø kødøø-ɔ-rø, na ø taa ayii-o agyi bo waa-rø a bo kyikye si lee amo nkyu-o. Ne øø bee waa køtøkø né ba døø yere kemø sø a bo deøere kødøø-ɔ sø-ɔ bo yøra kødøø-ɔ-rø. Ne øø taa sa apafowø kø feyε bo deøere sø sa mò, né øø lee pe tu kpa yø kefø.

³⁴ San né ayii a agyi-o a børe, né amo kiteebøø a fo-ɔ, né kødøø-ɔ wuye-o a sun mò ayaaførø kø bo kyoñwø apafowø amo asø feyε bo yø na apafowø-ɔ ke køtø né baa nya lee mò kødøø-ɔ-rø-ɔ-rø, na bo taa mò lee bo kyoñwø mò.

³⁵ Ayaaførø amo a yø apafowø-ɔ asø-ɔ, né apafowø-ɔ a kra bamø øko né baa da mò, øko mo né baa møø, né øko mo bee baa tweøø abu bo da mò møø.

36 Amose-o nē kōdōo-o wuye-o a bēe sunj ayaafōrē kō na bō kyo kēgyēñkpees a bōmō-o. Amaa anēn dēe nē apafowā amo a bēe waa bamō.

37 Lalalowē-o nē oo sunj mō gyi bo kyoñwē apafowā amo ase. Nē ḷā fa mō mfēerē feyē, ‘Mō e kōrē a n gyi feyē ba bu mō gyi-o.’

38 Saŋ nē apafowā amo a ḷu kayaagyi-o e ba-o, nē ḷkee ba tōwē ba gywii abēe feyē, ‘Kēe kōdōo-o wuye-o mō gyi-o nē mō sē ya wu o gyi mō kapotee-o e ba-o. Mōn’ sa a anē mōa mō, na mō sē a kōdōo mō kii anē lee.’

39 Amose-o nē baa kra mō kayaagyi amo, nē baa gyiiri mō lee kōdōo-o-rō, nē baa mōa mō.

40 To, mōne e kōrē mōne i gyi feyē bobē kōdōo-o wuye-o fōñfōñ ya ba apafowā amo ase, emēnē nē o waa bamō-o nēe?’

41 Nē baa lee kanō feyē, “A waa kanō ḷkēmaa o mōa asēse bōyē amo. Na o bō taa kōdōo-o sa asēse barjbañ na bō deere sē sa mō. Na kiteebēe ya fo, bō ke ayii-o agyi-ro na bō taa mō lee bō kyoñwē mō.”

42 Nē Yeesuu ye, “Kasēntij nēe. Mō a kōrē gyi feyē mōne a kare abwareṣen wōrē-o-rō feyē,

‘Keforē serisē kō nē apwēepō de bō pwēe
nē baa kine kēmo bō twēe-o,
ya kōj bō kii kēmo nē kaa lēj lōj-o pēee bō
yēra-o.

Wuribware ya sa nē aa ba anēj,
nē aa kpeñ anē eyēe kēbanjse.’ ”*

43 Nē Yeesuu a tōwē bō gyē kēe feyē, “Amose se-o mo e tōwē mo i gywii mōne feyē Wuribware i lee

* **21:42** Kiliŋ 118.22-23.

mōne Isireelii awuye a o bō lēe mō kuwure-o-ro, na o bēe tēe asēse banbañ baa bō tii kēmo se. Anēj a asēse mō e gyē bamō nē bamō awaasē e kaapo feyē baa fo feyē bō tii kuwure-o si-o. [

44 Ḍkēmaa nē mō ya lēe da kefōrē amo se, ke e tēnjē sēsē-ɔ-rō kyikpuri kyikpuri. Nē kēmo ya lēe da ɔko se, na kō kwēe mō waa feyē eṣe-ɔ.]”

45 Wuribware aləññəpo abrēsē-ɔ na Farisii awuye-o a nu itee amo nē Yeesuu a tōwe-ɔ, nē baa pini feyē o kaapo feyē bō du feyē apafōwō bōye amo na apwērō nē baa kine kefōrē serisē-ɔ kebō pwēsē-ɔ.

46 Amōsē-ɔ ba kpa mō a bō kra. Amaa bamō a sērē lamanj-ɔ se-ɔ, bō mōn taare, a lēe feyē lamanj-ɔ feraa yē o gyē Wuribware a akyāamēsē-ɔ ɔko nēe.

22

Gyikpa dabē ko kitee

(Lukas 14.15-24)

1 Nē Yeesuu a bēe ba kitee kō bō sa señsa gywii asēse nē ba nu mō asē-ɔ.

2 Nē o yē, “Mon' nu anēj nē Wuribware se a kuwure-o du-o. N gyē owure kō e dēe o bō-rō aaa? Nē mō gyi nyāsē-ɔ e kpa a o waaree ɔkyēe. Nē owure-o a waa kōkōfō-rō ateese siraa sa mō gyi-o.

3 Nē oo suj mō ayaafōrē bō kyoñwē asēse nē oo nyinjī bamō-ɔ ase, feyē saj a fo feyē bō ba na bō gyi ateese bō gyi akatō. Amaa bamō ɔkēmaa a kine kēba.

4 Nē oō bēe suj ayaafōrē kō bamō ase bō tōwe gywii bamō feyē, ‘Mō a waa kōkōfō-rō a ateese-o lowē. Mō a mōo mō enaate-rō edabēdabe-ɔ, nē mō

a waa keto kemaa sira a lowe. Amose-o mon' bo gyi.'

⁵ Amaa afo-o əkemaa moj benjjaa owure a ayaafore-o. Bamo-ro əkonjko a yo mo ndee-ro, ne əkonjko mo a yo mo yawogyaikpa.

⁶ Bamo ne baa saj-o mo a kra owure a ayaafore-o ne baa da bamo mo.

⁷ Kemo ne owure-o de? Mo dun a fwii bweeto, ne oo suj mo asoogyaa awuye, ne baa ya mo a anej a asese boye-o kywee bamo maj.

⁸ Ne oo bee tee mo ayaafore-o bo gyanje, ne oo towe gywii bamo feye, 'Mo a waa kokofro a ateese-o sira a lowe, amaa bamo ne mo a nyinji feye bo ba-o a kine keba. Anej a asese-o moj fo feye bo bo gyi mo ateese-o nee.'

⁹ Amose-o mo e kpa a n tee asese banban na bo ba. Mon' nare yo maj-no mbore se ya tee sese kemaa ne mone i nju-o na o ba mfee bo gyi mo ateese-o.'

¹⁰ Ne mo ayaafore-o a yo maj-no a mbore-o se ya tee asese timaa na aboye peeee ne baa nju mfenj-o. Ne baa ba ateese-o gyikpa-o. Bamo a ba-o, baa boro owure a gyikpa a kekyaj-o.

¹¹ Ne owure-o a lwee gyikpa a kekyaj-o-ro ya sa mo afo amo ajse na keba. Mo a bo mfenj-o, ne oo nju sese ko na o moj buj kokofro-o waagya.

¹² Ne oo bise mo feye, 'Mo nyare, emene ne fo a waa ba mfee na fo moj buj kokofro waagya-o nee?' Amaa sese-o moj taare lee kano.

¹³ Ne owure-o a sa mo ayaafore ne bo yere mfenj-o kano feye, 'Mon' nju sese-o asaree na ayaa, na mon' taa mo twee bo kyonjwe kawu kibugyii-ro.

Mfəŋ nə asəsə da ba su na ba duŋwi nnə, a lę̄ feyε
bo maa taare a bo lweero ba gyikpa-ɔ mfée.’

Amo e gyε saasebεε.

¹⁴ Amosé se-ɔ Wuribware a tę̄ asəsə bweetɔ feyε
bo bo tii mò kuwure-o si. Amaa asesə kafwε̄ nə
Wuribware i lee a bo bo kii mò fəŋfəŋ asesə.”

*Leŋpoo keka seŋbise
(Maak 12.13-17; Lukas 20.20-26)*

¹⁵ Farisii awuye-o a nu itee nə Yeesuu a waa-ɔ,
nə baa ya buwi ékpa na bo bɔrɔ sə bise mò asen
lɔrε mò kanɔ-rɔ. Na mò ya tɔwε kεbɔye kɔ a bo
nya kra mò.

¹⁶ Amosé-ɔ nə baa sun̄ bamɔ fəŋfəŋ agyasəpɔ kɔ
na Owure Herɔd ayererɔpɔ kɔ bo kyɔŋwε Yeesuu
ase, nə baa ba bo tɔwε kɔnε kɔnε gywii mò feyε,
“Okaapopo, ane nyi feyε kasen̄tij wuye e gyε fo, nə
fo maa pənna ɔkɔ. Na kufu moŋ de fo feyε asesə
tɔwε fo asen̄. Fo moŋ nyi feyε səsε mə gyε səsε dabε
bεεs ɔ gyε səsε kagyingyii. Fo feraa fo e kaapo atɔ
kasen̄tij nə Wuribware e kpa feyε səsε dimaadi
kemaa waa-ɔ nee.

¹⁷ Amosé-ɔ ane i bise fo feyε, Roma awuye a
kɔ kεnnaa gyi ane sə kɔrε ane manj-ɔ se-ɔ, ane ya
ka leŋpoo sa bamɔ owure dabε nə ba tę̄ mò ε
Kayesaa-ɔ, a kye ane Wuribware mbraa-ɔ bεεs a
maa kye? Tɔwε na ane nu.”

¹⁸ Amaa Yeesuu a kyo pini bamɔ mfεerε bɔyε-ɔ.
Nə ɔɔ beŋŋaa bamɔ feyε, “Mɔnε nnə ŋnyɔ ŋnyɔ
awuye mo. Ntεtɔ nee nə mɔnε e kyo mo-rɔ mɔnε
e kεe-ɔ nee?

¹⁹⁻²⁰ Mɔn' taa atanne fufuri kigyi nə kaa fo siidii
kudu-o, nə mɔnε de mɔnε e ka leŋpoo-o baa mo a ŋ

kee.” Bamo a taa baa-o, ne oo bise bamo feyε, “Nsε fotoo na kεnyareε e dəno atanne mo se-o nee?”

21 Ne baa bεñjaa feyε, “Owure Kayesaa lee nee.”

Ne Yeesuu yε, “To, amo feraa, mon' ka keto ne ke gye Kayesaa lee-o sa Kayesaa, na mon' ka kεmo ne ke gye Wuribwareε lee-o sa Wuribwareε.”

22 Ne aneη ne Yeesuu a bεñjaa-o a kεpεn bamo eyεe. Amose-o ne baa yωwε mo bo yii.

*Kikyijji lee lowi-ro sεnbise
(Maak 12.18-27; Lukas 20.27-40)*

23 Kake amo dεe ne Sadukii awuye ko a ba Yeesuu ase aneη dεe na bo bo bise mo aseη. Amo Sadukii awuye mo gye Yudaa awuye ko ne ba kωorε ba gyi feyε sεsε ya wu, mo kayωorε na mo kra pεee a wu, ne aneη se-o maa taareε a o kyiijji lee lowi-ro pεee-o nee.

24 To, ne baa bise Yeesuu feyε, “Okaapopo, ane odedaapo Mosis ya kyoree mbraa mo waa abwareseη wore-o-ro sa ane feyε, oko ya wu yωwε mo ka na bo moj kωre agyi, sεsε-o mo tire taa kpenlekyee-o waareε na bo nya kωre kayaagyi. Na bo taa kamo feyε mo daa ne oo wu-o mo gyi nee.

25 To, onyare ko agyi nyansε asunoo e dεe bo bo ane-ro mfeeε. Ne bamo-ro obresε-o a waareε okyeeε, ne onyare-o a bo wu na mo ka moj kωre agyi. Ne oo yωwε mo ka sa mo tire ne o gya mo se-o na o waareε mo.

26 Ne mo tire amo a taa kpenlekyee-o waareε. Aneη dεe ne mo aa mo moj kωre, ne onyare-o a bo wu. Onyare amo mo tire ne o gya mo se-o aneη dεe. Bamo pεee a waareε bamo daa a kpenlekyee amo

gyanje se, ne baa wu yowe mò na mò aa bamò oko mon kowe gyi konkò gbaa.

²⁷ A bo-ro ne okyee-o mo a boo wu gya bamò se.

²⁸ Ne mbeyomò, boo ye okemaa i kyiinji a o lee lowi-ro. Kake nsi amo, bamò-ro nse e gyee okyee-o mò kuri? Boo lee feye bamò asunoo-o pees mo a waaree mò bo gyanje se.”

²⁹ Mfetn ne Yeesuu a bejnaa bamò feye, “Mone a fo kpa, a lee feye mone mon nyi abwaresen wore-o-ro asen, ne mone mon nyi anen ne Wuribware keyaalen-o du-o, anen dees ne mone maa nu kemò kaase.

³⁰ A lee feye asese ya kyiinji lee lowi-ro, bamò kakyena-ro du nee feye Wuribware a mbao ne bo bo soso-o lee-o. Amose-o awaareye mon lee a bo-ro.

³¹ To, mone feraa mone ye alowipo-o maa lee kyiinji a bo lee lowi-ro. Amaa mo i bise mone feye mone mon kare keto ne Wuribware a kaapo mone, ne baa kyoree waa abwaresen wore-o-ro-oo? Mfetn-o o ye,

³² ‘Mo e gyee Wuribware, nyanje ne fo nana-ana Abraham na Isak na Yakubu i sun-o.^{*} Amo e gyee feye ane adedaapo amo ne baa wu-o a saj ba sun Wuribware-o se-o, a kaapo nee feye bamò a wu gbaa ooo, bamò ekra saj i te.’

³³ Lamann ne ba nu Yeesuu ase mfetn-o a nu mò kekaapo amo-o, ne aa kpen bamò eyee.

Mbraa-o peee-ro mmò ne n tiri-o

(Maak 12.28-34)

³⁴ Ne Farisii awuye ne bo bo mfetn-o a nu anen ne Yeesuu a sa ne Sadukii awuye-o a waa dinj-o.

* ^{22:32} Kelee Igyipiti 3.6.

Né baa gyanjé a bo kpa aseñ kó na bo ya bise mó lóre mó kanɔ-rɔ.

³⁵ Amosé-o né bamó-rɔ ḥkó né o gyé Wuribware mbraa ḥkaapopo-o a bo bise mó feyε,

³⁶ “Ḥkaapopo, mbraa-o pεee-rɔ mmó e gyé né n tiri-o née? Tɔwé na ané nu.”

³⁷ Né Yeesuu a bɛŋjaa mó feyε, “Mmó né n tiri-o e gyé feyε,

‘Lee fo kame-ro ba fo kakpono na fo mfεere pεee bo kpa fo nyanjé Wuribware aseñ.’*

³⁸ Mmó-o e gyé mbraa né n kyɔ mbraa-o pεee-o.

³⁹ Mbriaa né n tiri, né n gya sε nyɔsepø, né n ya lee ngyeñkpeesø-o e gyé feyε,

‘Kpa fo bεekó aseñ feyε aneñ né fo e kpa fo eyee-o.’*

⁴⁰ Wuribware a mbraa né Mosis a kyɔrεe bo bεya-o pεee na Wuribware akyaamεe a kεkaapo-o pεee yεre aneñ a mbraa ḥnyo amo sε née.”

*Okó né Wuribware i suŋ a o bo kyoŋwε-o aseñ
(Maak 12.35-37; Lukas 20.41-44)*

⁴¹ Farisii awuye-o a saŋ bo yεre ba nu Yeesuu ase-o, né oo bise bamó seŋbise kó bo teere mó né baa bise mó-o.

⁴² Né o ye, “Emené né mone e fa Kristoo né Wuribware ye o suŋ a o bo kyoŋwε ane-o aseñ? Nsε kεnana-rɔ né o lεe?”

Né baa lee kanɔ feyε, “O lεe Owure Deefid a kεnana-o-rɔ née.”

* ^{22:37} Mbriaa kεbεesa 6.5.

* ^{22:39} Kɔləŋjɔ mbriaa 19.18.

43 Ne oo tawee gywii bamoo feyε, “Ne emene se ne Wuribware a kufwiijé timaa-o mo a sa ne Deefid fənʃən gbaa a tee mo mo nyanya? Bo lee feyε Deefid a kyoree waa abwareseen wore-o-ro feyε,

⁴⁴ ‘Wuribware a tɔwɛ gywii mo nyanjpe nee ε,
Kyɛna mo kigyise si mfɛɛ
na n sa a fo adon pɛɛɛ mo ba fo kaase.’*

⁴⁵ To, Deefid a kyoree aseñ amo ne Wuribware a tɔwɛ gywii ɔkɔ ne o te mò ase-ɔ, Kristoo ne ɔɔ tɔwɛ gywii. Amo a gye aneñ-ɔ se-ɔ, ne Deefid fɔñfɔñ gbaa a t̄ē Kristoo feyɛ mò nyanye, bamɔ ya kowe Kristoo ne ɔɔ waa sese dimaadi, emene ne ɔ waa a ɔ l̄ē Deefid a kenana-ɔ-rɔ, na Deefid a kyɔ t̄ē Kristoo feyɛ mò nyanye?"

46 Bamō የዕስ እና ተወቃቄ ስለ Yeesuu ክልል ነው እና ተወቃቄ ስለ
kemaa. Amose-ው ምርመራ አለበት እና የዕስ እና ተወቃቄ ስለ
bamō የዕስ እና ተወቃቄ ስለ Yeesuu ክልል ነው እና ተወቃቄ ስለ

23

Yeesuu yε økemaa sa Wuribware mbraa
akaapopo-o na Farisii awuye-o si
(Maak 12.38-40; Lukas 20.45-47)

¹ Né Yeesuu a sa seŋsa gywii lamaŋ nē ba nu mō ase-ɔ na mō agyasepo-ɔ.

² Ne o yε, "Wuribware mbraa akaapopo-ɔ na Farisii awuye-o e gye nε bo de kpa feyε bo kaapo mone Wuribware mbraa nε anε ɔdedaapo Mosis a kyoreε bo beya sa ane-ɔ.

³ Amose-ɔ mon' bu' bamo, na mon' gya ketɔ kemaa ne ba kaapo mone feyε mon' waa-ɔ se.

* 22:44 Kilin 110.1.

Amaa feraa mone ma kañ gya bamo aseñ waase se, a lee feyε kεtø ne ba tøwø ba gywii mone-ɔ, bamø føñføñ moñ gya se.

⁴ Ne bo de bamø føñføñ ananatø ba tii Mosis ambraa-ɔ se, na bo nya sa a mmø kegyase waa leñ sa mone. Amaa bamø føñføñ feraa maa kya mone-ɔ na moñ' gya mmø se. A du nee feyε økø a taa tøsørø dwiidwiise bo sørø fo, ne mø-ɔ maa sørø a ø kya fo-ɔ-ɔ.

⁵ Ba waa kεtø kεmaa akatø se nee a asesø nya ñu. N taa feyε aneñ ne ane de ndakaagyii ane da ane nsækpeenø na asareee-ɔ-ɔ. Wuribware mbraa akaapopo-ɔ na Farisii awuye-o feraa e waa amo adabe. M bee taa feyε aneñ ne ane bee ane de awaagya ane i buñ anu si ane e kore kebwarekore-ɔ, ne ane i ñure ife apøø ane kya kya amo nnø nna-ɔ se. Wuribware mbraa akaapopo-ɔ na Farisii awuye-o feraa e waa amo asoswee. ⁶ Ne økø ya nyiñji bamø feyε bo ya gyi ateese, amo ba kpa gyikpa-ɔ a ngya dabe-ɔ se nee a bo kyena. Ne ba kpa kebwarekore akyanj-nø ngya dabe-ɔ se kekyena.

⁷ Ne bamø a naa lamanj-nø-ɔ mo, ne ba kpa feyε asesø gyøñjø ka bamø kanø tee bamø ε Akaapopo.

⁸ Amaa mone feraa, a moñ bware feyε bo tee mone økø ε Ìkaapopo, a lee feyε mone pεee gyε kókowebεε kóñkø nee, ne mo wøre kpeñ e gyε mone økaapopo.

⁹ Aneñ dεe nε mone ma kañ tee økø sweere mo se feyε mone se, a lee feyε se kóñkø wøre kpeñ ne mone de. Mø e gyε Wuribware.

¹⁰ Aneñ dεe nε mone økεmaa ma sa a økø tee

¹¹ Mone-^o obres waa asu^u bo su^u mone ne
mone a sañ-^o.

12 Bo lee feyε əkemaa nε o bu mò eyee kedabe-ɔ, mò nε Wuribware e baa kaase. Nε əkemaa mò nε o baa mò eyee kaase-ɔ, Wuribware e sa mò kedabe.”

¹³ Né Yeesuu a kya sē tōwē feyε, “Mone ne mone gye Wuribware mbraa akaapopo na Farisi awuye-o, mone i ḥu asen ḥke ḥko fεε. Nnɔ ḥnyɔ ḥnyɔ awuye mɔ. Bamɔ ne ba kpa a bɔ tii Wuribware se a kuwure-o si-o ne mone i tii bamɔ kpa. Né mone fəñfɔñ mɔ maa kpa a mon' tii kuwure-o si. [

14 Mone ne mone gye Wuribware mbra akaapopo na Farisii awuye-o mo, η ye εεε, mone i ηu aseñ ηke ηko feε. Nnɔ ηnyɔ ηnyɔ awuye e gye mone. Mone e gye ne mone i puni akpenleyee mone e kωrε bamø eløŋ, na mone e kore kebwarekore anen-aaa, na asεε nya ηu saj amo feyε mone tεe mone gya Wuribware se neenee. Mfaanee se-ɔ, Wuribware i gyiiri mone kesebo bweetɔ.]

15 Mone nē mone gye Wuribware mbraa akaapopo na Farisii awuye-o mə, ŋ yε εεε, mone i ŋu aseŋ ŋke ŋko fεe. Nnɔ ŋnyɔ ŋnyɔ awuye e gye mone. Bo lee feyε mone e nare kefə kefə a mon' ya fo emaj se, na mon' bee kyena koree-rə teŋ əpoo-rə yə kefə kefə ya fo esweere ko gbaa se, na mon' nya ɔkɔ nē ɔ kɔrε mone kekaapo a o gyi-o. Na ŋkee mò ya kii mone ɔgyasepo-ɔ, na mon' sa a ɔ waa ebɔye kyon mone fɔnfɔŋ gbaa.

¹⁶ Νύε εεε, mone e ba a mon' bo ηu aseη fεε. Mone

ne mone e tee mone eyee feye atenapo nyii-ro akrapo mo-o, mone fonyon gbaa moj kee. Anej dee ne mone kekaapo moj gye kaseentij. Mone e kaapo feye oko ya waa etaaj towé bo beya feye o waa kotoko, ne moj ya koj bee ba Wuribware sunkpa bo waa etaaj, o de kpa feye o lajnje moj kan. Ne mone bee mone e kaapo nee feye, moj ya ba atanne pipee ne baa bo waa Wuribware sunkpa-o dan-o bo waa etaaj, amo feraa o moj de kpa feye o lajnje moj kan.

17 Abaa! Mone mfeyere ke-moj-de awuye-o mo, mone moj kee nee ee? Wuribware sunkpa bee atanne pipee ne baa bo waa sunkpa amo dan-o, kemoi tiri? N gye sunkpa-o ya sa ne atanne pipee-o a kii atimaa aaa?

18 Ketoo ne ki tii amo se-o e gye feye mone ye, oko ya ba lonyokpa ne o bo sunkpa-o mfey-o bo waa etaaj, o taare a o lajnje moj kan. Amaa moj ya ba kaboo ne baa taa bo donyo lonyokpa-o se-o bo waa etaaj, amo feraa mone e towé nee feye o moj de kpa feye o lajnje moj kan.

19 Mone moj kee nee bee? Lonyokpa-o na kaboo ne ka doej moj se-o, amo-ro kemoi i tiri? N gye lonyokpa-o ya sa ne kaboo-o a kii katimaa aaa?

20 Amose se-o ij ye oko ne o ba lonyokpa-o a o bo waa etaaj-o a ba lonyokpa-o na kaboo ne baa bo lonyo Wuribware mfey-o apepeyo bo waa etaaj nee.

21 Ne oko ne o ba Wuribware sunkpa-o a bo waa etaaj-o e ba sunkpa-o na Wuribware fonyon a o bo waa etaaj nee, a lee feye Wuribware te sunkpa-o mfey.

22 Ne oko ne o ba Wuribware se a o bo waa etaaj-o e ba Wuribware kuwuregya-o a o bo waa etaaj nee,

ne a kaapo feyε o bεε ba Wuribware ne o te kεmo se-o a o bo waa etan nεe.

23 Mone ne mone gyε Wuribware mbraa akaapopo na Farisii awuye-o mo, m bεε mo e tωε mo i gywii mone feyε mone i ηu aseñ ooo. Nnø ηnyø ηnyø awuye e gyε mone. Bo lee feyε mone gya Wuribware mbraa ne η yε mon' taa mone adøteese kemaa ntujkare kudu kemaa-rø katuŋ koŋko na mon' bo ləŋŋø Wuribware saj kemaa-o se. Ne mone de haree koraa na akare na aleefø ako gbaa mone e sa Wuribware. Amaa mone moŋ gya mbraa ne n tiri n kyø mbraa amo-o se. Ketø ne mo e kaapo-o e gyε feyε mone maa waa itimaa, mone maa waa kεdamenajse, ne mone moŋ de kasenjtiŋ. Aneñ a ato mo e gyε ne a bware feyε mon' waa, na mone ma yøwε adøteese a ntujkare kudu kemaa-rø katuŋ koŋko-o ketaa sa Wuribware.

24 Mone moŋ kee nee bεε? A lee feyε ketø ne mone e waa-o du nee feyε øko a ηu kyøseñ a lee da mò kotøwa na nkyu si, ne oo lee mò bo twεe, ne oo mee nyøma dabe ne o da kotøwa na nkyu-o kaase na o moŋ ηu-o.

25 Mone Wuribware mbraa akaapopo na Farisii awuye mo, mo i gyi mone kasenjtiŋ feyε nnø ηnyø ηnyø awuye e gyε mone. Mone du nee feyε sese a fwεe mò atorenkyu na mò egypte mmeε, na o maa fwεe amo mme-ro-o. Mone e ləŋŋø mone ηyowøre, amaa apoo na gyikøre na gyimøre ya borø mone ηkpønø-rø.

26 Mone Farisii awuye mo, mone moŋ nyi feyε mone ya lee ebøye lee mone ηkpønø-rø, amo mone ηyowøre moŋ lee n de iyisi aaa?

27 Mone Wuribware mbraa akaapopo na Farisii awuye mə, m bęe mo e təwe feyε mone gyę nnə ḥnyo ḥnyo awuye née. Mone du née feyε kegyeranta-ɔ. Kemo soso nə ba ba siimeetii bō laa, nə kaa waa daŋ. Amaa sweere-ɔ kaasə kifuniŋ da ki i gyo.

28 Aneŋ dεe nə mone bware akatə se, amaa mone bō ayeba na borokənə.

29 Mone Wuribware mbraa akaapopo na Farisii awuye mə bō aseŋ dabə-rə. Nnə ḥnyo ḥnyo awuye e gyę mone. Bō leę feyε mone e deerę Wuribware akyamεe na asesε timaa ko nə baa dεe kyena-ɔ nə mone nana-ana a məbamō-ɔ agyeranta se, nə mone mə mone de siimeetii mone laa amo nεenεe.

30 Nə mone e təwe feyε, ‘Ane dεe ane te ane adədaapo a mbęe-ɔ se née, weetee ane moŋ sure na bō mə Wuribware a akyamεe amo.’

31 Amaa mone maa taare a mon' gyiiri ikii feyε bamō nə baa mə Wuribware a akyamεe-ɔ moŋ gyę mone fəŋfəŋ adədaapo née bεεε? Mone gyę bamō ananagyı kaseŋtiŋ née.

32 To, mone moŋ tεe waa mone awaagyi bəyε-ɔ lowε. N ye mon' kya se mə asesε feyε aneŋ nə mone adədaapo a waa-ɔ, bō fo saŋ nə mone e mə Wuribware akyamεe-ɔ pεεε-ɔ na mon' ḥnu.

33 Mone awə mə, mone e fa feyε mone e taare a mon' kwaye aworefəɔ deekpa nə Wuribware a kure bō bəyə na ɔ bō gyiiri e bəyε awaapo kəsebə-ɔ-rə aaa? Mone maa taare.

34 Amose-ɔ, mo e təwe mo i gywii mone feyε mo i suŋ akyamεe na anyiasenpo na akaapopo a m bō kyoŋwε mone ase. Bamō boko nə mone e mə,

bokø mø nø møne e da a mon' bo mera ayii kpare-abee-rø se. Bamø bokø mø møne bee møne e da bamø akyokywee møne kebwarekore akyan-nø, na mon'gya bokø mø lee mañ-nø yaa mañ ko se.

³⁵ Køtø nø ke bo-rø-o e gyø feyø Wuribware e ba bamø ne baa møø aseø timaa kemaa sweere mø se a kesebøgyiiri ne ø kaa a ø bo gyiiri bamø-o bo gyiiri møne kesebo. Kasenjetiñ si, lee sañ ne baa møø seø timaa Abel-o* bo fo sañ ne møne a møø Barakiya mò gyi Sakariya-o* Wuribware sunkpa kanø na lønøøkpa mbøntø-rø-o pøee kesebøgyiiri døñ møne se.

³⁶ Mo i gyi møne kasejetiñ feyø Wuribware i kperi bamø ilowi mø pøee se na o gyiiri ndøø a seø-o pøee kesebo.”

*Aneñ ne Yeesuu e kpa Yerøsaløm awuye aseñ-o
(Lukas 13.31-35)*

³⁷ Ne Yeesuu a kya se tøwø feyø, “Møne Yerøsaløm awuye, sañ kemaa ne Wuribware a sun mò akyaamee-o øko møne ase-o, møne a daye mò abu møø. Sañ kemaa ne mo a kpa feyø ñ kpøwø møne bo gyanøe, na ñ kuñ møne feyø aneñ ne kyaase i buñ mò agyi si-o, møne mø møne a kine.

³⁸ To, Wuribware e kpa a ø yøwø møne aseñ sa møne, na møne mañ mø kii ketaakpanj.

³⁹ Mo i gyi møne kasejetiñ feyø møne maa lee ñu mo mfaanee, amo sañ a fo feyø m ba, ne møne e tøwø feyø,

‘Wuribware yure mò ne ø ba mò kenyare-rø-o.’* ”

* ^{23:35} Kølekaase 4.1-12.

* ^{23:35} 2 Nkøwøkyase 24.20-22.

* ^{23:39} Kiliñ 118.26.

24

Aneŋ ne Yeesuu a tɔwɛ Wuribware suŋkpa kib-wee aseŋ-ɔ

(Maak 13.1-2; Lukas 21.5-6)

¹ Yeesuu a kaapo lamaŋ abwareseŋ Wuribware suŋkpa-ɔ lɔwɛ-ɔ, ne ɔɔ leę mfenj. Mò a leę mfenj ɔ yɔ-ɔ, ne mò agyasepo-ɔ a ba mò ase feyε bɔ kaapo mò aneŋ ne suŋkpa a akyan-ɔ bɔ daŋ-ɔ.

² Ne ɔ yε, “Yooo. Mɔnε a ɲu aneŋ ne akyan amo du-o ooo? Saŋ kɔ ɛ ba a ɔ bɔ ba na afɔrε amo ne baa bɔ pwεε akyan amo-ɔ kokoŋkɔ gbaa maa sii mfenj ne ke yere mbeyɔmɔ-ɔ. Ba gyεra amo pεε a bɔ bɔ da.”

Aseŋ ne a ba pwεε na kayɛ dεε gye kεε

(Maak 13.3-13; Lukas 21.7-19)

³ Ketɔ a waa kafwεeŋ-ɔ, ne Yeesuu a yɔ o te Mfɔ-Ayii kεbeε-ɔ se. Ne mò agyasepo-ɔ a ba mò ase bamɔ wɔrε, na ɔko moŋ bɔ-rɔ, ne baa bise mò feyε, “Tɔwɛ gywii ane. Saŋ mo ne aseŋ mo pεε ne fo a tɔwɛ bɔ leę Wuribware suŋkpa amo se-ɔ e ba? Ne fo ya yɔ Wuribware ase, ntetɔ atɔ e gye ne a waa na ane dεε ɲu feyε fo kikiŋji ba kayɛ mo-rɔ a tɔ-rɔ na kayɛ gye kεε?”

⁴ Ne Yeesuu a lee kanɔ feyε, “Mɔn' sa se na ɔko ma pεnna mɔnε.

⁵ Bɔ leę feyε asεsε bwεetɔ e ba na bɔ bɔ pεnna mɔnε ε, ‘Mo e gye Kristoo ne Wuribware a suŋ bɔ kyoŋwe-ɔ.’ Na bɔ de mo kεnyare ba tɔwɛ aseŋ na bɔ pεnna asεsε bwεetɔ.

⁶ Saŋ amo mɔnε ya nu ɛkɔ na anaa se meraa mɔnε bεεs kefɔ ooo, mɔnε ma sa a amo aseŋ tiri mɔnε, a leę feyε a waa kanɔ ɲkemaa a ba aneŋ

pwεε. Amaa n gye amo-ɔ e gye ne a kaapo feyε kaye e ba a ka gyε kεε neε.

⁷ Mo e tωε mo i gywii mone feyε emanj e kω abεε, na sweere kω se asεse kω sweere kω mo se asεse. Na akon ba, na sweere lee o lenkpanj esweere bweetɔ se.

⁸ Amo-ɔ pεε du neε feyε ɔkyεe a duŋwi pwεε ne o dεε bω kωwε.

⁹ Saŋ amo-ɔ ba kperi anej ne mone gye mo agyasepo-ɔ se na bω kra mone, na bω sa a bokω waa mone borokraa mω. Kaye-rɔ asεse pεε i kperi mo se na bω kisi mone.

¹⁰ Saŋ amo-ɔ asεse bweetɔ bεε ba kinji kamεε, na bω ma lee gya mo ɛkpa-ɔ se. Na bω gyi abεε kidiburo, na bω kisi abεε.

¹¹ Na ayebaro bweetɔ ba na bω pεnna bokω tωε feyε bω gye Wuribware akyamεε.

¹² Anej a atɔ-ɔ e gye ne a sa a ebɔyε saŋje-rɔ borɔ kaye, na bω lee anej se-ɔ asεse bweetɔ bweetɔ yowε bamω bεekω-ana asej kεkpα.

¹³ Amaa mo e morowε ɔkemaa ne o taare a o nyite, na o yere keŋken bω fo asej amo kεε-ɔ.

¹⁴ Amaa pwεε na kaye dεε gye kεε, asεse pεε i nu asej timaa bω lee Wuribware se a kuwure-o si. Abwaresen kɔtωε mo e kaapo bamω feyε kaye e kpa a ka fo kamω kεε.”

*Anej ne Yeesuu yε Yerosalεm maŋ i kpuri-o
(Maak 13.14-23; Lukas 21.20-24)*

¹⁵ Ne Yeesuu a kya se tωε feyε, “Atɔ mo ne mo a deŋ tωε gywii mone-ɔ pεε se-ɔ, mon' nu mo ase neεneε. Wuribware kyaamεε Daniyel a kyoreε waa abwaresen wɔre-ɔ-rɔ feyε, ‘Saŋ kω e ba a o bω ba ne mone adonj e ba iyisi atɔ kω a bω bω

yera Wuribware suŋkpa-rɔ na bɔ bɔ sa a suŋkpa-ɔ nyera.' ”* (Fɔ nɛ fo ɛ karɛ amo-ɔ, fɔ a nu kaase aaaa?)

16 “Saŋ amo-ɔ bamɔ nɛ bɔ bɔ Yudeya sweere se-ɔ, a tiri feyɛ bɔ sere yɔ abee-rɔ.

17 Na bamɔ nɛ bɔ bɔ kawu-o ma kpone bamɔ eyee kiŋji yɔ lɔŋ-nɔ feyɛ ba ya taa kɔtɔkɔ.

18 Na bamɔ ne bɔ bɔ ndɔɔ-rɔ-ɔ ma kiŋji ba pɛ feyɛ ba ba a bɔ bɔ taa bamɔ awaagya.

19 Nke nsi amo adanpokyee na atrapo i ɳu aseŋ nee fɛɛ.

20 Mon' kore Wuribware feyɛ saŋ ya fo feyɛ mon' sere, amo a maa waa kukyure kake, bɛɛɛ saŋ ne kpa kutu bo leŋ-ɔ.

21 Bo lee feyɛ saŋ amo a aseŋ-ɔ e waa leŋ bweetɔ a kyon aseŋ kɛmaa nɛ aa kyo waa lee haree saŋ ne Wuribware a tweɛɛ kaye-ɔ bɔ fo ndɔɔ-ɔ. Aseŋ kɔ mɔ maa lee ba na a du feyɛ amo daa.

22 Amaa Wuribware a teŋ nke ne weetee aseŋ amo e waa-ɔ se. ɔ dɛɛ ɔ mon teŋ-ɔ se fɛraa nee, weetee ɔko maa saŋ kaye mɔ-rɔ. Bo lee bamɔ ne Wuribware a lee sa mɔ eyee-ɔ se ne oo teŋ nke-o si.

23 Saŋ amo ɔko ya tɔwɛ gywii monɛ feyɛ, ‘Kee Kristoo ne Wuribware a sun-o e yere mfɛe-ɔ,’ bɛɛɛ ‘Mò e yere nnoŋ-ɔ,’ monɛ ma kɔrɛ mò gyi.

24 Bo lee feyɛ bɔkɔ e ba a bɔ bo pɛnna monɛ feyɛ bamɔ e gye Kristoo-o, na bɔkɔ mɔ pɛnna feyɛ bamɔ e gye Wuribware a akyaamɛɛ-ɔ bɔkɔ. Ba ba a bɔ bɔ waa akpeŋeyeetɔ dabe dabe bɔ kaapo feyɛ bamɔ ɛlɛŋ-ɔ a lee Wuribware ase-ɔ, na bɔ

* **24:15** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

nya pənna bamə nə Wuribware a lee sa mə eyee-ɔ gbaa. Bamə e taare feraa de.

25 To, mo a təwə kətə kəmaa gywii mənə pwəe a sanj amo dəe fo. Nee mənə a nu ε?

26 Aməse se-ɔ, əko ya təwə gywii mənə feyε, ‘Kee, Kristoo bə kimukee-ro nnɔŋ,’ mənə ma kanj yo mfəŋ ya deere. Beεε əko ya təwə feyε, ‘O kwəerɔ kekyan mə-rə mfəŋ,’ mənə ma kanj kəorə mə gyi.

27 Mo e təwə a n gywii mənə feyε, anən ne elεelεe i gyi awore-rə ləe kyəwə ləekpa ya bə fo kyəwə twεεkpa-ɔ, anən dəe ne mo, dimaadi mə gyi-o, e ba na əkəmaa ɳu mo.

28 N yε, mfəŋ ne fo ya ɳu apateyε i fuwi ba muruwi-ro, a kaapo feyε kifuniŋ da mfəŋ.”

*Yeesuu, dimaadi mə gyi-o, a keba nyəsepo-ɔ
(Maak 13.24-31; Lukas 21.25-33)*

29 Nē Yeesuu a kya sə təwə feyε, “Nke amo-rə sanj ne aseŋ dabə amo a kyonj-ɔ,

‘Kyəwə ya ləe, kətə e gyase,
na oferi mə ma ləe lanjŋe-rə.’

‘Na akyee-ɛ-kpa-agyi kyuwi
ləe daye bwhee-ro pupuri,
na kətə kəmaa ne kə bə awore-rə-ɔ pεεε
ma ləe waa kyεεkyεε.*’

30 Sanj-ɔ ba ɳu soso afutə kə ne a kaapo feyε mo, dimaadi mə gyi-o, e kpa a m ba sweere se. Na kaye-rə aseŋ pεεε yonj, na bə su kenken. Nkee ba ɳu mo a ləe soso m bə awore-rə mo e ba keyaaleŋ-nə na kelaŋjerɔ dabe-rə.

* **24:29** Isaya 13.10; 34.4.

31 Na kabere dabe su kenkej soso, na n suj mo mbao lee soso ba sweere mo se mfqe, na bo yo kebare kemaa ya kpawé aseše ne Wuribware a lee sa mò eyee-o péesee lee sweere kemaa se bo gyanje toŋ ko.”

32 Ne Yeesuu a kya se tawé feye, “Mon' sa a figi kiyii kaapo moné kanyiasen. Moné nyi feye kemó ya ba ke e kpa a ke pawé, amo kekyaaare e kpa a ke fo.

33 To, anej dees ne moné ya ḥu feye asej mo péesee e waa, amo mon' pini feye saj e kpa a o fo feye m bee kiŋji ba.

34 Mo i gyi moné kaseñtiñ feye ndoo a kaye mo-rø a aseše-o bokø i ḥu saj ne ato mo e ba-o.

35 Soso na sweere péesee asej e kyon, amaa mo asej feraa maa kyon daa.”

*Okø mon nyi kake nsi ne Yeesuu i kiŋji a o ba-o
(Maak 13.32-37; Lukas 17.26-27)*

36 Ne Yeesuu a kya se kaapo mò kikiŋji ba-o asej. Ne o ye, “Amaa okø mon nyi kake nsi ne mo i kiŋji a m ba-o. Wuribware mbao-o, bëeëe mo, dimaadi mò gyi-o, gbaa mon nyi kake suyo-o. Amo ane se Wuribware wore kpeŋ i nyi.

37 Anej ne aa dees waa ane odedaapo Nowaa mbeé se-o, anej dees ne mo, dimaadi mò gyi-o, kikiŋji ba-o e waa.

38-39 Nowaa mbeé amo se-o, okemaa maa se o gyi ateese na o nuu nta, na anyare na akyee e waaree anej-aaa, na bo mon nyi feye asej e to bamø ya bo fo kake ne Nowaa a lwee mò koree dabé dabe-o-rø-o, ne kufwiiri a bo tweé mo bamø

pεεε. Anεη dεε nε mο, dimaadi mὸ gyi-o, i fu-ro a m ba.

40 Kake nsi nε mο i kiñji a m ba-ɔ, mο e ba a m bο tο anyare anyɔ na ba dɔɔ kɔdɔɔ-rɔ. Na n lee ɔkɔŋkɔ yaa mο ase yɔwε ɔkɔŋkɔ mɔ bο sii.

41 Na akyee anyɔ kɔ mɔ bο tοj kɔŋkɔ ba kwεε abwaye, na m bο lee ɔkɔŋkɔ yɔwε mὸ bεεkɔ-ɔ bο sii.

42 Amose se-ɔ mɔnε ɔkemaa sa mὸ eyee se. Mon' waa sira, a lεe feyε mɔnε moŋ nyi saj nε mɔnε nyaŋpe e ba-ɔ.

43 Mon' nyiñji si feyε lɔŋ wuye dεε o nyi saj nε oyu de ɔ ba-ɔ nee, weetee ɔ maa di idi na ɔ yɔwε mὸ lɔŋ-ɔ sa oyu-o na ɔ bο lweero ya ywii mὸ.

44 Amose se-ɔ mɔnε gbaa, mon' waa sira, a lεe feyε mο, dimaadi mὸ gyi-o, bο ba-ɔ, mο i fu-ro a m ba nee.”

Keyaafɔrε timaa na keyaafɔrε bɔye (Lukas 12.41-48)

45 Nε Yeesuu a kya se tɔwε gywii mὸ agyasepo-ɔ feyε, “Mο a fu-ro a m ba se-ɔ, mο e kaapo mɔnε keyaafɔrε nε mο ase o nyi asej, nε o bware-ο. Mon' sa a anε taa feyε nyaŋpe kɔ e kpa a o tu kpa, ne ɔɔ taa keyaafɔrε kɔ feyε ɔ bο deere mὸ lɔŋ na mὸ ayaafɔrε nε baa saj-ɔ se, na bο nya nya ateese gyi saj nε a bware feyε bο gyi-o.

46 Mὸ nyaŋpe ya kiñji ba pe bo to feyε keyaafɔrε amo e waa kεtɔ nε ɔɔ tɔwε gywii mὸ feyε ɔ waa-ɔ, anεj a keyaafɔrε-ɔ akatɔ i gyi.

47 Mο e tɔwε mο i gywii mɔnε feyε a waa kanɔ ɔkemaa mὸ nyaŋpe e taa mὸ kapotεε pεεε na ɔ bο sa mὸ keyaafɔrε amo a ɔ deere se sa mὸ.

48-49 Amaa n taa feyε mὸ e gye keyaafore bɔye, amo feraa o tɔwε nεe feyε mὸ nyanpε-ɔ a kyee na kikiŋji ba-ɔ sε-ɔ, o lεe kaase a o dayε mὸ kosobεε-ana ayaafore ne bɔ bɔ lɔŋ-ɔ-rɔ-ɔ, na o gyi ateeese ne o kpa-ɔ, na mὸ aa atabweepo kyεna nuu ntā ba bwεe.

50 Ntεtɔ ne mὸ nyanpε-ɔ e waa? Mὸ nyanpε-ɔ i kiŋji a o ba kake ne keyaafore-ɔ maa dεere mὸ kpa-ɔ na saŋ ne o moŋ nyi-o.

51 Na mὸ nyanpε bɔ da mὸ bwεetɔ gyiiri mὸ kešebo, na o gya mὸ yaa mfεŋ ne nnɔ ŋnyɔ ŋnyɔ awuye i ɲu aseŋ-ɔ. Mfεŋ-ɔ o su bwεetɔ, na o duŋwi mὸ kano.”

25

Mbregyii kudu kitee

1 Ne Yeesuu a bεe tɔwε kitee ko ne ke e kaapo anεŋ ne Wuribware se a kuwure-o du saŋ ne o bεe o kiŋji a o ba-ɔ. O yε, “N gye ɔnyare ko ya dεe kyεna aaa? Ne o kpa a o waaree ɔkyεe. Ne baa waa kokofo-rɔ ateeese siraan bɔ gyi. Ne ɔkofɔ mὸ kuri a kyee ateeese-o kεbɔ gyi. Amɔ kibugyii a da na o moŋ tεe ba. Ne mbregyii kudu ko mɔ bɔ-rɔ. Ne bɔ te kawu bɔ gywii mὸ kεba.

2-4 Bamɔ-rɔ anuu ko moŋ bɔ mfεe re, a lee feyε bɔ de ifetiri, ne bɔ moŋ sɔɔ mfɔ bɔ tii mmɔ ne m bɔ ifetiri-o-ro si baa. Bamɔ anuu ne baa saŋ-ɔ mɔ gyε anyiasenpo, a lee feyε baa kyɔ taa mfɔ bɔ tii mmɔ ne m bɔ bamɔ ifetiri-o-ro si baa.

5 ɔkofɔ mὸ kuri a kyee na kεba-ɔ sε-ɔ, mbregyii-o pεee moŋ taare kra idi. Ne baa di idi.

6 Yenseṇa a fɔ-ɔ, ne ɔkɔ a faa-rɔ tɔwε feyε, ‘ɔkofɔ mὸ kuri e ba ooo. Mon' sa a anε ya gyanjaa mὸ.’

7 Né mbregyii-o pεεε a tεŋ-nə kyiŋji koso kyena.
Né baa yɔŋyɔŋ bamø ifetiri-o-ro.

8 Né mbregyii né bo moŋ bo mfεεrε-ɔ a tɔwε feyε,
'Oo! Oo! Anε ifetiri i duŋ ooo.' Né baa kɔrε
mbregyii anyiasenjpo-ɔ feyε bo sa bamø mfɔ-ɔ ŋko.

9 Né baa beŋjaa bamø feyε, 'Daabii. Anε ya sa
mone ŋko, mfɔ ne anε aa mone i ke-ro-o maa ke
anε aa mone kaye. Amose-ɔ mon' narε mfɔ ofepo
a lɔŋ-ɔ-rɔ ya sɔɔ mone lee.'

10 Mbregyii né bo moŋ bo mfεεrε-ɔ a yii a bo
ya sɔɔ mfɔ-ɔ, né ŋkee ɔkofɔ mò kuri-o a ba. Né
mbregyii anyiasenjpo-ɔ, bamø a kra sira-a-o si-o, a
ya gyanjaa ɔkofɔ mò kuri-o. Né bamø aa mò a lwee
lɔŋ-nə na bo ya gyi kɔkofɔ-rɔ a ateese-o. Bamø a
lweero-o, né baa tii pone-ɔ tweε-ɔ.

11 Kεtɔ bo waa kafwεe-ɔ, né mbregyii né bo moŋ
bo mfεεrε-ɔ a kinjji ba. Né baa bo yεrε kawu
pone-ɔ ase tεe feyε, 'Anε nyaŋpe, anε nyaŋpe, tayε
anε a anε lweero.'

12 Né ɔkofɔ mò kuri a beŋjaa bamø feyε, 'Daabii.
Mo i gyi mone kaseŋtiŋ feyε moŋ nyi mone.'

Amo e gyε saasebεε."

13 Né Yeesuu a baa amo bo gyε kεε feyε, "Mone
ɔkemaa sa mò eyε se, a lεe feyε mone moŋ nyi
kake bεεε saŋ né mo, dimaadi mò gyi-o, e ba-ɔ."

*Ayaafɔrε timaa anyɔ na keyaafɔrε wɔrɔgyapo ko
kitee*

(Lukas 19.11-27)

14 Né Yeesuu a bεε ba kitee ko bo kaapo kεtɔ né
ke e waa mò kεba bεε-ɔ. O yε, "N gyε atɔ wuye ko
ya dεε kyena aaa? Né o kpa a o tu kpa yε kεfɔ ya
kyena kafwεe. Né oo tεe mò ayaafɔrε bo gyanjje.

Né oo taa mó kapótee waa bamó késareé-ró na bo-deére sé gywii mó.

15 ወጪ እንደሚከተሉት በመሆኑ የሚከተሉት ደንብ አለበት፡፡

16 Mfəŋ nē keyaafōre gyenkpessē-ɔ a yə ya taa mō siidii ɳkpəŋ alafa anuu bō kyurowi-ro nya siidii ɳkpəŋ alafa anuu bō tii si.

¹⁷ Aneŋ dɛɛ nɛ keyaafɔrɛ nyɔsepo-ɔ a ya taa mɔ siidii ɳkpeŋ alafa anyɔ bɔ kyurowi-ro nya siidii ɳkpeŋ alafa anyɔ bɔ tii si.

¹⁸ Amaa keyaafore sasepo-o a taa mò siidii nkpen kelafa-o yaa kawu ya kwii bo, ne oo taa mò nyanpe a atan ne-o bo waa-ro pure.

¹⁹ Amo a kyee-o, ne ayaafore-ɔ bamo nyaŋpe-ɔ akiŋŋi ba pe. Ne oo t̄eɛ mò ayaafore-ɔ bo gyaŋŋe na ɔ nya ɳu mò aa bamo mbɔŋtɔ-rɔ atanne ne a bo-rɔ-ɔ na o kɔɔre lee bamo ase.

20 Keyaafore gyenkpese a ba mò akatɔ-rɔ, ne ɔɔ tɔwe gywii mò feyɛ, ‘Mo nyanpe, kɛe siidii ɲkpenj alafa anuu ne fo a taa bo sa mo-ɔ. Nkee bee kee siidii ɲkpenj alafa anuu ne mo a nya bo tii si-ɔ.’

21 Ne mò nyanya-^e yε, ‘Fø a waa atø. Keyaaføre timaa na kaseñtin wuye e gye fo. Mbeyømø mo a kooře fo gyi atanne ngingyii-ro ḥu fo kaseñtin. Amose-^e mo e taa mo atanne dabø na m bø sa fo a fo deere se. Lweero ba mfee na mo aa fo gyi akato.’

22 Né k̄eyaafré nyəsep̄o-ɔ a ba m̄ò nyānpe-ɔ akat̄ɔ-r̄ɔ, n̄e ɔɔ t̄ow̄e gywii m̄ò feȳe, ‘Mo nyānpe, kee

siidii ነկປېን alafa anyo ne fo a taa bo sa mo-o. ንkee bēe kēe siidii ነկປېን alafa anyo ne mo a nya bo tii si-o.’

23 Ne mō nyanjpe-o yε, ‘Fo gbaa, fo a waa ato feyε fo bēekō keyaafōre kō-o. Mo a kōore fo gyi atanne ngyingyii-ro እu fo kasēntiŋ-o si-o, mo e taa atanne dabē na n sa fo a fo deērē se. Lweero ba mfēe na mo aa fo gyi akato.’

24-25 Ne ንkee keyaafōre sasepo-o a bo tōwē feyε, ‘Mo nyanjpe, n sērē fo, ne እ nyi feyε fo aseñ bo lēj, ne fo e taa kētō ne kē moj gyē fo lee-o, ne fo e kōore adōteese ne fo moj dwii-o fo i kii fo lee-o, amo se-o ne mo a taa fo siidii ነկປېን kelafa-o yaa kawu. Ne mo a ya kwii bō taa bo waa-rō pure. Amosē-o mbeyōmo kēe fo atanne-o pεee. Fo lee nee, amosē-o kōore fo ato.’

26 Ne mō nyanjpe-o yε, ‘Keyaafōre bōyē na wōrōgyapo kaseṇtiŋ e gye fo. Fo yε fo nyi feyε mo e taa kētō ne kē moj gyē mo lee-o, ne mo e kōore adōteese ne moj dwii-o mo i kii mo lee.

27 Ne emēnē ya waa se ne fo moj taa mo atanney-o yaa bo beya banjke-rō, na mo a kinji ba-o na እ nya atanney bēe bo dənjə se?’

28 Ne oo bēe tōwē gywii bamō ne bo yerē mfēj-o feyε, ‘Mon’ kōore siidii ነկປېን kelafa ne e bo የonyare mo ase-o taa sa mō ne o de siidii kakpēnkeε-o.

29 Bo lee feyε ጽko ne o de kētō-o, ba taa bwēetō na bo bo tii mō se. Na mō lee nya waa kōkyo. Amaa ጽko ne o moj de-o feraa, ba kōore kafwēe ne o de-o a bo lee mō ase.

30 Na mon’ taa keyaafōre mo ne o maa lənjə seyε-o twēe mō bo kyonwē kawu kibugyii-ro. Mfēj ne ba su, ne ba duŋwi nnō-o.’ ”

Aneŋ ne Yeesuu i gyi kaye-rɔ asesɛ pɛɛɛ aseŋ-ɔ

31 Ne Yeesuu a kaapo mò agyasepo-ɔ atɔ bɔ gyɛ kɛɛ feyɛ, “Kake nsi ne mo, dimaadi mò gyi-o, e lee soso na m bɔ gyi kuwure-o, mo aa Wuribware a mbɔɔ-ɔ e ba na n kyɛna mo kuwuregya-ɔ se.

32 Na kaye-rɔ asesɛ pɛɛɛ gyarŋe mo akatɔ-rɔ. Mfɛŋ ne mo i ke bamɔ-rɔ ntuŋ ŋnyɔ, feyɛ aneŋ ne mbo ɔdeeresepon i lee esanne kɔkwɛɛ, ne o lee eteere mɔ kɔkwɛɛ-ɔ.

33 Bamɔ ne bɔ gyɛ asesɛ timaa-o du neɛ feyɛ esanne-ɔ. Bamɔ ne mo e sa a bɔ yere mo kigyi-saree se. Bamɔ ne baa saŋ-ɔ du neɛ feyɛ eteere-ɔ. Bamɔ mo ne mo e sa a bɔ yere mo kɛbenasaree se.

34 Na n kyɛna mo kuwure si. Na n tɔwɛ gywii bamɔ ne bɔ yere mo kigyiise si-o feyɛ, ‘Mon' sa a monɛ akatɔ gyi, a lee feyɛ n se Wuribware a yure monɛ. Amose-ɔ mon' bɔ gyi kuwure ne oo bɔ bɛya sa monɛ lee haree saŋ ne oo tweɛ kaye-ɔ.

35 Bɔ lee feyɛ saŋ ne akɔŋ a nya mo-ɔ, ne monɛ a sa mo ateeese, ne mo a gyi. Saŋ ne burufo a nya mo-ɔ, ne monɛ a sa mo nkyu, ne mo a nuu. Saŋ ne mo a kii ɔfɔ-ɔ, ne monɛ a kra mo neɛnɛɛ monɛ aye.

36 Saŋ ne monɛ a ɲu feyɛ m buŋ aprakɛɛ-ɔ, ne monɛ a sa mo atɔ, ne mo a buŋ. Saŋ ne monɛ a ɲu mo na mo e lɔ-ɔ, ne monɛ a kya mo-rɔ. Saŋ ne baa tii mo tiikpa-ɔ ne monɛ a bɔ laa mo.’

37 Na asesɛ timaa amo bise mo feyɛ, ‘Ane nyanye, nsan̄ mo ne akɔŋ a nya fo, ne ane a sa fo ateeese, ne fo a gyi? Tɔwɛ gywii ane. Beɛɛ nsan̄ mo ne burufo a nya fo, ne ane a sa fo nkyu, ne fo a nuu?

38 Nsan̄ mo ne ane a bee ɲu fo na fo gyɛ ɔfɔ, ne ane a kra fo neɛnɛɛ ane aye? Ne nsan̄ mo ne ane a

ηu fo, na fo buŋ aprakεε, nε anε a sa fo ato, nε fo a buŋ?

³⁹ Nsaŋ mo nε anε a ηu feyε fo e lɔ, bεεε baa tii fo tiikpa nε anε a bo laa fo kya fo-rɔ?

⁴⁰ Na m bεŋŋaa bamø feyε, ‘Mo i gyi mone kasεntiŋ feyε, saŋ kεmaa nε mone a waa mo kowεbεε-ana ngyingyii mo ɔko kεdamεnaŋsε-ɔ, mone a waa mo, Yeesuu, kεdamεnaŋsε nεe.’

⁴¹ Na n tɔwe gywii bamø nε bo yere mo kebena se-ɔ feyε, ‘Monε fεraa, mon’ leŋ mo ase. Wuribware a loŋ mone. Mon’ nare ya lwee dεekpa nε Wuribwarε a kure bo bεya ɔbɔnsam na mo kamεε-rɔ awuye-o-ro. Anεŋ a dεekpa-ɔ maa duŋ pεεε.

⁴² Bo leŋ feyε saŋ nε akɔŋ a nya mo-ɔ, mone moŋ sa mo ateese a n gyi. Saŋ nε burufo a nya mo-ɔ, mone moŋ sa mo nkyu a n nuu.

⁴³ Saŋ nε mo a kii ɔfɔ-ɔ, mone moŋ kra mo nεεnεε. Saŋ nε mone a ηu feyε m buŋ aprakεε-ɔ, mone bεε mone moŋ sa mo ato buŋsε. Saŋ nε mone a ηu feyε mo e lɔ, nε n da tiikpa-ɔ-rɔ-ɔ, mone moŋ bo laa mo na mon’ kya mo-rɔ!'

⁴⁴ Na aseſε bεye amo bεŋŋaa mo feyε, ‘Anε nyaŋpε, nsaŋ mo nε anε a ηu fo na akɔŋ de fo, nε anε a kine kesa fo ateeſe? Tɔwe gywii anε. Ne nsaŋ mo nε anε a ηu fo na burufo de fo, nε anε a kine kesa fo nkyu? Nsaŋ mo nε anε a ηu fo feyε ɔfɔ, ne anε a kine kεkra fo nεεnεε, bεεε anε a ηu fo na fo buŋ aprakεε, nε anε a kine kesa fo ato buŋsε? Bεεε nsaŋ mo nε anε a ηu fo na fo e lɔ bεεε fo da tiikpa, nε anε a kine kεbo kya fo-rɔ?’

⁴⁵ Na m bεŋŋaa bamø feyε, ‘Mo i gyi mone kasεntiŋ feyε saŋ kεmaa nε mone a

ηu mō kowebεε-ana ngingyii-o mō əkō na o gyi aworefōo, nē mōnē a kine kowaa mō kedamenajse, sanj amo-o mō, Yeesuu, nē mōnē a kine kowaa kedamenajse.’

46 Aneŋ a asesē bɔye-o nē mō e gya a m bō kyonjwē mfeŋ nē bamō kesebəgyiiri maa lōwē pεεe-o. Asesē timaa-o feraa e nya ηkpa na kukyure nē a moŋ de kεe-o.”

26

*Aneŋ nē baa da Yeesuu kuŋu si kikpuni-o
(Maak 14.1-2; Lukas 22.1-2; Yohanee 11.45-53)*

1 Yeesuu a kaapō mō agyasəpo-o amo-o pεεe lōwē-o, nē ɔɔ tōwē gywii bamō feyε,

2 “Mōnē nyi feyε ηke ηnyo bō fo-o, Wuribware-a-kya-anε-yōwē a ateese-o kigybēe e fo. Sanj-o na bō taa mō, dimaadi mō gyi-o, waa bōkō kesarēe-rō na bō da mō bō mera kiyii kpare-abεε-rō sē mōo.”

3 Nē Wuribware ałəŋŋəpo abrēsē na maŋ abrēsē a gyanjəe ałəŋŋəpo brēsē nē ba tēe mō ε Kayafas-o ləŋ-nə.

4 Nē baa lēe ba kpa ekpa nē ba bōrō sē a bō kra Yeesuu, na əkō moŋ ηu-o, na bō mōo.

5 Amaa bō ye, “Anε ma kra mō Wuribware-a-kya-anε-yōwē a ateese kigyi a ηke-o-ro, a lēe feyε anε ya kra mō ηke amo-rō, lamaŋ maa sure, na bamō iduŋ fwii, na bō baa ekə maŋ-nə.”

Aneŋ nē əkyee kō a twiiri laŋpeŋtaa weę Yeesuu kuŋu si Betaniya-o

(Maak 14.3-9; Yohanee 12.1-8)

6 Sanj amo ηke ηkō Yeesuu bō Betaniya kamāŋyii-ro. Nē ənyare kō nē ba tēe mō ε Siməŋ, nē

ɔ b̄ee ɔ d̄ee ɔ gȳe bwat̄po-ɔ a nyinj̄i m̄o feȳe ɔ b̄o ḡyi
ateese m̄o l̄ej̄-n̄o.

⁷ Yeesuu a te o ḡyi ateese-o, n̄e ɔkȳee k̄o a lweero
ba m̄o ase. Na o de m̄o lanpeñtaa yawo l̄ej̄se k̄o.
Lañpeñtaa amo b̄o kaləgyii damenāñse k̄o n̄e baa
taa kibū n̄e ba t̄ee k̄emō ε alabasetaa-ɔ b̄o waa-ɔ-r̄o
n̄ee. N̄e oo twiiri lanpeñtaa-ɔ wēe Yeesuu kuñu si.

⁸ Yeesuu agyasep̄o-ɔ a ḥu amo-ɔ, n̄e bam̄o idun a
fwii. N̄e b̄o ȳe, “Nt̄et̄o e ḡye lanpeñtaa amo k̄enyera
aneñ?

⁹ ɔkȳee m̄o a fe lanpeñtaa m̄o n̄ee, weetee ɔ
nya atanne bwēet̄o, na ɔ nya taa atanne-ɔ b̄o sa
atiripo.”

¹⁰ Yeesuu a nyi k̄et̄o n̄e ba t̄ow̄e k̄emō a aseñ-ɔ
se-ɔ, n̄e ɔ t̄ow̄e gywii bam̄o feȳe, “Nt̄et̄o se ne mon̄e
e waa m̄o aneñ? M̄ feraa m̄o ase, at̄o timaa na
k̄edamenāñse n̄e ɔ waa.

¹¹ Mon̄e de atiripo mon̄e ase sañ k̄emaa, amaa
m̄ feraa m̄o aa mon̄e maa kȳena a ane b̄o ȳo.

¹² K̄et̄o n̄e ɔ waa-ɔ e ḡye feȳe m̄o a twiiri
lanpeñtaa-ɔ wēe m̄o se-ɔ, ɔ ba a ɔ b̄o l̄ej̄j̄a m̄o
kayowore b̄o sa m̄o kipure-o n̄ee.

¹³ Mb̄eȳom̄o m̄o i ḡyi mon̄e kasen̄tiñ feȳe kaye
m̄o p̄eeε-r̄o ton̄ kemaa n̄e ba t̄ow̄e abwareseñ-ɔ, b̄o
leē k̄et̄o n̄e ɔkȳee m̄o a waa-ɔ se-ɔ, m̄o k̄enyare maa
muri amo-r̄o daa.”

*Aneñ n̄e Yudas a sure si feȳe o ḡyi Yeesuu
kidiburo-o*

(Maak 14.10-11; Lukas 22.3-6)

¹⁴ Mf̄en̄ n̄e Yeesuu agyasep̄o kudu anyɔ-ɔ ɔko n̄e
ba t̄ee m̄o ε Yudas Kariyotinyi-o a ȳo Wuribware
aləññj̄p̄o abresε-ɔ ase.

15 Né oo təwé gywii bamø feyε, “Mø ya taa Yeesuu bo waa mone kesaree-rø, atanne afene ne mone e sa mo?” Né baa karé atanneyi fufuri adusa ne kekemaa a fo siidii aduna-o sa mò (GHC 1,200).

16 Lee kake amo bo yo ne Yudas a lee o kpa kpa ne o bo lee Yeesuu bo sa bamø-o.

*Siraa ne Yeesuu mò aa mò agyasepo-o a waa na bo gyi Wuribware-a-kya-ané-yawé a ateese-o
(Maak 14.12-16; Lukas 22.7-13, 21-23)*

17 Kadawókywé a kake ne ka gyé nkree ne ba gyi bodobodoo ne yiisi moj te-ro-o, ne Yeesuu a agyasepo-o boqø a ba mò asø bo bise mò feyε, “Mfene ne fo e kpa feyε ané ya lønjø sa fo a fo ya gyi Wuribware-a-kya-ané-yawé a ateese-o?”

18 Né Yeesuu a beñjaa bamø feyε bo yo anyare kø asø mañ-nø na bo təwé gywii mò feyε, “Okaapøpo-o ye mò sanj-o a ba. Amose-o o kpa feyε mò aa mò agyasepo-o gyi Wuribware-a-kya-ané-yawé a ateese-o fo løn-nø nee.”

19 Né agyasepo amo a waa aneñ ne Yeesuu a təwé gywii bamø-o, né baa waa Wuribware-a-kya-ané-yawé a ateese-o siraan mfeñ.

*Ané nyajpe a ateese-o
(Maak 14.17-26; Lukas 22.14-23; Yohanee 13.1-2, 21-30; 1 Korintoo awuye 11.23-25)*

20 Kyawé a lowe-o, ne Yeesuu mò aa mò agyasepo kudu anyø-o a kyena a bo gyi Wuribware-a-kya-ané-yawé a ateese-o.

21 Bamø a te ba gyi-o, ne Yeesuu ye, “Mø e təwé mo i gywii mone feyε mone-rø øko i gyi mo kidiburo.”

22 Mò a tòwé aneñ-ɔ, nè aa waa bamo mfεεrε bwεetɔ. Nè baa lèe ba bise mò kεgyasε kεgyasε feyε, “Kasenjtin née, mò nè fo de, bεεε?”

23 Nè Yeesuu a lee kans feyε, “Oko nè mò aa mò kesareε i di gyare kɔŋkɔ-rɔ anε i gyi-o e gyε nè o gyi mò kidiburo.

24 Mò, dimaadi mò gyi-o, i wu feyε aneñ nè baa kyoreε mò aseñ waa abwareseñ wɔrε-ɔ-rɔ-ɔ. Amaa ɔko nè o gyi mò kidiburo-o i nju aseñ née feε. Bø dεe bø mɔn kowε aneñ a sεsε-ɔ née, weetee a bø.”

25 Nè Yudas odiburopɔ-ɔ yε, “Okaapopɔ, mò nè fo de, bεεε?”

Nè Yeesuu a bεñjaa mò feyε, “Fo nyi gbaa.”

26 Sañ nè bø maa sε ba gyi-o, nè Yeesuu a taa bodobodoo, nè ɔɔ sa Wuribware aŋse wee se, nè ɔɔ tεñjε-rɔ sa mò agyasepɔ-ɔ. Nè ɔ yε, “Mɔn' kɔɔrε, na mɔn' gyi. Mò kɔyowɔregyi née.”

27 Nè ɔɔ taa nta kɔtɔrenkyu bɔrɔ, nè ɔɔ sa Wuribware aŋse wee se, nè ɔɔ taa sa bamo. Nè ɔ yε, “Mone pεεε, mɔn' kɔɔrε nuu.

28 Mò mbogya nè n twiiri a ñ wεε, na Wuribware nya taa aseñ bweetɔ ebɔyε bø ke bamo-ɔ née. Mò mbogya nè n tii Wuribware na aseñ mbɔŋtɔ-rɔ a etan popwεε-ɔ kanɔ-ɔ née.

29 Mò e tòwé mò i gywii mɔnε feyε lèe mbeyamø bø yø, ma lèe nuu nta mø pεεε, amø ñke nsi nè mò aa mɔnε i nuu nta popwεε sañ nè n sε Wuribware e ba a ɔ bø gyi mò kuwure-o.”

30 Nè baa waa kiliŋ bø kyɔrɔ Wuribware mfεñ, nè baa lèe kawu yø Mfɔ-Ayii kεbεe-ɔ se.

*Aneñ ne Yeesuu yε Peetroo e tɔwε ε o moñ nyi mò-ɔ
(Maak 14.27-31; Lukas 22.31-34; Yohanee
13.36-38)*

³¹ Né Yeesuu a bę̄ kya sę̄ tɔwε gywii mò agyasepo-ɔ feyε, “Mone pεee mɔ̄ e sere a mon' yɔwε mō kanye mɔ̄, feyε anen̄ ne abwareseñ wɔrε-ɔ a tɔwε ε,

‘Wuribware e mɔ̄ ęsanne ɔdεerεsepo-ɔ,
na ęsanne-ɔ pεee mɔ̄ brawε-rɔ’-ɔ.*

³² Amaa mɔ̄ ya bō kyinj̄i lę̄ lowi-ro, mɔ̄ e gyε mone ńkpεe a n̄ yɔ Galileya sweere se.”

³³ Mfεñ ne Peetroo a tɔwε gywii Yeesuu feyε, “Harēe mɔ̄ bεekɔ̄-ana mɔ̄ ya sere, m feraa ma sere a n̄ yɔwε fō.”

³⁴ Né Yeesuu mɔ̄ a bεñjaa mò feyε, “Mɔ̄ e tɔwε mɔ̄ i gywii fō feyε, fō e swε̄ iluwi ęsa kanye mɔ̄ feyε fō moñ nyi mɔ̄ pwεe na kyanare dεe fore.”

³⁵ Né Peetroo a bę̄ bεñjaa mò feyε, “Harēe amō e gyε mɔ̄ aa fō lowi gbaa, ma tɔwε feyε moñ nyi fō.” Né agyasepo ne baa sañ-ɔ pεee mɔ̄ a tɔwε anen̄ dεe.

*Anen̄ ne Yeesuu a ya korē kebwarekorē
Getesemanee-ɔ*

(Maak 14.32-42; Lukas 22.39-46)

³⁶ Amō-ɔ kamεε-rɔ̄, né Yeesuu mò aa mò agyasepo-ɔ a ba banε̄ kɔ̄ ne ba teē mò ε Getesemanee-ɔ-rɔ̄. Né oo tɔwε gywii bamø̄ feyε, “Mon' kyεna mfε̄, na n̄ yɔ nnoñ ya korē kebwarekorē.”

³⁷ Né oo teē Peetroo na Sibidii mò gyi-ana anyɔ-ɔ, bamø̄ e gyε Yakubu na Yohanee, bō tii mò eyee

* **26:31** Sakariya 13.7.

se, ne baa yo. Mfən̄ ne mò abaa-r̄ a yore, ne mò kayowore-r̄ a waa mò yoreyore.

38 Ne oo tawé gywii bamō feyε, “Mo bore-r̄ i dunwi mo bwéet̄, hareē mo e kpa a n̄ wu. To, mon' kyiñji kyena mo ase mfeē.”

39 Ne oo nare yo akat̄-r̄ kafwee, ne oo ya kyon di kame si sweere. Ne oo kore Wuribware feyε, “N se Wuribware, mo e kore fo nee feyε, amo e kaa a baare, fo sa a mo aworef̄o ne mo i gyi-o mo gyε kεe, na m ma wu. Amaa kan̄ ηkemaa ne fo e kpa-ɔ bware sa mo.”

40 Ne oo kiñji ya to feyε mò agyasepo asa amo pεee a di idi. Ne oo bise Peetroo feyε, “Emenē se ne mon̄e abee asa moj taare kyena mo ase dɔñhweree kɔñko, na mon̄e moj di idi?

41 To, mon' kyiñji kyena, na mon' kore kebwarekore feye ḥbənsam ma kañ kyo mon̄e-r̄ kεe feyε mon̄e i kiñji kamεe aaa. Mon̄e ηkpono e kpa kikyijñji kyena, amaa mon̄e ηyowore-r̄ mo a waa yoreyore.”

42 Ne oo bee yo ya kore kebwarekore. Ne o ye, “N se, mo aworef̄o ne mo i gyi-o e ma gyε kεe, na moj gyi amo lowε wu feraa, aneñ ne fo e kpa-ɔ e gyε ne a waa.”

43 Ne oo bee kiñji ya to feyε mò agyasepo-ɔ a bee di idi. Bo moj taare kra idi.

44 Ne Yeesuu a bee yowε bamō ya kore kebwarekore sasepo feyε aneñ ne oo kore nyasepo-ɔ.

45 Ne oo bee kiñji yo agyasepo amo ase ya tawé feyε, “Mon̄e san̄ mon̄e i di idi mon̄e i kyure nee eee? To, san̄ a fo mbeyəm̄. Mon' deere, ba lee mo,

dimaadi mò gyi-o, ba sa əbəye awaapo, na bø nya
mø se keyaaləŋ.

46 Mon' këe, əko nè o gyi mò kidiburo-o e ba-ɔ.
Mon' koso a ane yø na ane ya gyanjaa mò.”

Aneŋ nè baa kra Yeesuu-o

(Maak 14.43-52; Lukas 22.47-53; Yohanee 18.2-12)

47 Yeesuu saŋ o sa seŋsa o gywii mò agyasepo-ɔ,
nè Yudas nè o gyé agyasepo kudu anyɔ-ɔ əkɔ-ɔ a
fo. Mò aa aseſe kukwii dabé kɔ na bamø apaŋ na
akyokuŋ ya ba. Wuribware aləŋŋəpo abrəſe-ɔ na
maŋ abrəſe-ɔ ya suŋ bamø.

48 Amɔ odiburopo-ɔ a kyɔ kaapo aſeſe amo nè
bogya mò se ba ba-ɔ kpa ne ba bɔrɔ se a bo kra
Yeesuu-o. ɔɔ tɔwɛ gywii bamø neɛ feyɛ, “ɔkɔ nè mo
e yø a ŋ ya ka mò kanɔ-ɔ e gyé mò nè monɛ e kpa-ɔ.
Mon' kra mò, na mon' taa mò narɛ!”

49 Amosɛ-ɔ Yudas a deŋ fo-ɔ, ne ɔɔ yø Yeesuu aſe
ya tee mò feyɛ, “ɔkaapɔpo.” Ne ɔɔ kyɔkywɛ mò
kedaabɔŋ damenajse ka mò kanɔ, feyɛ aneŋ nè
Yudaa awuye e ka abee kano saŋ kemaa-ɔ.

50 Nè Yeesuu a lee kanɔ feyɛ, “Mo nyare, waa kɛtɔ
ne fo a ba a fo bo waa-ɔ lowe.” Nè baa ba bø kra
Yeesuu. Nè baa kra mò-rɔ keŋken.

51 Mfəŋ nè Yeesuu a agyasepo-ɔ əko a gyiiri
mò kepaŋ leɛ kemo kegyafo-rɔ bø ŋe Wuribware
aləŋŋəpo brɛſe a anya-ɔ əko kesebɔ teŋ.

52 Amaa nè Yeesuu a tɔwɛ gywii mò feyɛ, “Yɔwɛ,
na fo taa fo kepaŋ-ɔ bø waa kemo kegyafo-rɔ.
ɔkemaa nè o taa kepaŋ a o bø kɔ-ɔ, ba ba kepaŋ a
bø bø mɔɔ mò.

53 Fø moŋ nyi feyε mo e taare a n tεe n sε Wuribware a o bo kya mo-rø aaa? Na puri-ro o ba mò mbøø anaapo-o nkpeŋ nkpeŋ bo kyɔŋwε aaa?

54 Mò ya sa ne baa morowε mo lεe anyare mo kesaree-rø feraa, emene ne mo i wu mo lowi ne baa kyoree mo aseŋ abwareseŋ wore-o-rø-o nee?"

55 Mfeŋ ne Yeesuu a tøwε gywii bamø ne baa kra mò bo de-ro-o feyε, "Amø mone a ba apaŋ na akyokuŋ nee a mon' ba bo kra mo feyε oyoo? Nke mfene mɔ-rø mo aa mone nee na n te Wuribware sunkpa kabuno-o mo e kaapo abwareseŋ, na mone mɔ mone moŋ kra mo?

56 Amaa amo-o a ba aneŋ nee na kεtø ne Wuribware a akyaamεe-o bøkø a kyoree mo aseŋ waa abwareseŋ wore-o-rø-o nya waa kasentij."

Mfeŋ ne Yeesuu a agyasəpo-o pεee a sere yøwε mò.

Aneŋ ne baa yaa Yeesuu Yudaa awuye a iwurekpa-o

(Maak 14.53-65; Lukas 22.54-55, 63-71; Yohannee 18.13-14, 19-24)

57 To, ne bamø ne baa kra Yeesuu-o a taa mò yaa Wuribware øløŋŋøpo brøsε Kayafas a løŋ-o-rø, mfeŋ ne Wuribware mbraa akaapøpo na maŋ abresε e gyanjøe-o.

58 Ne Peetroo a sii kamεe o gya bamø se. O gya bamø se aneŋ-aaa ya bo fo øløŋŋøpo brøsε a løŋ amo kanø, ne oo lwee løŋ-o kabuno-o-ro. Mfeŋ ne oo kyena adeereresøpo ko ase na o nya ḥu kεtø ne ke e yo se-o.

59 Ne Wuribware øløŋŋøpo abresε-o na agyanjøpo-o pεee a buwi kpa kanøteŋ ne ba yere se na Yeesuu gyi kεpø a bo nya mɔø mò-o.

60 Né baa buwi kpa kpone. Asesε bwεetɔ a bɔ ba bamɔ ayεba bɔ kye mò gbaa ooo, ɔ moŋ gyi kεpɔ, a leε feyε bamɔ ayεba-ɔ moŋ yεrε abεε se.

Né ɻkee abεε anyɔ a kɔso ba ayεba bɔ porɔ Yeesuu feyε,

61 “Onyare mɔ ye, ‘Mo ɛ taare a m bwεe Wuribware suŋkpa-ɔ, na ɻke nsa kamεε-rɔ na m pwεε mò bɔ yεra.’ ”

62 Né Wuribware ɻləŋŋɔpɔ bresε-ɔ a kyuwi-ro. Né oo bise Yeesuu feyε, “Amɔ fo moŋ de aseŋ mɔ pεεe nε ba tɔwε ba kye fo-ɔ kanɔlee aaa?”

63 Né Yeesuu a laato.

Né ɻləŋŋɔpɔ bresε-ɔ a tɔwε gywii mò feyε, “Ka Wuribware nε mò wɔrε dooo i de ɻkpɔ-ɔ keyaa, tɔwε gywii ane feyε fo ɛ gye Kristoo, Wuribware mò gyi nε oo suŋ mò bɔ kyoŋwε-ɔ, bεεe n gye fo ɛ gye.”

64 Nkee feraa nε Yeesuu a lee kanɔ feyε, “Aneŋ nε a du-o dεe nε fo a tɔwε-ɔ. Kεtɔ nε ki tii si-o ɛ gye feyε moŋe saŋ moŋe i ɻju mo, dimaadi mò gyi-o, a te Bo-eleŋ-ɔ-kyoŋ-ɔkemaa-Bware kigyise si, na mo aa mò a gyi mò kuwure dabe-ɔ, na mo a leε awore-ɔ mo ɛ ba.”*

65 Amɔ feraa nε ɻləŋŋɔpɔ bresε-ɔ a ba kaduŋfwii bɔ kyan mò fɔŋfɔŋ waagya-rɔ. Né ɔ ye, “Onyare mɔ a tɔwε abuseŋseŋ. Ane maa leε kpa a ɔkɔ tɔwε kɔtɔkɔ pwεε a ane dεe ɻju feyε o gyi kεpɔ. Moŋe a nu aseŋ nε ɔɔ tɔwε bɔ kye Wuribware-ɔ, ɔ ye mò aa Wuribware ta.

66 Amose-ɔ emεnε nε moŋe ɛ fa feyε ane waa mò?”

* **26:64** Daniyel 7.13-14.

Né bamō pεεε a sure si feyε o gyi kepō, amoſe-ɔ bo mōo mō.

⁶⁷ Mfēn̄ dēe nē bokō a lē ba twee akyonē ba waa Yeesuu akatō-rō, na ba da mō akunṭin̄. Né bokō mō a da mō abaa.

⁶⁸ Né bo yε, “Fō i nyi feyε fo gye Kristoo né Wuribware a sunj-o, tōwē mō nē oo da fo-ɔ gywii anē.”

*Aneñ ne Peetroo a swee feyε a moj nyi Yeesuu-o
(Maak 14.66-72; Lukas 22.56-62; Yohanee 18.15-18, 25-27)*

⁶⁹ Bamō a gyi Yeesuu aseñ kēkyan̄-nō-ɔ na Peetroo sanj o te kabuno mfēn̄. Né kabre kō a ba mō ase bo tōwē feyε, “Fō gbaa fo aa Yeesuu Galileyanyi mō e dēe mōne naa.”

⁷⁰ Né Peetroo a swee bamō pεεε akatō-rō feyε, “Moj nu aseñ nē fo e tōwē amo-ɔ kaase.” Né oo nare ya yere lōn̄-ɔ kibunogyi-ro.

⁷¹ Mfēn̄-ɔ nē kabre kō mō a beeñ ḥu mō. Né oo tōwē gywii bamō nē bo bo mfēn̄-ɔ feyε, “Onyarē mō na Yeesuu Nasarētenyi-o e gye nē bo naa.”

⁷² Amaa Peetroo a beeñ swee feyε, “Kasentij nē mo e tōwē, ma ba ayeba nē. Mo e ka Wuribware se keyaa feyε moj nyi onyarē amo.”

⁷³ Ketō a beeñ waa kafwee-ɔ, nē bamō nē bo yere mfēn̄-ɔ a tōwē gywii Peetroo feyε, “Fō maa taare a fo gyiiri ikii feyε fo moj gye Yeesuu a asesē-ɔ ɔko, a lee feyε kpa kēmaa se fo señsa i lee fo kawu.”

⁷⁴ Né Peetroo a beeñ beñjaa feyε, “Mo e ka keyaa feyε n̄ kyō moj nyi onyarē mō nē mōne e tōwē mō aseñ-ɔ. Né aseñ mō nē mo e tōwē-ɔ e moj gye kasentij, amo feraa Wuribware loj mo.” Né oo beeñ ka anen̄ a keyaa-ɔ iluwi bwētō.

Mò kedeñ tawé aneñ lowe-ó, nè kyanjare a fore.

⁷⁵ Nè oo nyinji aneñ nè Yeesuu a tawé gywii mò-ó se feyε, “Fo e swee iluwi esa feyε fo moñ nyi mo pwee na kyanjare dæe fore”-ó. Nè oo yo kawu ya su bwæetø.

27

Aneñ nè baa yaa Yeesuu Romanyi gominaa akatø-rø-ó

(Maak 15.1; Lukas 23.1-2; Yohanee 18.28-32)

¹ Kaye ñke gyegyayé tututu-o, nè Wuribware aləñjøpo abræse na mañ abræse pæee a gyanjø da kikpuni feyε bo mæo Yeesuu.

² Nè baa ba agbarabi bo da mò asaree-rø, nè baa yaa mò Romanyi gominaa nè ba tæe mò ε Pilat-o akatø-rø, na o sa bamø kpa feyε bo mæo mò.

Aneñ nè Yudas odiburopo-ó a nu mò eyee, nè oo wu-o

(Ayaa-rø ayerepo asuŋ 1.18-19)

³ Amø Yudas odiburopo-ó a ñu feyε baa bu Yeesuu këpø tawé feyε ba mæo mò-ó, nè oo nu mò eyee, nè oo yo Wuribware aləñjøpo abræse-ó na mañ abræse-ó ase ya kiñjaa atanne fufuri agyi adusa nè baa sa mò-ó sa bamø.

⁴ Nè oo tawé gywii bamø feyε, “Mo a waa boye feyε mo a gyi ɔnyare timaa amo kidiburo.”

Nè baa beñjaa mò feyε, “Amo-ó tiri ane aaa? Fo wore fo aseñ née.”

⁵ Nè Yudas a ya twæe atanne-ó bo bëya sweere Wuribware sunkpa. Nè oo lëe mfen ya kya mò eyee fe, nè oo wu.

⁶ Wuribware aləñjøpo abræse-ó a ñu atanne-ó da sweere mfen-ó, nè bo yε, “Atanne nè ane a bo ka

onyare ko lowi koko-ɔ née. Mbogya atanne née, anen se-ɔ a de iyisi. Amose-ɔ a kye ane mbraa feyε ane taa waa Wuribware sunkpa a atanne ne a da-ɔ-rɔ.”

⁷ Bamø a fa atanne amo aseñ lowe-ɔ, ne baa waa kanø ba atanne-ɔ bo saa sweere ko ne ba tee ε Ḍpwεερø a sweere-ɔ, na bo nya pure afø ne bo bo mfeñ, ne ba wu-o sweere amo se.

⁸ Amose se-ɔ ne ba tee sweere amo feyε, “Mbogya a sweere-ɔ” bo fo ndøø.

⁹⁻¹⁰ Anen se-ɔ, anen ne Wuribware kyaamεε Yeremeya a kyoreε waa abwaresen wore-ɔ-rɔ-ɔ a ba kasenṭinj. Ḍø kyoreε feyε,

“Ne Isireelii awuye a sure si feyε ba ka atanne fufuri agyi-ro adusa a bo sa mò. Ne baa ba atanne mø bo saa sweere ne ba tee ε Ḍpwεερø a sweere-ɔ, feyε anen ne mo nyantø Wuribware a tøwø gywii mo feyε ij waa-ɔ.”*

*Anen ne Romanyi gominaa a sure si feyε bo mø
Yeesuu-o
(Maak 15.2-15; Lukas 23.3-5, 13-25; Yohanee 18.33-38)*

¹¹ Bamø a yaa Yeesuu Romanyi gominaa-o akatɔ-rɔ-ɔ, ne gominaa-o a bise mò feyε, “Baa porø fo feyε fo a tøwø feyε fo e gye Yudaa awuye owure-o. Emene ne fo i lee kanø?”

Ne Yeesuu a bønjaa mò feyε, “Señbise mø a lèe fo ase nee eee?”

¹² Amaa Wuribware alønjaøø abrese-ɔ na man abrese a mporø-ɔ, Yeesuu moñ lee mmø kanø.

* **27:9-10** Sakariya 11.12-13; Yeremeya 19.1-13; 32.6-9.

13 Mfēn̄ nē gominaa-o a bise mō feyε, “Fō maa nu aseŋ mā nē baa pōrō fō amo se-ɔ ēā?”

14 Amaa Yeesuu moŋ̄ bēŋ̄jaa mō. O moŋ̄ lee mpōrō nē baa pōrō mō-ɔ ḥkōŋ̄ko gbaa kanō. Aneŋ̄ se-ɔ nē gominaa-o eyee a kpeŋ̄ mō.

15 Amā saŋ̄ kēmaa mā, Wuribware-a-kyā-anē yōwē a ateese kigyi-o-ro, Romanyi gominaa i lee bamō nē oo tii bamō tiikpa-ɔ ɔkō nē lamaŋ̄ e kpa-ɔ na ɔ nare ya kyure.

16 Saŋ̄ amo-ɔ nē oo tii ɔnyare kō nē ba tēe mō ε Bar-Abas-ɔ nē ɔkēmaa nyi mō asuŋ̄ bōyē nē oo waa-ɔ.

17 Amōse-ɔ lamaŋ̄-ɔ a gyaŋ̄je gominaa-o akat̄-r̄ bō kōrē mō feyε o lee bamō nē oo tii-o ɔkō sa bamō-ɔ, nē ā bēŋ̄jaa bamō feyε, “To, mmō ne mōne e kpa feyε n lee mō lēe tiikpa sa mōne, Bar-Abas bēee Yeesuu nē bōkō e tēe mō ε Kristoo nē Wuribware a suŋ̄-o ooo?”

18 Amā gominaa-o nyi damēnaŋ̄se feyε kōkwee se nē baa kra Yeesuu baa mō ase.

19 Gominaa-o a te mō seŋ̄gyikpa a kagya-ɔ se mfēn̄-ɔ, nē mō ka a kra bō kyōŋ̄wē mō feyε, “Mo e kōrē fō nee feyε fō ma waa ɔnyare timaa amo seye. Bō lēe feyε ndee kanye mō a ku mō dee, nē aa waa mō gya bweeto.”

20 Nē Wuribware aləŋ̄ŋ̄jōpo abrēsε-ɔ na man̄ abrēsε-ɔ a da lamaŋ̄-ɔ kanō se feyε bō tōwē gywii gominaa-o feyε o yōwē Bar-Abas bō sa bamō, na ɔ māo Yeesuu.

21 Amōse-ɔ gominaa-o a bēe bise bamō feyε, “Abēe anyā mā-rā, mmō ne mōne e kpa feyε ŋ̄ yōwē mō a m bō sa mōne?” Nē baa lee kanō feyε, “Bar-Abas.”

22 Né gominaa-o yε, “Né ntetó né mōnē yε η waa Yeesuu né ba tēe mō ε Kristoo-o?”

Amo feraa né bamō pεee a feε-rō bεηjaa mō feyε, “Da mō bo mera kiyii kparε-abεε-rō se!”

23 Né gominaa-o yε, “Ntetó bøyε gbaa né oo waa?”

Né baa bεε feε-rō keñken feyε, “Da mō bo mera kiyii kparε-abεε-rō se!”

24 Né lamañ-ɔ a lεe ba feε-rō, né baa feε-rō aneñ-aaa. Gominaa-o a ηu feyε o maa lεe taare a o waa seyε bo kɔɔre Yeesuu-o, né ηkee aseñ e kpa a a bεε ba mañ-ɔ-rɔ-ɔ, né oo sa kanɔ, né baa baa mō kyanse na nkyu. Né oo fwεe mō asaree lamañ-ɔ akatɔ-rō. Né oo tawε gywii bamō feyε, “Moŋ gye mōnē ḥgyεñkprεpø ḥnyare mɔ lowi-ro. Mōnē fəñfɔŋ awaase nεe.”

25 Né lamañ-ɔ pεee yε, “Sa a ḥnyare mɔ kεsεbɔgyiiri né anε e sa mō-ɔ kiñji gya anε aa anε agyi si.”

26 Mfeñ né gominaa-o a yɔwε Bar-Abas bo sa bamō. Né oo sa né mō asoogyaa awuye-o ɔkɔ a da Yeesuu paara, né oo taa mō sa bamō feyε asoogyaa awuye-o ya da mō bo mera kiyii kparε-abεε-rō se.

*Aneñ né asoogyaa awuye-o a waa Yeesuu
ywaagyisεññe-ɔ*

(Maak 15.16-20; Yohanee 19.2-3)

27 Né gominaa a asoogyaa awuye-o a taa Yeesuu yaa gominaa a lɔñ-ɔ-rō, né baa tēe bamō bεεko-ana bo gyanje yere muruwaa mō.

28 Né baa buñji mō atɔ buñse, né baa taa waagya pipee bo buñ mō feyε mō a gye owure-o.

29 Né baa ba iwu bo lō kuwurepa bo buñ mō. Né baa taa kayii narεsεsε bo waa mō kigyisesaree-rō.

Né baa lée ba gyəŋjø mò ayaa-rø ba waa mò
ŋwaagyisəŋjø feyε, “Aŋsuma, nana, Yudaa awuye
owure.”

³⁰ Né baa tweē akyøne wée mò se, né baa ba
kayii-o bo daye mò kunu-ro anen-aaa.

31 Saŋ nē baa waa mō ḥwaagyisenjē lōwē-ɔ, nē baa lee waagya-ɔ, nē baa ba mō fəŋfəŋ atɔ bō buŋ mō. Nē baa taa mō ba yɔ a bō ya da mō bō mera kiyii kpare-abee-rɔ se.

Anęŋ nę baa da Yeesuu bo mera kiyii kpare-abee-rę se-ɔ

(Maak 15.21-32; Lukas 23.26-43; Yohanee 19.17-27)

³² Saŋ nē asoogyaawuyeo de Yeesuu ba yɔ-ɔ, ne baa gyaŋŋaa ᵣonyare ko ne ɔɔ lee Kireeneemanŋ-nɔ, nē ba t̄ee mò e Siməŋ-ɔ. Nē asoogyaawuyeo a yere mò waa-rɔ feyε ɔ sorɔ Yeesuu akiyii kpare-abεε-rɔ-ɔ.

³³ Né baa yaa Yeesuu mfen né ba tēe ε Gologo-taa-o (kaase e kaapo feyε Kolɔŋkorɔŋgi-Sweere).

34 Ne baa bo sa Yeesuu nta ne baa ba kadwii bo waa-rɔ-ɔ na mò kayowɔrɛ-rɔ ma lee dunji mò. Mò a da kee-ɔ, ne oo kine kunuu.

35 Né asoogyaa awuye-o a ba ndangyii bø da mò bø mera mò kiyii kpare-abεε-rɔ-ɔ se. Mfεŋ né baawaa waa mpini mpini bo ke mò atø buŋse-rɔ taa-ɔ.*

³⁶ Amo kamεε-ro nε baa kyεna mfeñ deere mò se.

³⁷ Ne baa taa kaworeetaa ko bo mera Yeesuu anjusisi. Gominaa-o a kyoree kamose feyε, "Mon' keeyε Yeesuu, Yudaa awuye owure-o."

* 27:35 Kiliŋ 22.18.

38 Né baa bę́ da ayu kó, əkó bo méra kiyii kpare-abee-ró kó sę́ Yeesuu kigyiise si, né baa bę́ da əkó-ɔ bo méra koko sę́ mó kębena se.

39 Aseſe né ba kyoŋ mfę̄ŋ-ɔ e da abaa-ró nee,

40 na ba saare Yeesuu feyε, “Mboo. Nee fo ye fo i bwee Wuribware sunjka-ɔ na ŋke nsa kamee fo bę́ pwee mó bo yera ε? Mbeyəmə, fo i nyi feyε fo gyę́ Wuribware mó gyi-o, kporowę lę́ kiyii kpare-abee-ró mó sę́ ba sweere bo morowę fo eyee.”

41 Anę́ dę́e né Wuribware aləŋŋəpo abrę́sę́-ɔ na Wuribware mbraa akaapopo-ɔ na maŋ abrę́sę́-ɔ a mii nnə kyo mó, na ba məsę mó.

42 Na ba təwę́ ba gywii abee feyε, “O mó rəwę́ boko, amaa ɔ maa taarę́ a ɔ mó rəwę́ mó eyee. Mon' sa a anę́ kę́ feyε, mó a təwę́ feyε ɔ gyę́ anę́ Isireelii awuye a owure-o nee-ɔ, ɔ taarę́ a ɔ lę́ kiyii kpare-abee-ró mó sę́ ba sweere aaa. Né mó ya taarę́ feraa, anę́ e kooře mó a anę́ gyi.

43 O ye oo kooře Wuribware gyi, né ɔ bę́ ɔ ye ɔ gyę́ Wuribware mó gyi-o nee. Amose-ɔ mon' sa a anę́ kę́ feyε Wuribware e kpa a ɔ mó rəwę́ mó mbeyəmə nee eee.”

44 Anę́ dę́e né ayu né baa da bamo ayii kpare-abee-ró sę́ mó ase mfę̄ŋ-ɔ a saare mó.

*Anę́ né Yeesuu a wu kiyii kpare-abee-ró-ɔ sę́-ɔ
(Maak 15.33-41; Lukas 23.44-49; Yohanee
19.28-30)*

45 Saŋ né mpase a fo-ɔ, né kyowę́ a yowę́ keda, né kibugyii a da sweere amo sę́ pę́e. Né kaa gyi ędəŋhwę́ree esa.

46 Saŋ amo a kpa a ɔ gyę́ kę́-ɔ, né Yeesuu a faa-ró keŋkeŋ mó ayę́-ró Heebrii feyε, “Ili, Ili, lama

sabakatani,” kaase^ə e kaapo feyε, “O Wuribware, O Wuribware, ntetɔ se ne fo a kine mo?”

⁴⁷ Ne bamō nē bo bo mfēn-ɔ moŋ nu mō aseŋ-ɔ kaase, nē boko ye, "Mōn' nu, Wuribware kyaamεε Iliya, ne o tee."

48 Ne bamq̄-rɔ̄ øko a ηwεenəŋ ya ba ikyikyee bōda nta-rɔ̄, ne oo taa bō kyəna kayii si. Ne oo teyi bōwaa Yeesuu kanɔ̄-rɔ̄ na o nya kyokywee.

⁴⁹ Bamo ne baa saŋ-ɔ yε, "Yøwε. Møn' sa a anε
yøre na anε kεe feyε Iliya ɛ ba a ɔ bo mørøwε mø
aaa."

50 Mfəŋ nə Yeesuu a faa-rɔ kenken̄, nə oo kii Ebware lee.

51 Puri amo-ro n̄e waagya n̄e baa bo kuŋ Wurib-ware suŋkpa a dodo-ro a kekyan-ɔ a kyan-nɔ lee soso ya bo da kaase. N̄e sweere a leŋkpaa, n̄e afore a bweebwee-ro.

52 Né agyéranṭa ko a gyεε buŋni si, né Wurib-warę asęsę timaa né baa wu-o bweetə a kyinŋni lee lowi-ro.

53 Yeesuu a kyiñji lę̄ lowi-ro-o amo kamεε-rɔ-ɔ, ne asεε amo a lę̄ bamo agyeranta-ɔ-rɔ lwee Yerosalém manj-nə, mfeŋ ne asεε bweetə a ɳu bamo.

55 Amə san̄ amo akyee bweetə mə yere kefə ba
deere ba kyonwe. Bamo nə baa gyā Yeesuu si lee
Galileya sweere se yo Yerosalem mfən-ɔ gyē bamō
ne bo dee ba deere mō se-ɔ.

56 Akyee amo boko e gyę Mariya Magadalanyi, na Mariya ne o gyę Yakubu na Yosef bamo nyi-o, na Sibidii agyi nyansę anyɔ-o bamo nyi.

*Aneŋ ne baa pure Yeesuu-o
(Maak 15.42-47; Lukas 23.50-56; Yohanee 19.38-42)*

57-58 Amo ato wuye kɔ bɔ-rɔ ne ba tẹe mò ε Yosef, ne oo lę Arimateya manj-nɔ-o. Mò-o mò a bɔ kii Yeesuu agyasepo-o ɔkɔ sanj kɔ. Kedeepweta a fɔ-o, ne oo yɔ Gominaa Pilat ase ya kore mò fεyε o taa Yeesuu kifuniŋ sa mò a o yaa pure. Ne gominaa-o a sa mò kpa.

59 Ne Yosef a ya maye Yeesuu kifuniŋ-o lę kiyii kpare-abee-rɔ-o se. Ne oo ba kyefuri popwεε bɔ miri mò.

60 Ne oo taa mò waa kegyeranṭa-rɔ. Kegyeranṭa amo oo kyo ḥjeri kefore kɔ lee bɔ fεyε kεkyanɔ-sa mò eyee, na mò ya wu na bɔ pure mò mfeŋ. Mò a taa kifuniŋ-o bɔ waa-rɔ-o, ne oo kuroŋ kefore dabɛ kɔ bɔ kpuse tii kegyeranṭa-o kanɔ fεyε pone-o. Ne oo narę o yi.

61 Mò a waa amo-o pεεε-o, na Mariya Magadalanyi na Mariya kɔ-o te na bamo akatɔ kore kegyeranṭa-o se ba deere mò.

Aneŋ ne asoogyaa awuye kɔ a deere kegyeranṭa-o se-o

62 Amo pεεε a waa Ifiyara, kake ne baa waa Wuribware-a-kya-anę-yɔwε a ateese-o siraa-o. Kemo kaye ḥke-o, ne Wuribware aləŋŋɔpo abrɛsε-o na Farisii awuye-o boko a yɔ gominaa-o ase.

63 Né bo yε, “Obrεsε, anε a nyiñji si fεyε, sañ ne ɔpennapø Yeesuu te-o, o tøwø fεyε, mò lowi kamεε, amo ya fo ñke nsa-o, o kyiñji a o ba ñkpa-rø.

64 Amosε-o anε e kore fo néfeyε fo sa kanø na bo deere mò kegyeranøta-o se bo fo ñke nsa. Ngε aneñ, anε sere kufu, né mò agyasøpo-o e yø a bo ya ywii mò kifuniñ-o taa yaa bo kweerø, na ñkee bo tøwø gywii lamañ fεyε Wuribware a kyiñji mò lee lowi-ro. Amo ya ba aneñ, kayeba lalalowε mø e kyøñ kegyenkpεe lee-o.”

65 Né gominaa-o a bøñjaa bamø fεyε, “Monε de kpa fεyε mon' lee asoogyaa awuye na mon' sa a bo ya deere kegyeranøta-o se neenøe aneñ né monε e taare-o.”

66 Né baa taa asoogyaa awuye ko yaa kegyeranøta-o ase. Né baa kyøra kefore dabe né ki i tii kegyeranøta-o kanø ekεekε se, na øko ma nya kuroñ kefore-o lee kegyeranøta-o kanø se. Né baa yøwø asoogyaa awuye-o wøre fεyε bo deere se.

28

*Aneñ né Yeesuu a kyiñji lee lowi-ro-o
(Maak 16.1-11; Lukas 24.1-12; Yohanee 20.1-18)*

1 Mømenøda, kake né Yudaa awuye-o i kyure, né bo maa waa kusunø kemaa-o a kyøñ-o, né Kosiyara gyegeyaye kese-ro Mariya Magadalanyi na Mariya kø-o a yø a bo ya deere kegyeranøta-o.

2 Bamø a yø ba tø-rø-o, kaluwa køñkø né sweere a lenkpøn bweetø. Né Wuribware kabøø ko a lee soso ba sweere kegyeranøta-o ase. Né oo kuroñ kefore dabe-o lee kemø kanø se, né oø kyøna se.

3 ወጪ ሰ ካይ ተደርሱ እና የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል.

4 ነው አሸኞቸው ዘዴ ተደርሱ እና የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል. ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል.

5 ነው ወርብዕራዊ አገልግሎት የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል. ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል. ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል.

6 ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል. ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል. ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል.

7 ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል. ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል. ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል.

8 ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል. ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል. ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል.

9 ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል. ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል. ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል.

10 ነው የየሱስ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል. ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል. ወጪ ሰ ንግድ የሚከተሉ ውስጥ አንድ ተመልከት ይችላል.

Amo kamεε-rɔ, ketɔ n̄e asoogyaa awuye-o a waa-ɔ

11 Akyee amo a kiñji ba yø mañ-nø-ø, nø asoogyaa awuye nø ba ñdere kegyeranja-ø se-ø bøko a yø mañ-nø ya tøwø këtø kemaa nø kaa ba-ø gywii Wuribware aløñjøpo abresø-ø.

12 Aløñjøpo abresø amo a nu bamø aseñ-ø, nø bamø aa mañ abresø-ø a gyanjø, nø baa fa amo mfëere. Anjurosen nø ñkee baa kra-ø e gyø feyø ba ba atannebweetø a bø bø sa asoogyaa awuye amo.

13 Nø baa tøwø gywii bamø feyø, “Ketø nø mon' tøwø-ø e gyø feyø Yeesuu agyasepo-ø ya bø ywii mø kifunij taa nare kanye na monø a di idi.

14 Nø gominaa-o ya nu amo-ø se, anø føñføj anø e popøre mø na ø ma taa monø kebøye.”

15 Nø asoogyaa awuye-o a kørø atanne-ø, nø baa waa anø nø baa tøwø gywii bamø-ø. Amose se-ø, anø a kayøba mø a sañjø-rø Yudaa awuye-ro ya bø fø ndøø a kake mø.

Anø nø Yeesuu a lee mø eyøe bø kaapo mø agyasepo kudu kako-ø Galileya-ø

16 Ketø a waa kafwø-ø, nø Yeesuu agyasepo kudu kako-ø a yø Galileya sweere se. Nø baa yø kebøø nø Yeesuu a tøwø gywii bamø feyø bø yø-ø se.

17 Nø baa ñu mø mføn, nø baa kpuni añjurii suñ mø. Amo-ø pøee gbaa bamø-rø bøko mon taare kørø gyi feyø mø nee.

18 Nø Yeesuu a søñ tø bamø-rø, nø ø ye, “Mon' løñ esebø na mon' nu mo ase.

Keyaañen ne ke bo sosø na sweere-ø pøee
nø Wuribware a taa waa mo kësaree-ø-rø.

19 Amose-ø mo e tøwø mo i gywii monø feyø,
mon' yø kayø mø-rø asesø pøee ase toñ kemaa,

Matiyo 28:20

cli

Matiyo 28:20

na mɔn' sa a bɔ waa mɔ agyasepo,
na mɔn' bɔ bamɔ asuu,
Wuribwareɛ, n sɛ, na mɔ, Wuribwareɛ mò gyi-o,
na Wuribwareɛ a kufwiijɛ timaa-o
kenyareɛ-rɔ.
²⁰ Na mɔn' kaapoɔ bamɔ a bɔ gya aseŋ kemaa
nè mɔ a tɔwè gywii mɔnè feyɛ mɔn' gya sɛ-o
sɛ.
Na mɔn' nyinɛni si feyɛ mɔ e kyena mɔnè ase
saŋ kemaa bɔ fo kayeɛ kεe."

**Abwareṣen Wore-ɔ
New Testament in Chumburung
(GH:ncu:Chumburung)**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chumburung

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chumburung

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 16 May 2025 from source files
dated 16 May 2025
24326c91-bd91-5fb9-a5f1-7f3e726a9745